

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU20

Riktlinjer för den ekonomiska politiken

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i enlighet med 2020 års ekonomiska vårproposition och avslår motionsyrkandena.

I betänkandet finns tre reservationer (M, SD, V).

Den ekonomiska utvecklingen

Utbrottet av det nya coronaviruset har fått allvarliga konsekvenser för den globala ekonomin. Världshandeln avtar och tillväxten faller. Osäkerheten om den globala ekonomins utveckling är mycket stor.

Spridningen av coronaviruset kommer också att få stora negativa effekter på Sveriges ekonomi. Efterfrågan på svenska varor och tjänster väntas minska kraftigt under första halvåret 2020 för att därefter successivt återhämta sig. Den minskade efterfrågan innebär att resursutnyttjandet blir betydligt lägre än normalt och svensk ekonomi bedöms vara i en lågkonjunktur 2020 och 2021.

Det plötsliga fallet i efterfrågan väntas ge stora effekter på svensk arbetsmarknad. Sysselsättningen väntas falla kraftigt när många företag tvingas säga upp personal och arbetslösheten väntas stiga snabbt.

Det går i dagsläget inte att veta hur stora effekterna av pandemin blir. Osäkerheten är stor om i vilken omfattning viruset sprids och hur allvarliga konsekvenserna blir för ekonomin. Det ekonomiska läget är dock allvarligare nu än när den aktuella propositionen lämnades. Förtroendeindikatorer och nyligen gjorda bedömningar pekar på en djupare nedgång än det huvudscenario som redovisas i propositionen. BNP i Sverige kan väntas falla med mellan 4 och 10 procent 2020 för att sedan växa med mellan 3,5 och 4 procent 2021.

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Utskottet konstaterar att den svenska ekonomin är stark och att Sverige har goda finansiella förutsättningar att hantera den lågkonjunktur som följer av

pandemin. De offentliga finanserna har redovisat balans eller överskott sedan 2015 och statsskulden är den lägsta sedan 1977.

Som en följd av den expansiva finanspolitik som regeringen bedriver försvagas det strukturella sparandet 2020 och en tydlig avvikelse från överskottsmålet föreligger. Utskottet instämmer i regeringens bedömning och anser att denna avvikelse är motiverad av stabiliseringspolitiska skäl och förenlig med det finanspolitiska ramverket. Utskottet noterar att sparandet väntas vara i nivå med målet redan 2021 men att bedömningen är behäftad med stor osäkerhet.

Mot bakgrund av de bedömningar som bl.a. regeringen gjort efter det att vårpropositionen lämnades konstaterar utskottet att Maastrichtskulden kan komma att överstiga skuldankarets toleransintervall och att regeringen i sådana fall ska lämna en skrivelse till riksdagen samtidigt som den ekonomiska vårpropositionen lämnas.

Utskottet noterar vidare att budgeteringsmarginalen för 2021 och 2022 är över de miniminivåer som uttalas i skrivelsen Ramverk för finanspolitiken. Som regeringen framhåller kan virusutbrottet få en större negativ effekt på ekonomin och krisen kan bli mer utdragen och därmed leda till större förändringar på både inkomst- och utgiftssidan i statens budget, vilket utskottet anser motiverar budgeteringsmarginalerna. Utskottet noterar också att regeringen avser att återkomma till utgiftstakets nivåer för 2021 och 2022 i budgetpropositionen för 2021 om det bedöms som nödvändigt.

I enlighet med praxis gör regeringen en bedömning av nivån på utgiftstaket för 2023. Utskottet noterar att budgeteringsmarginalen som andel av de takbegränsade utgifterna även för 2023 är större än den miniminivå som uttalas i skrivelsen Ramverk för finanspolitiken. Utskottet håller med regeringen om att ett ledigt utrymme under utgiftstaket inte i sig betyder att det finns utrymme för reformer som ökar de takbegränsade utgifterna. Reformerna på utgiftssidan kan genomföras om det bedöms vara förenligt med överskottsmålet.

Utskottet konstaterar att utgiftstakets nivå 2019 uppgår till 27,1 procent av potentiell BNP och att den andelen ökar till 33,9 procent av potentiell BNP 2020 till följd av den höjning av utgiftstakets nivå som regeringen föreslår i vårändringsbudgeten för 2020. För 2021 bedöms nivån återgå till 27 procent av potentiell BNP, vilket också den bedömda nivån för 2023 gör.

Utskottet delar regeringens bedömning att politiken ska inriktas på att begränsa spridningen av covid-19 med alla nödvändiga åtgärder och resurser. De allvarliga ekonomiska konsekvenser som krisen medför för företag, jobb och samhällsekonomin ska tryckas tillbaka. När kampen mot smittspridningen tillåter ska politiken inriktas på att fortsätta reformarbetet när det gäller arbetslösheten, klimatförändringarna, de växande behoven i välfärden, klyftan mellan stad och land, integrationen, kunskapsresultaten i skolan och brottsligheten. Välfärden ska fortsätta att stärkas genom ökade resurser till kommunsektorn. Takten i klimatomställningen ska öka för att ta Sverige närmare målet om att bli världens första fossilfria välfärdsland. Kampen mot

brottsligheten ska fortsätta och rättsväsendet ska ges de resurser som behövs för att möta grov och organiserad brottslighet samt för att öka tryggheten i samhället. Reformarbetet ska fortsätta i enlighet med den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna.

Behandlade förslag

Proposition 2019/20:100 2020 års ekonomiska vårproposition, förslagspunkt 1.

Fem yrkanden i följdmotioner.

Fem yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	5
Redogörelse för ärendet.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.....	7
Propositionen.....	8
Motionerna.....	22
Sverigedemokraterna.....	24
Vänsterpartiet.....	26
Kristdemokraterna.....	28
Övrig följdmotion.....	30
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20.....	31
Skatteutskottets yttrande.....	32
Kompletterande information.....	33
Aktuella bedömningar av den ekonomiska utvecklingen.....	33
Aktuella bedömningar av de offentliga finanserna.....	40
Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2020.....	42
Sveriges Kommuner och Regioners ekonomirapport, maj 2020.....	45
Europeiska kommissionens landsspecifika rekommendationer.....	47
Nyligen avlämnade propositioner.....	48
Utskottets ställningstagande.....	49
Reservationer.....	56
1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (M).....	56
2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (SD).....	58
3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (V).....	60
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	63
Propositionen.....	63
Följdmotionerna.....	63
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20.....	63
<i>Bilaga 2</i>	
Skatteutskottets yttrande 2019/20:SkU9y.....	65
<i>Tabeller</i>	
Tabell 1 Försörjningsbalansen.....	11
Tabell 2 Statens budgetsaldo 2019–2023.....	15
Tabell 3 Den offentliga sektorns finanser 2019–2023.....	16
Tabell 4 Finansiellt sparande i den offentliga sektorn och indikatorer för avstämning mot målet för det finansiella sparandet.....	18
Tabell 5 Bedömningar av finansiellt sparande 2020–2023.....	19
Tabell 6 Bedömningar av strukturellt sparande 2020–2023.....	19
Tabell 7 Utgiftstak 2020–2023.....	20
Tabell 8 Aktuella bedömningar av finansiellt sparande.....	41

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som regeringen föreslår.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:100 punkt 1 och avslår motionerna

2019/20:1098 av Joakim Järrebring (S),

2019/20:1400 av Hillevi Larsson (S),

2019/20:2055 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 4,

2019/20:2223 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkande 2,

2019/20:2616 av Erik Ezelius m.fl. (S),

2019/20:3601 av Amineh Kakabaveh (-),

2019/20:3602 av Ulf Kristersson m.fl. (M),

2019/20:3603 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD),

2019/20:3604 av Ebba Busch m.fl. (KD) och

2019/20:3605 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V).

Reservation 1 (M)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (V)

Stockholm den 11 juni 2020

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Elisabeth Svantesson (M), Oscar Sjöstedt (SD), Emil Källström (C), Ulla Andersson (V), Charlotte Quensel (SD), Karolina Skog (MP), Sofia Westergren (M), Josefin Malmqvist (M), Teres Lindberg (S), Gulan Avci (L), Sultan Kayhan (S), Ida Drougge (M), Anna Vikström (S), Magnus Persson (SD) och Fredrik Stenberg (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 2020 års ekonomiska vårproposition (prop. 2019/20:100). Propositionen bygger på en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna.

I propositionen lämnar regeringen förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

Finansutskottets behandling avser propositionens yrkande 1 om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken och de följdmotioner som lämnats med anledning av propositionen i dessa delar. Fem motioner har väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlar finansutskottet också några motioner från den allmänna motionstiden 2019/20. En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1.

Propositionens övriga yrkanden om förslag till utgiftsområdesindelning har behandlats av konstitutionsutskottet i betänkande 2019/20:KU19.

Förslaget till riksdagsbeslut avser ett samlat ställningstagande till riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Riksdagsbehandlingen av den ekonomiska vårpropositionen ägnas åt makroekonomiska bedömningar av den ekonomiska utvecklingen och åt en övergripande diskussion med utgångspunkt i de samlade politiska alternativen för den ekonomiska politiken på medellång och lång sikt.

Skatteutskottet har yttrat sig över propositionens förslag till riktlinjer och följdmotionerna i denna del. Yttrandet finns i sin helhet i bilaga 2.

Den 21 april 2020 informerades utskottet av statssekreterarna Max Elger och Paula Carvalho Olovsson från Finansdepartementet om Sveriges konvergensprogram och nationella reformprogram. Programmen lämnades till EU-kommissionen den 27 april 2020.

Utskottets överväganden

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

Utbrottet av det nya coronaviruset har fått allvarliga konsekvenser för den globala ekonomin. Utbrottet väntas också få stora negativa ekonomiska konsekvenser för svensk ekonomi och BNP väntas minska påtagligt 2020 för att åren därefter gradvis återhämta sig. Arbetslösheten väntas öka 2020 och 2021.

Svensk ekonomi är stark och har goda förutsättningar att hantera den lågkonjunktur som följer av pandemin. Som en följd av de åtgärder som vidtagits med anledning av coronaviruset försvagas den offentliga sektorns finanser kraftigt 2020 och en avvikelse från överskottsmålet föreligger. Utskottet anser att avvikelsen är motiverad av stabiliseringspolitiska skäl och förenlig med det finanspolitiska ramverket. Bruttoskuldens andel av BNP riskerar att överskrida skuldankarets toleransintervall.

Den ekonomiska politiken ska inriktas på att begränsa spridningen av covid-19 med alla nödvändiga åtgärder och resurser. Konsekvenserna för företag, jobb och samhällsekonomin ska tryckas tillbaka. När kampen mot smittspridningen tillåter ska politiken inriktas på att fortsätta reformarbetet när det gäller arbetslösheten, klimatförändringarna, de växande behoven i välfärden, klyftan mellan stad och land, integrationen, kunskapsresultaten i skolan och brottsligheten. Välfärden ska fortsätta att stärkas, takten i klimatomställningen ska öka för att ta Sverige närmare målet om att bli världens första fossilfria välfärdsland, kampen mot brottsligheten ska fortsätta och rättsväsendet ska ges de resurser som behövs för att möta grov och organiserad brottslighet samt för att öka tryggheten i samhället. Reformarbetet ska fortsätta i enlighet med den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna.

Jämför reservation 1 (M), 2 (SD) och 3 (V).

Propositionen

Regeringens inriktning på den ekonomiska politiken

Det nya coronaviruset utgör ett allvarligt hot mot människors liv och hälsa, och i dess spår följer allvarliga ekonomiska konsekvenser. För närvarande råder stor osäkerhet om hur snabbt och i vilken omfattning viruset sprids samt hur allvarliga konsekvenserna blir för ekonomin. I propositionen framhålls att politiken ska inriktas på att begränsa smittspridningen med alla nödvändiga åtgärder och resurser samt att konsekvenserna för företag, jobb och samhällsekonomin ska tryckas tillbaka. Regeringen har därför under våren presenterat ett antal åtgärder i fem extra ändringsbudgetar och i propositionen Vårändringsbudget för 2020. Regeringen framhåller att flera av åtgärderna redan har trätt i kraft tack vare en bred samsyn i riksdagen om situationens allvar. I propositionen redogörs för de åtgärder som hittills presenterats.

Smittspridningen ska begränsas

Kommunsektorn tillförs både riktade och generella medel för att hantera de omedelbara merkostnader som utbrottet av covid-19 medfört. Prestationskraven i kömiljarderna tas tillfälligt bort och medel avsätts för att skyndsamt utöka antalet tester.

Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Läkemedelsverket har fått ökade anslag för att ha resurser att delta i arbetet med att begränsa utbrottet. Socialstyrelsens låneram för beredskapsinvesteringar höjs för inköp av bl.a. provtagningsutrustning, skyddsutrustning och intensivvårdsutrustning.

Karensavdraget och kravet på läkarintyg under sjuklöneperioden har tillfälligt slopats och resurserna för smittbärräddning ökat. Flera restriktioner har införts för att minska smittspridningen.

Konsekvenserna för svenska jobb och företag ska tryckas tillbaka

Ett system för korttidspermittering har införts för att lyfta av lönekostnader för företag. En tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för de första 30 anställda under fyra månader har likaså införts. Även egenavgifterna har satts ned. Staten ersätter tillfälligt arbetsgivarnas sjuklönekostnader, och egenföretagare med F-skattsedel ersätts genom sjukpenning under dag 1 till 14 i sjukfallet.

Möjligheterna till anstånd med betalning av skatter och avgifter har utökats, och reglerna för egenföretagares avsättningar till periodiseringsfonder ändras tillfälligt.

Bankerna har getts möjlighet till utlåning till företag med stöd av statliga kreditgarantier. Almi Företagspartner tillförs kapitaltillskott för att öka sin utlåning, och Svensk Exportkredits låneram samt Exportkreditnämndens kreditgarantiram utökas.

För vissa utsatta branscher har ett hyresstöd införts där staten står för halva hyresrabatten upp till max 25 procent av hyran.

Trygghet och omställning för den som blir arbetslös

Flera tillfälliga förändringar har gjorts i arbetslöshetsförsäkringen för att göra det lättare att kvalificera sig och för att försäkringen ska ge ökad ekonomisk trygghet för den som blir arbetslös.

Medel tillförs för att fler ska kunna delta i insatser som leder till arbete, som arbetsmarknadsutbildning. Tiden för extratjänster, introduktionsanställningar och nystartsjobb förlängs tillfälligt. Härutöver förordar regeringen att Arbetsförmedlingen ska få mer medel för att hantera en ökad arbetslöshet och säkerställa en likvärdig service i hela landet. Regeringen vill också skapa fler platser på universitet och högskolor för att fler ska kunna vidareutveckla sin kompetens eller ställa om till ett nytt yrke.

Studierande får behålla beviljade studiestöd även om undervisningen ställs in, och det s.k. fribeloppet slopas tillfälligt för studenter som väljer att arbeta extra.

Fortsatt kamp mot samhällsproblemen

Krisen kan få allvarliga konsekvenser för Sverige under lång tid men så snart kampen mot smittspridningen tillåter bör den ekonomiska politiken inriktas mot att stödja en snabb återhämtning. Regeringen framhåller i propositionen att bortom den pågående pandemin måste också samhällsproblem såsom arbetslösheten, klimatförändringarna, de växande behoven i välfärden, klyftan mellan stad och land, den bristande integrationen, kunskapsresultaten i skolan och brottsligheten mötas med fortsatt reformarbete.

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland och Sverige ska fortsätta att ta en ledande roll både nationellt och internationellt för att genomföra Parisavtalet och Agenda 2030. Politiken föreslås inriktas på att utöka stödet för installation av solceller, stärka stödet för produktion av biogas och tillföra medel för gröna jobb.

Regeringen framhåller i propositionen att en generell och skattefinansierad välfärd stöder ett högt arbetskraftsdeltagande, bidrar till jämlikhet och jämställdhet samt banar väg för bättre livschanser för alla. För att klara det ansträngda ekonomiska läget i regioner och kommuner har regeringen i vårändringsbudgeten för 2020 föreslagit att 20 miljarder kronor tillförs 2020, varav 12,5 miljarder kronor i form av ett permanent tillskott till kommunsektorn. Resurstillskotten ska enligt regeringen bidra till en god tillgång till vård, skola, omsorg och kollektivtrafik av hög kvalitet.

Brottens bakgrund ska angripas liksom den organiserade brottsligheten. Regeringen har därför i vårändringsbudgeten föreslagit att rättsväsendet ska stärkas med tillskott till bl.a. Kriminalvården, Rättsmedicinalverket, Statens institutionsstyrelse och Sveriges Domstolar, inklusive migrationsdomstolarna. Även Säkerhetspolisen, Datainspektionen och Tullverket föreslås få ytterligare tillskott.

Virusutbrottet kan förvärra situationen för personer som utsätts för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Medel tillförs därför

organisationer som arbetar med barn i utsatta situationer och organisationer som arbetar med våldsutsatta kvinnor och barn. Det statliga mediestödet tillförs permanent ytterligare medel för att stödja den fria journalistiken, rättsstatens principer och mänskliga rättigheter.

Härutöver ska reformarbetet fortsätta i enlighet den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna.

Fördelningseffekter

De tillfälliga åtgärder som regeringen vidtagit för att stötta arbetslösa och sjukskrivna bedöms öka hushållens disponibla inkomster med 3,8 miljarder kronor. Åtgärderna bedöms främst påverka inkomsterna för individer i den nedre delen av inkomstfördelningen samt påverka kvinnor och män i ungefär lika stor utsträckning. De åtgärder som avser individuella välfärdstjänster, såsom hälso- och sjukvård, utbildning och arbetsmarknadsinsatser beräknas omfatta ca 23 miljarder kronor och komma alla inkomstgrupper till del, men bedöms utgöra en relativt större del av inkomsten för grupper med lägre inkomster. Dessa åtgärder bedöms komma kvinnor till del i högre grad än män, eftersom kvinnor i större utsträckning nyttjar de aktuella välfärdstjänsterna.

Den ekonomiska utvecklingen

I propositionen redovisar regeringen sin prognos för den makroekonomiska utvecklingen i Sverige och i övriga världen för perioden 2020–2023 med tyngdpunkt på utvecklingen 2020 och 2021. I prognosen har information som fanns tillgänglig t.o.m. den 24 mars beaktats. Regeringen framhåller att prognoser alltid är förknippade med osäkerhet och bedömer i rådande läge att denna osäkerhet är betydligt större än normalt. En pandemi av det slag som nu pågår har inte inträffat tidigare i dagens integrerade ekonomi. Mot den bakgrunden anför regeringen att det är särskilt svårt att bedöma omfattningen av de ekonomiska konsekvenser som pandemin kan medföra.

Utsikterna i omvärlden 2020 och 2021

Det nya coronaviruset bedöms få mycket stora konsekvenser för den globala ekonomin. Regeringen konstaterar att långtgående åtgärder har vidtagits runt om i världen för att begränsa smittspridningen, bl.a. har förbud mot allmänna sammankomster och resor införts. Vissa länder har också infört utgångsförbud. Åtgärderna har medfört att efterfrågan på tjänster inom framför allt nöjes- och besöksnäringen har sjunkit kraftigt och att produktionsvolymerna sjunker när fabriker och andra näringsverksamheter håller stängt till följd av bl.a. påförda restriktioner. Även de finansiella marknaderna konstateras ha reagerat kraftigt på utvecklingen, bl.a. med stora fall på världens börser. Regeringens bedömning är att det osäkra läget kommer att dämpa investerings- och konsumtionsviljan, och världshandeln väntas

komma att minska. Indikatorer och statistik visar att den ekonomiska aktiviteten fallit kraftigt den senaste tiden. Inköpschefsindex för euroområdet föll i mars 2020 till den lägsta nivån som uppmätts, och nya ansökningar som arbetslöshetsunderstöd ökade rekordsnabbt i USA i slutet av mars. Efter ett kraftigt fall i BNP under det första halvåret 2020 är regeringens bedömning att den globala ekonomin successivt återhämtar sig fr.o.m. andra halvåret 2020, för att sedan gradvis fortsätta att stiga under 2021 i takt med att den ekonomiska aktiviteten sakta återgår till det normala. I regeringens prognos väntas BNP i världen falla med 1 procent 2020 för att sedan stiga med 4,5 procent 2021. I euroområdet väntas BNP falla med 5 procent 2020 och stiga med 3 procent 2021. I USA väntas BNP minska med 3,5 procent 2020 och växa med 3,5 procent 2021, och i Kina väntas BNP inte växa alls 2020 för att sedan 2021 växa med 9 procent. Resursutnyttjandet i världen väntas bli lägre än normalt. BNP i de länder som Sverige exporterar till väntas minska med 9 procent 2020 för att sedan öka med 7 procent 2021.

Tillväxtutsikterna för Sverige 2020 och 2021

Den ekonomiska aktiviteten i Sverige väntas minska kraftigt till följd av virusutbrottet, och regeringen bedömer att BNP faller med 4 procent 2020, se tabell 1.

Tabell 1 Försörjningsbalansen

Årlig procentuell förändring

	2019	2020	2021	2022	2023
BNP	1,2	-4,0	3,5	3,4	3,1
Hushållens konsumtion	1,2	0,1	2,8	3,6	3,6
Offentlig konsumtion	0,4	0,6	-0,5	-0,3	-1,1
Fasta bruttoinvesteringar	-1,2	-10,7	5,5	5,2	5,0
Lagerinvesteringar	-0,3	-1,0	1,0	0,0	0,0
Export	4,2	-6,0	6,2	5,0	4,1
Import	1,8	-5,4	6,7	4,0	3,4

Källa: 2020 års ekonomiska vårproposition.

I regeringens prognos väntas hushållens konsumtion falla kraftigt under det första halvåret 2020 som en följd av att efterfrågan på många tjänster som resor, nöjen och restaurangbesök kraftigt har minskat. Även en minskad efterfrågan inom detaljhandeln bidrar till fallet i hushållens konsumtion. I takt med att smittspridningen avtar och osäkerheten gradvis minskar bedömer regeringen att konsumtionen återigen stiger och förstärks 2021.

Den offentliga konsumtionen väntas komma att fortsätta att utvecklas svagt. En minskad sysselsättning medför att kommunsektorns skatteintäkter minskar. Detta motverkas samtidigt av ökade statsbidrag till kommunsektorn. Sammantaget bidrar det till att den offentliga konsumtionen 2020 utvecklas i linje med de senaste två åren. För åren därefter antas att den offentliga konsumtionen utvecklas svagare än 2020, vilket förklaras av de principer för prognoser som regeringen tillämpar om att endast beslutade och aviserade

åtgärder är inlagda, vilket i sin tur innebär att statsbidragen minskar jämfört med 2020 och att vissa beslutade satsningar inom statlig verksamhet 2020 inte får någon förlängning 2021.

Den förhöjda osäkerheten väntas leda till en betydande nedgång i investeringarna 2020. Det ovissa läget i kombination med en allmänt dämpad efterfrågan bedöms leda till att företag skjuter upp sina investeringsbeslut, vilket medför en bred nedgång i näringslivets investeringar. Sammantaget bedömer regeringen att investeringarna faller kraftigt under första halvåret 2020 för att därefter gradvis återhämta sig i takt med att osäkerheten avtar. Investeringarna väntas därmed ge ett stort negativt bidrag till BNP-tillväxten 2020.

Även den svenska utrikeshandeln väntas komma att försvagas påtagligt under 2020 som en följd av den globala nedgången och störningar i globala värdekedjor.

Snabb försämring av arbetsmarknaden

Det plötsliga fallet i efterfrågan till följd av virusutbrottet väntas få stora effekter på svensk arbetsmarknad. Regeringen bedömer att sysselsättningen faller kraftigt 2020 eftersom många företag tvingas säga upp personal. De åtgärder som regeringen hittills vidtagit bedöms ha mildrat fallet i sysselsättningen. Trots det är regeringens bedömning att många ändå kommer att bli arbetslösa, och arbetslösheten väntas därför stiga till 9 procent 2020.

Arbetsmarknaden återhämtar sig något under andra halvåret 2020 då efterfrågan i svensk ekonomi väntas stiga. Återhämtningen bedöms dock ske med en viss fördröjning, eftersom det kan ta tid för företag att återanställa personal. Prognosen är att arbetslösheten uppgår till 9 procent även 2021.

Till följd av virusutbrottet blir resursutnyttjandet betydligt lägre än normalt, och regeringens bedömning är att Sverige kommer att vara i en kraftig lågkonjunktur 2020 som mildras något 2021, vilket återspeglas i ett negativt BNP-gap.

Med det lägre resursutnyttjandet, en stigande arbetslöshet och en svagare produktionsutveckling bedömer regeringen att löneökningstakten blir svagare framöver. Det låga resursutnyttjandet dämpar inflationen som väntas understiga Riksbankens inflationsmål på 2 procent både 2020 och 2021.

Osäkerhet i prognosen

Den ovan beskrivna ekonomiska utvecklingen är regeringens huvudscenario. Regeringen framhåller dock vikten av att belysa faktorer som skulle kunna leda till en svagare eller starkare ekonomisk utveckling 2020 och 2021, jämfört med huvudscenariot.

De negativa ekonomiska effekterna till följd av pandemin riskerar enligt regeringen att bli större, både för omvärlden och Sverige, om pandemin blir mer långvarig än väntat, får ännu större global spridning eller om viruset får en stor utbredning igen efter en virusfri period. Samtidigt framhålls att en mer

expansiv finans- och penningpolitik globalt till viss del kan motverka de negativa effekterna. Det bedöms också finnas en risk för att tillgångspriser och bostadspriser påverkas.

Andra riskfaktorer som nämns är en eskalerande handelskonflikt mellan USA och Kina och ökad protektionism som kan innebära en svagare global tillväxt och därmed sämre utsikter för svensk export.

Regeringen framhåller också att konjunkturutvecklingen i omvärlden kan bli starkare än väntat, t.ex. om effekterna av virusutbrottet blir mildare än förväntat och den globala tillförsikten förbättras i snabbare takt än väntat, vilket bedöms gynna svensk exportindustri.

Utöver smittspridningen nämns osäkerhetsfaktorer som klimatförändringarna, extrema väderhändelser och förlust av biologisk mångfald. Dessa utgör enligt regeringen risker för den globala ekonomin eftersom de kan medföra stora kostnader för både enskilda och samhället. Även geopolitisk oro, t.ex. kopplad till konflikter i Mellanöstern, bidrar till osäkerhet för den globala ekonomin. Därtill har det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde försämrats över tid, vilket innebär att oförutsägbarheten har ökat. Ytterligare en risk utgör enligt regeringen finansiella obalanser som byggs upp under lång tid, t.ex. genom ökade skulder och stigande tillgångspriser.

Konjunkturåterhämtning 2022 och 2023

Regeringen bedömer att konjunkturen fortsätter att återhämta sig i omvärlden 2022 och 2023 och att efterfrågan på svensk export fortsätter att öka, men i en avtagande takt.

I Sverige väntas konjunkturen återhämta sig i ungefär samma takt som en genomsnittlig återhämtning från tidigare kriser. BNP-tillväxten väntas öka snabbare än potentiell BNP, men regeringen bedömer att resursutnyttjandet kommer att vara lägre än balanserat under hela prognosperioden.

Regeringen antar att tillväxten i sysselsättningen tilltar när återhämtningen på arbetsmarknaden syns alltmer 2022 och 2023, vilket också väntas leda till att arbetslösheten faller.

Alternativa scenarier

Regeringen bedömer osäkerheten som stor kring de ekonomiska konsekvenserna av det nya coronaviruset och redovisar två alternativa scenarier. Det ena scenariot bygger på att den ekonomiska återhämtningen blir starkare jämfört med huvudscenariot, och det andra scenariot på att krisen blir djupare och längre jämfört med huvudscenariot.

Utvecklingen enligt alternativa bedömare

I propositionen gör regeringen en jämförelse mellan sina prognoser och prognoser gjorda av Konjunkturinstitutet, Riksbanken, Europeiska kommissionen och Ekonomistyrningsverket för vissa centrala

makroekonomiska variabler. Regeringen framhåller att prognoser som publiceras vid olika tidpunkter försvårar jämförelsen, vilket bedöms vara särskilt tydligt under rådande omständigheter med ett snabbt händelseförlopp kopplat till virusutbrottet. De skillnader som finns i prognoserna förklaras framför allt bero på att de gjorts vid en annan tidpunkt.

Regeringens mått på välförstånd

Sedan 2017 kompletteras redovisningen av BNP-måttet med andra indikatorer för att mäta välförstånd. Indikatorerna visar ekonomiska, miljömässiga och sociala hållbarhetsaspekter inom ett antal nyckelområden och utvecklingen över tid. Sedan vårpropositionen för 2019 har två nya indikatorer lagts till: rödlisteindex och hushållens kontantmarginal.

Samtliga indikatorer och deras utveckling avser utfall för 2019 och hur det förhåller sig till vårpropositionen för 2019. Redovisningen av indikatorerna avspeglar därmed situationen 2019 och fångar därför inte effekterna av pandemin.

Offentliga finanser och budgetpolitiska mål

Prognos över statens budget och statsskulden 2020–2023

Enligt 9 kap. 3 § budgetlagen ska regeringen i den ekonomiska vårpropositionen redovisa prognoser över såväl statens inkomster och utgifter som statens lånebehov och statsskulden. Prognoserna ska omfatta det innevarande budgetåret och de tre därpå följande åren. Regeringen ska vidare följa hur statens inkomster, utgifter och upplåning utvecklas i förhållande till beräknade och beslutade belopp och förklara väsentliga skillnader mellan budgeterade belopp och beräknat utfall för det innevarande budgetåret.

Regeringens prognos för 2020 är att statens budgetsaldo blir negativt och motsvarar ett lånebehov på 190 miljarder kronor, vilket bedöms vara jämförbart med statens lånebehov under tidigare kriser. För åren därefter är prognosen att statens budget kommer att visa ett överskott, se tabell 2.

Den kraftiga konjunkturedgången med anledning av det nya coronaviruset väntas medföra en inbromsning av viktiga skattebaser såsom lönesumman och hushållens konsumtion, vilket bidrar till att inkomsterna i statens budget beräknas minska 2020 jämfört med 2019. Även företagets vinster och hushållens kapitalvinster beräknas minska till följd av virusutbrottet, vilket också förklarar de lägre inkomsterna i statens budget 2020, jämfört med 2019. Sammantaget beräknar regeringen att inkomsterna minskar med 79 miljarder kronor mellan 2019 och 2020. För åren därefter är regeringens prognos att det sker en gradvis återhämtning i svensk ekonomi och att inkomsterna ökar igen. Sammantaget beräknar regeringen att inkomsterna ökar med ca 155 miljarder kronor 2020–2023.

Tabell 2 Statens budgetsaldo 2019–2023*Miljarder kronor om inte annat anges, utfall 2019 och prognos för 2020–2023*

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkomster	1 056	977	1 121	1 157	1 211
Utgifter exkl. statsskuldräntor	991	1 112	1 076	1 086	1 086
Statsskuldräntor m.m.	22	23	0,1	5,1	7,1
Riksgäldskontorets nettoutlåning	–67	33	22	13	21
Kassamässig korrigering	–2,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Statens budgetsaldo	112	–190	22	52	97
Statsskuld vid årets slut¹	1 054	1 208	1 171	1 113	1 010
<i>Procent av BNP</i>	<i>21,0</i>	<i>24,7</i>	<i>22,8</i>	<i>20,6</i>	<i>17,8</i>

¹ Här avses konsoliderad bruttoskuld, vilket innebär att statliga myndigheters innehav av statspapper har räknats bort.

Källa: 2020 års ekonomiska vårproposition.

Som en följd av de åtgärder regeringen vidtar med anledning av coronaviruset är regeringens prognos att utgifterna ökar kraftigt mellan 2019 och 2020. Även efterföljande år beräknas komma att påverkas då flera av åtgärderna som genomförs 2020 upphör eller minskar i omfattning. Förändringen av utgifterna förklaras också av den makroekonomiska utvecklingen. Framför allt beräknas utgifterna öka för inkomstgrundande pensioner och av en ökad arbetslöshet. Sammantaget beräknas utgifterna exklusive statsskuldräntor öka med ca 94 miljarder kronor 2020–2023.

De takbegränsade utgifterna, som förutom utgifter exklusive statsskuldräntor omfattar utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget, beräknas under samma period öka med sammanlagt 130 miljarder kronor, vilket motsvarar en genomsnittlig årlig ökning om 2,4 procent.

Nivån på statsskuldräntorna beräknas bli historiskt låg 2021, vilket förklaras av obligationer som förfaller och av en låg räntenivå.

Riksgäldskontorets nettoutlåning beräknas försvaga budgetsaldot för staten samtliga prognosår. Det förklaras främst av lån till Riksbanken, nyupplåning och amortering av infrastrukturlån, exportkrediter till Exportkreditnämnden och upplåning för studiemedel.

Regeringens prognos för utvecklingen av budgetsaldot innebär att statsskulden som andel av BNP först ökar från 21 procent av BNP vid ingången av 2020 till ca 25 procent av BNP vid utgången av 2020 för att sedan gradvis minska till ca 18 procent av BNP vid utgången av 2023.

I jämförelse med budgetpropositionen för 2020 har regeringen reviderat ned budgetsaldot för 2019 med 18 miljarder kronor. Nedrevideringen förklaras i huvudsak av nedjusterade inkomster. För 2020 har budgetsaldot reviderats ned med 237 miljarder kronor till följd av både nedjusterade inkomster och uppjusterade utgifter.

Prognoser över de offentliga finanserna 2019–2023

Regeringens prognos över de offentliga finansernas utveckling baseras på en aktuell prognos för den makroekonomiska utvecklingen. Prognoserna baseras

också på de regelverk för skatter och transfereringssystem och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen samt aviserats och föreslagits av regeringen att träda i kraft under det kommande budgetåret eller året efter det kommande budgetåret. Utöver detta ingår inga ytterligare framtida finanspolitiska regel- eller anslagsförändringar för den redovisade prognosperioden. Mot den bakgrunden framhåller regeringen att beräkningen av de offentliga finanserna bortom det kommande budgetåret ska ses som en konsekvensanalys av budgetförslagets och tidigare beslutade och aviserade åtgärders effekter på den medelfristiga budgetutvecklingen.

Regeringen konstaterar att den offentliga sektorns finansiella sparande uppgick till 0,4 procent av BNP 2019, se tabell 3. Till följd av den kraftiga konjunkturedgången och de stora finanspolitiska åtgärder som har föreslagits och aviserats beräknar regeringen att det finansiella sparandet i sektorn minskar med över 4 procent av BNP mellan 2019 och 2020. Som tabellen visar är det företrädesvis statens sparande som försämras. Försämringen förklaras i huvudsak av att utgifterna växer snabbare än BNP. Regeringen bedömer att de offentliga finanserna stärks i takt med att ekonomin gradvis återhämtar sig och att sparandet 2022 vänds till ett överskott både för staten och för sektorn som helhet.

Tabell 3 Den offentliga sektorns finanser 2019–2023

Miljarder kronor om inte annat anges, utfall 2019 och prognos för 2020–2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkomster	2 443	2 383	2 502	2 633	2 768
Utgifter	2 425	2 567	2 575	2 630	2 684
Finansiellt sparande	18	-184	-73	3	84
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,4</i>	<i>-3,8</i>	<i>-1,4</i>	<i>0,1</i>	<i>1,5</i>
Staten	60	-138	-34	38	112
Ålderspensionssystemet	6	-5	4	7	13
Kommunsektorn	-48	-41	-43	-42	-41
Finansiell nettoförmögenhet	1 405	1 144	1 173	1 279	1 397
<i>Procent av BNP</i>	<i>27,9</i>	<i>23,4</i>	<i>22,9</i>	<i>23,7</i>	<i>24,6</i>
Konsoliderad bruttoskuld¹	1 764	1 948	1 963	1 955	1 842
<i>Procent av BNP</i>	<i>35,1</i>	<i>39,9</i>	<i>38,3</i>	<i>36,2</i>	<i>32,4</i>

¹ Utgör den s.k. Maastrichtskulden som består av den konsoliderade statsskulden och kommunsektorns skulder på kapitalmarknaden med avdrag för AP-fondernas innehav av statsobligationer.
Källa: 2020 års ekonomiska vårproposition.

Som en följd av konjunkturedgången beräknar regeringen att pensionssystemets finanser påverkas genom lägre avgiftsinkomster och lägre avkastning på fondernas finansiella tillgångar. Regeringens prognos är att det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet visar ett underskott 2020 för att åren därefter visa ett överskott. För hela prognosperioden bedömer regeringen att avgiftsinkomsterna kommer att vara lägre än pensionsutbetalningarna. Direktavkastningen på AP-fondernas tillgångar i form av ränteutbetalningar och utdelningar bedömer regeringen vara högre än avgiftsunderskottet, vilket

förklarar den successiva ökningen av det finansiella sparandet fr.o.m. 2021 och framåt.

Även när det gäller kommunsektorns finanser präglas prognosen av konjunkturutvecklingen. Den kraftiga nedgången förväntas leda till en minskning av antalet arbetade timmar 2020, vilket i sin tur påverkar utvecklingen av lönesumman och det kommunala skatteunderlaget som regeringen beräknar kommer att resultera i en historiskt svag utveckling av de kommunala skatteinkomsterna 2020.

För åren därefter antas att det kommunala skatteunderlaget gradvis återhämtar sig och att skatteinkomsterna ökar i en snabbare takt än 2020. Nya tillskott av generella statsbidrag som föreslås i Vårändringsbudget för 2020 bedöms förbättra kommunsektorns ekonomi och delvis motverka de kommunala skattebortfallen 2020–2023.

Regeringen konstaterar att de kommunala investeringsutgifterna har ökat snabbt under 2010-talet, vilket har lett till att sektorns finansiella sparande har minskat betydligt under samma period. I regeringens prognos förväntas investeringsutgifterna växa långsammare än tidigare år, och det finansiella sparandet beräknas därför inte fortsätta att minska så som det har gjort under tidigare år. Regeringen bedömer därför att det finansiella sparandet under prognosperioden blir något högre än 2019.

De beräknade underskotten i staten och i kommunsektorn medför att den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet försvagas 2020 för att därefter gradvis förstärkas av de förväntade överskotten i staten.

I regeringens prognos beräknas den konsoliderade bruttoskulden tillfälligt öka 2020 som en följd av underskotten i de offentliga finanserna. För åren därefter väntas bruttoskulden som andel av BNP falla tillbaka. Regeringen bedömer att bruttoskulden understiger 40 procent av BNP hela prognosperioden.

Uppföljning av målet för den offentliga sektorns finansiella sparande och skuldankaret

Enligt 2 kap. 1 a § budgetlagen ska regeringen vid minst två tillfällen under året redovisa för riksdagen hur målet för den offentliga sektorns finansiella sparande uppnås. Regeringen ska då beakta effekterna av beslutade och för riksdagen presenterade budgetpolitiska åtgärder. Regeringen ska vid en bedömd avvikelser från målet även redogöra för hur en återgång till målet ska ske.

Målnivån för det finansiella sparandet (överskottsmålet) anger att sparandet i den offentliga sektorn i genomsnitt ska motsvara en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel. Det strukturella sparandet innevarande och nästkommande år används för att bedöma måluppfyllelsen i förhållande till överskottsmålet i ett framåtblickande perspektiv, medan ett bakåtblickande åttaårigt genomsnitt av det faktiska finansiella sparandet används för att i

efterhand utvärdera om överskottsmålet uppnåtts och för att upptäcka systematiska avvikelser.

Regeringen bedömer att det föreligger en tydlig avvikelse från målet, men att denna avvikelse är motiverad av stabiliseringspolitiska skäl, se tabell 4.

Tabell 4 Finansiellt sparande i den offentliga sektorn och indikatorer för avstämning mot målet för det finansiella sparandet

Procent av BNP och potentiell BNP, utfall 2019 och prognos för 2020–2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Finansiellt sparande	0,4	-3,8	-1,4	0,1	1,5
Bakåtblickande åttaårssnitt	-0,1				
Strukturellt sparande	0,4	-0,9	0,6	1,2	1,7
BNP-gap	0,8	-5,2	-3,6	-1,9	-0,4

Källa: 2020 års ekonomiska vårproposition.

Avvikelsen förklaras av den expansiva finanspolitik som regeringen bedriver för att dämpa konjunkturedgången där den aktiva finanspolitiken försvagar det strukturella sparandet. Regeringen konstaterar att även om finanspolitiken leder till en tydlig avvikelse från överskottsmålet innevarande år är politiken förenlig med det finanspolitiska ramverket.

Regeringen bedömer i dagsläget att en återgång till målet kan inledas när resursutnyttjandet stabiliseras. Givet att prognosen inte innefattar några ytterligare framtida finanspolitiska regeländringar eller anslagsändringar är regeringens bedömning att sparandet är i nivå med målet redan 2021. Samtidigt framhåller regeringen att denna bedömning är behäftad med stor osäkerhet.

När det gäller det bakåtblickande åttaårssnittet av det finansiella sparandet för 2012–2019 bedömer regeringen att det ligger under målnivån, men framhåller att sparandet gradvis har stigit under perioden.

Enligt det finanspolitiska ramverket ska regeringen också i den ekonomiska vårpropositionen redogöra för utvecklingen av den offentliga sektorns bruttoskuld. Om denna skuld avviker från skuldankaret på 35 procent av BNP med mer än 5 procent av BNP, enligt utfallet i nationalräkenskaperna för det föregående året eller enligt prognoserna för det innevarande året eller budgetåret i den ekonomiska vårpropositionen, ska regeringen lämna en skrivelse till riksdagen samtidigt som den ekonomiska vårpropositionen lämnas. Regeringen bedömer att bruttoskuldens andel av BNP 2020 ligger precis inom skuldankarets toleransintervall, se tabell 3 ovan. I den nuvarande prognosen, som bygger på den finanspolitik som aviserats eller som beslutats fram t.o.m. denna proposition, bedömer regeringen att bruttoskulden minskar längre fram under prognosperioden och uppgår till strax över 32 procent av BNP 2023.

Finansiellt och strukturellt sparande enligt olika bedömare

I propositionen redovisar regeringen en jämförelse mellan de senaste prognoserna för det finansiella och strukturella sparandet gjorda av olika bedömare, se tabell 5 och 6.

Vid en jämförelse av de olika bedömningarna framhåller regeringen vikten av att beakta att de har gjorts vid olika tidpunkter och att de kan bygga på olika antaganden om den framtida politiken.

Regeringen konstaterar att deras prognos för den offentliga sektorns finansiella sparande är förhållandevis lik Konjunkturinstitutets beräkning men att övriga bedömare endast delvis eller inte alls har hunnit beakta effekter som väntas uppstå till följd av den kraftiga inbromsningen i den ekonomiska tillväxten.

När det gäller det strukturella sparandet konstaterar regeringen att skillnaderna mellan regeringen och andra bedömare i vissa fall är annorlunda jämfört med det finansiella sparandet. Enligt regeringen kan det dels bero på olika bedömningar av ekonomins potentiella BNP-nivå, dels på skillnader i beräkningsmetoder.

Tabell 5 Bedömningar av finansiellt sparande 2020–2023

Procent av BNP

	2020	2021	2022	2023
Regeringen	-3,8	-1,4	0,1	1,5
Konjunkturinstitutet inkl. åtgärder ¹	-3,5	-1,9	-	-
Ekonomistyrningsverket	-3,3	-1,1	-	-
Riksbanken	0,0	-0,1	-0,1	-
Europeiska kommissionen	0,1	0,1	-	-
OECD	0,2	0,1	-	-
IMF	0,3	0,3	0,3	0,3

Anm: Publiceringsdatum för regeringen 2020-04-15, Konjunkturinstitutet 2020-04-01, Ekonomistyrningsverket 2020-03-24, Riksbanken 2020-02-12, Europeiska kommissionen 2019-11-07, OECD 2019-11-07 och IMF 2019-10-11.

¹I Konjunkturinstitutets bedömning antas aktiv finanspolitik på sammanlagt ca 180 miljarder kronor för 2020, varav ca 75 miljarder kronor är sådant som hunnit beaktas av regeringens aviserade förslag.

Källa: 2020 års ekonomiska vårproposition.

Tabell 6 Bedömningar av strukturellt sparande 2020–2023

Procent av potentiell BNP

	2020	2021	2022	2023
Regeringen	-0,9	0,6	1,2	1,7
Konjunkturinstitutet inkl. åtgärder ¹	-1,3	-0,2	-	-
Europeiska kommissionen	0,4	0,6	-	-
OECD	0,3	0,6	-	-
IMF	0,0	0,0	0,0	0,0

Anm: Publiceringsdatum för regeringen 2020-04-15, Konjunkturinstitutet 2020-04-01, Riksbanken 2020-02-12, Europeiska kommissionen 2019-11-07, OECD 2019-11-07 och IMF 2019-10-11.

¹I Konjunkturinstitutets bedömning antas aktiv finanspolitik på sammanlagt ca 180 miljarder kronor för 2020, varav ca 75 miljarder kronor är sådant som hunnit beaktas av regeringens aviserade förslag.

Källa: 2020 års ekonomiska vårproposition.

Uppföljning av utgiftstaket och regeringens bedömning av utgiftstakets nivå 2023

Enligt 9 kap. 3 § budgetlagen ska regeringen i den ekonomiska vårpropositionen redovisa prognoser över utgifterna under utgiftstaket. Om det finns en risk för att ett beslutat utgiftstak kommer att överskridas ska regeringen för att undvika detta vidta sådana åtgärder som den har befogenhet till eller förslå riksdagen nödvändiga åtgärder.

I propositionen Vårändringsbudget för 2020 föreslår regeringen att den redan fastställda nivån på utgiftstaket för 2020 ska höjas av finanspolitiskt motiverade skäl. Regeringen anser att de mycket allvarliga samhällsekonomiska konsekvenserna av coronavirusets utbrott utgör skäl för stabiliseringspolitiska åtgärder i en omfattning som inte ryms under den nivå på utgiftstaket som riksdagen fastställt för 2020 och att det därför är motiverat att höja nivån. Givet den allvarliga situationen och den osäkerhet som råder anser regeringen att det är motiverat att höja utgiftstaket 2020 till en nivå som inte riskerar att begränsa handlingsfriheten att vidta nödvändiga åtgärder senare under året.

I tabell 7 redovisas de beslutade utgiftstaken, regeringens förslag till utgiftstak i vårändringsbudgeten för 2020 och regeringens bedömning av utgiftstaket för 2023 tillsammans med regeringens prognos för de takbegränsade utgifterna 2020–2023.

Tabell 7 Utgiftstak 2020–2023

Miljarder kronor om inte annat anges

	2020	2021	2022	2023
Utgiftstak som beslutats av riksdagen	1 392	1 443	1 502	
Utgiftstak föreslagna i VÅB 2020	1 742			
Regeringens bedömning av utgiftstak				1 540
<i>Utgiftstak procent av potentiell BNP</i>	33,9	27,1	27,3	27,0
Takbegränsade utgifter	1 442	1 407	1 429	1 439
<i>Procent av BNP</i>	29,5	27,4	26,5	25,3
Budgeteringsmarginal	300	36	73	101
Procent av takbegränsade utgifter	20,8	2,5	5,1	7,0
<i>Procent av BNP</i>	6,2	0,7	1,4	1,8
Finansiellt sparande	-184	-73	3	84
<i>Procent av BNP</i>	-3,8	-1,4	0,1	1,5

Källa: 2020 års ekonomiska vårproposition.

I enlighet med praxis lämnar regeringen i propositionen sin bedömning av utgiftstakets nivå för 2023. Regeringen bedömer att utgiftstaket för staten, inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget, bör uppgå till 1 540 miljarder kronor 2023. Regeringen konstaterar att det innebär att de takbegränsade utgifterna kan öka med 101 miljarder kronor, samtidigt som 22 miljarder kronor bör lämnas obudgeterade under utgiftstaket i budgetpropositionen för 2023 som en buffert för oförutsedda händelser under budgetåret, i enlighet med riktlinjen för budgeteringsmarginalens minsta

storlek. Det betyder att de takbegränsade utgifterna för 2023 t.o.m. budgetpropositionen för 2023 som mest kan bli 80 miljarder kronor högre än i nuvarande bedömning. Utrymmet för möjliga utgiftsökningar beräknar regeringen motsvarar 1,4 procent av BNP.

Finanspolitikens långsiktiga hållbarhet

Regeringen bedömer att finanspolitiken är långsiktigt hållbar, dvs. de regler som styr de offentliga inkomsterna och utgifterna kan vara oförändrade på lång sikt utan att det resulterar i växande underskott och en alltför stor offentlig skuldsättning. Om den kraftiga konjunkturedgången får långsiktiga effekter på de offentliga finanserna bedöms det samtidigt som för tidigt att uttala sig om. Enligt regeringen kommer eventuella långsiktiga negativa effekter på sysselsättningen att vara avgörande för utvecklingen av de offentliga finanserna. Däremot bedöms inte den försvagning av de offentliga finanserna som sker 2020 äventyra de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet.

Viktiga trender som påverkar de offentliga finanserna är den demografiska utvecklingen där antalet sysselsatta ökar långsammare än befolkningen. Den förväntade befolkningsökningen sker i åldersgrupper där de offentliga utgifterna för välfärdstjänster och transfereringar är större än skattebetalningarna. Det i sin tur väntas innebära att personalförsörjningen i delar av de kommunala verksamheterna sannolikt blir en utmaning. Regeringen bedömer att utgifterna i staten och kommunsektorn ökar dessa år, men att ökningen inte är av en storleksordning som gör finanspolitiken ohållbar.

För att bedöma om finanspolitiken är långsiktigt hållbar används två hållbarhetsindikatorer, de s.k. S1- och S2-indikatorerna, som visar hur stor permanent förändring av det offentliga sparandet som krävs ett givet år för att den offentliga skulden ska utvecklas på ett önskvärt sätt. Hållbarhetsindikatorn S1 beräknas uppgå till -3,1 procent av BNP, vilket anger den permanenta budgetförsvagning som krävs 2020 för att bruttoskulden ska motsvara 60 procent av BNP 2033. Enligt regeringen visar det relativt stora negativa S1-värdet att dagens omfattning av de offentliga inkomsterna och utgifterna med stor sannolikhet kan upprätthållas t.o.m. 2033 utan att bruttoskulden överskrider stabilitets- och tillväxtpaktens gränsvärde. Finanspolitiken bedöms med god marginal vara hållbar enligt detta kriterium. Hållbarhetsindikatorn S2 är -1,5 procent av BNP, vilket betyder att det finansiella sparandet kan försvagas permanent med 1,5 procent av BNP 2020, samtidigt som nettoskulden stabiliseras på mycket lång sikt. Regeringen bedömer att finanspolitiken därmed är hållbar även ur detta perspektiv.

Motionerna

Moderaterna

I partimotion 2019/20:3602 av Ulf Kristersson m.fl. (M) redovisar Moderaterna sina prioriteringar för den ekonomiska politiken.

De ekonomiska åtgärder som motionärerna förordar för att hantera coronakrisens effekter har delats upp i tre olika faser. Den första fasen, där Sverige bedöms befinna sig nu, handlar om att motverka det fria fallet i ekonomin, rädda jobb, förhindra konkurser och säkerställa att det finns resurser för att utöka vård- och testkapaciteten. Den andra fasen handlar om att fortsätta motverka arbetslöshet och hålla uppe sysselsättningen samt att återstarta ekonomin genom stimulanspaket. Det bedöms som viktigt att de åtgärder som vidtas här är strukturellt riktiga och tillväxtdrivande, för att lägga grunden för en stabil återhämtning. Reformerna som kan vara aktuella och som politiken därför bör inriktas på är strukturellt riktiga förstärkningar till hushållens ekonomi, att underlätta omställningen och att tidigarelägga genomförbara infrastrukturinvesteringar. Även ytterligare resurser till kommuner och regioner bör enligt motionärerna troligtvis prioriteras. Den tredje fasen handlar om att säkerställa en långsiktig och hög tillväxtbana. Reformerna som motionärerna anser vara aktuella i denna fas och som politiken bör inriktas på är att höja kvaliteten i utbildningsväsendet, förbättra Sverige som investeringsland och hantera integrationsproblemen.

Fokus i motionen är på hur Sverige bör hantera den första fasen och vilka förberedelser som bör göras för att kunna övergå till den andra fasen.

Motionärerna konstaterar att den ekonomiska krisen har slagit snabbt, hårt och brett. Mellan den 1 mars och 24 april blev över 100 000 arbetslösa, och under samma period varslades fler än 60 000 personer om uppsägning, vilket är det högsta varseltalet någonsin. I april månad slogs också rekord i antal konkurser för hela 2000-talet. Motionärerna pekar på att Sverige även före krisen hade stora problem på arbetsmarknaden som nu förvärras och riskerar att bestå under lång tid. Stora ansträngningar behöver därför göras för att svenska industri- och tjänsteföretag ska komma så oskadda ur krisen som möjligt. Motionärerna anser att staten bör ta en betydligt större del av de kostnader som krisen ger upphov till än vad som görs i dag genom att införa en ny strategi där staten går in med tydligare direkta stöd under den akuta fasen för att överbrygga krisen. Politiken bör inriktas på att helt slopa arbetsgivaravgifter och egenavgifter under två månader, utvidga stödet till korttidsarbete så att det blir möjligt att korttidspermitera på heltid och där staten står för 75 procent av kostnaden samt på att staten ska betala de fasta kostnaderna för företag som sett inkomsterna rasa.

Motionärerna betonar också vikten av kraftfulla åtgärder för att förhindra och bryta utanförskap och framhåller att en viktig grundprincip för de integrationsåtgärder som görs efter den akuta krisen bör vara att ta sikte på självförsörjning. Politiken bör därför inriktas på att förbättra

integrationspolitiken, med språkkrav och förändringar av bidragssystemen som viktiga hörnstenar.

Motionärerna konstaterar att det är omöjligt att sätta ett datum för när den akuta fasen av krisen är över, men anser att det är möjligt och nödvändigt att bygga upp en exit-strategi som tydliggör vad som behöver vara uppfyllt för att över tid kunna öppna upp den svenska ekonomin. En sådan strategi bör utgå ifrån internationella rekommendationer från t.ex. Världshälsoorganisationen, EU-kommissionen och Europeiska rådet.

Motionärerna anser att regeringen behöver bli tydligare i hur den ekonomiska krisbekämpningen samordnas med den övergripande smittskyddstrategin. En svensk exit-strategi förordas därför med tydliga kriterier för när smittspridningen är tillräckligt kontrollerad så att ekonomin kan öppna upp, med utökad testkapacitet och med en utbyggd vårdkapacitet.

I motionen framhålls att de samhällsproblem Sverige hade redan innan krisen inte bara består utan att de på flera sätt har förvärrats. Kraftigt minskade skatteintäkter kombinerat med en enorm press på sjukvården till följd av pandemin gör att välfärdens finansiering inte räcker till. Motionärerna bedömer att de resurser regeringen presenterat troligtvis endast räcker för att täcka upp för de minskade skatteintäkterna och att politiken därför bör inriktas på att prioritera ytterligare resurser till välfärden.

Vidare anför motionärerna att brottsligheten på vissa sätt ändrat karaktär i krisen – rånen har minskat medan våld i hemmet har ökat. Samtidigt har antalet dödsskjutningar och skjutningar ökat jämfört med samma period i fjol, och rekordmånga platser står tomma på polisutbildningen. Motionärerna menar att det krävs en politisk mobilisering mot det grova våldet för att Sverige ska bli ett tryggare land att bo och leva i och att politiken bör inriktas på att göra polisyrket mer attraktivt genom höjda polislöner och betald utbildning, förstärkningar av hela rättsväsendet – åklagarmyndigheten, domstolarna och kriminalvården – samt stärka resurser och åtgärder mot våld i hemmet.

Motionärerna konstaterar att Sverige har bland EU:s starkaste offentliga finanser och att det starka utgångsläget indikerar att Sverige kommer att ha råd med de åtgärder som krävs för att motverka coronakrisens effekter, utan att säkerhetsmarginalerna uttraderas eller att förtroendet för uthålligheten i de offentliga finanserna ifrågasätts. Samtidigt framhåller motionärerna att det inte betyder att det är oproblematiskt att öka skulden eller att högre skuldnivåer inte kommer att få negativa effekter på tillväxten och möjligheten att bedriva en aktiv stabiliseringspolitik i nästa kris. En högre skuld bedöms dock vara en oundviklig kostnad för att motverka den historiskt snabba ekonomiska nedgången som troligtvis kommer att få långtgående och varaktiga effekter på ekonomin. Mot den bakgrunden betonar motionärerna vikten av att krispolitiken utformas med två villkor: att de akuta krispaketen bör ha en tydlig tidsgräns eller tydliga avstämningsspunkter och följas upp så att krispolitiken anpassas till rådande läge samt att en tydlig bana utarbetas för hur ekonomin ska komma i balans när den akuta fasen är över.

Sverigedemokraterna

I partimotion 2019/20:3603 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) redovisar Sverigedemokraterna sina prioriteringar för den ekonomiska politiken.

Motionärerna konstaterar att 2020 hittills har dominerats av en världsomspännande pandemi som med kraft har slagit mot det svenska samhället. De åtgärder som regeringen vidtagit för att dämpa krisens effekter bedömer motionärerna som otillräckliga, och därför bör politiken i närtid inriktas på att vidta ytterligare åtgärder som ett omsättningsstöd till företag, helt slopa arbetsgivaravgifter och egenavgifter under ett kvartal, förstärka systemet med korttidspermittering under ett kvartal, sänka räntan på statliga krediter och justera riskfördelningen i den statlig garantin för de medel Riksbanken avsatt för utlåning.

Efter det att restriktionerna för att hindra smittspridning börjar lätta bör politiken inriktas på att göra vad som krävs för att få igång ekonomin, t.ex. kan mervärdesskatten sänkas under en period.

Samtidigt framhåller motionärerna att många av de problem som blivit alltmer framträdande i Sverige inte försvinner av en pandemi. I och med att världsekonomin och därmed också Sveriges ekonomi är på väg in i en recession så menar motionärerna att Sveriges problem med en dysfunktionell migrationspolitik, segregation, utanförskap, långtidsarbetslöshet, bidragsberoende och sviktande välfärd i kommuner och regioner kommer att förvärras. Politiken kommer därför att behöva hantera detta parallellt med att krisberedskap och robusta samhällsinstitutioner säkras, en situation som manar till mycket noggranna överväganden.

När det gäller krisberedskap framhåller motionärerna att Sverige som nationalstat ska fokusera på sina egna behov. Civilförsvaret och Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) inriktning, ambitionsnivå och finansiering av verksamheten bör ses över så att krisberedskap är just krisberedskap och inte en plattform för finansiering av vänsterliberala projekt.

Även sjukvårdens finansiering och kompetensförsörjning bör ses över. Svenska medborgares behov av sjukvård och grundläggande välfärd är enligt motionärerna ett offentligt ansvar och måste prioriteras högre i framtiden, bl.a. genom ett statligt finansierat kompetenslyft, med full lön till sjuksköterskor som vill vidareutbilda sig. En trygg sjukförsäkring ska inte bara gälla under coronakrisen utan den bör vara mer generös även framgent. Politiken bör också inriktas på att i större utsträckning skydda riskgrupper genom att karensavdraget slopas fullt ut och genom att arbetsgivaren kompenseras fullt ut för kostnaden.

Enligt motionärerna tyder allt på att kommuner och regioner står inför mycket smärtsamma prioriteringar de kommande åren. Politiken bör därför inriktas på att vidta åtgärder för att stabilisera kommuners och regioners ekonomiska situation genom att stärka det kommunala utjämningsystemet och öka intäkterna för regionerna genom att överföra den statliga fastighetsskatten på industrifastigheter och elproduktionsenheter till regionerna. Samtidigt framhåller motionärerna att det är viktigt att se över

utgifterna och föra en diskussion om vad som ska vara ett offentligt ansvar. Reformerna som bör prioriteras är bl.a. slopat krav på modersmålsundervisning, slopat tredje år på praktiska gymnasier och skärpt migrationspolitik.

Sveriges problem med en tilltagande brottslighet bedöms motionärerna som fortfarande högaktuellt, och politiken bör därför inriktas på att stärka rättskedjan med erforderliga resurser men också på en kombination av åtgärder inom utbildning, socialpolitik, nationell sammanhållning och en mer verklighetsförankrad migrationspolitik. Som ett led i att rusta samhället inför kommande kriser bör också beredskapspoliseringen återupprättas.

Målsättningen med försvarspolitiken bör vara att skapa en försvarsmakt som åter kan försvara hela riket mot ett väpnat angrepp. Motionärerna anser att politiken bör inriktas på att prioritera en successiv höjning av försvarsanslagen så att nivån 2030 är uppe i minst 2 procent av BNP. En bestämmelse om nivån på anslagen bör införas i grundlagen.

När det gäller arbetsmarknaden pekar motionärerna på brister i det svenska systemet och förordar att politiken inriktas på att se till att alla löntagare har tillgång till grundläggande trygghet vid sjukdom och arbetslöshet, bl.a. genom att staten tar över finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen och genom att avveckla Arbetsförmedlingen i sin nuvarande form för privata aktörer.

Vidare framhåller motionärerna att självförsörjningsgraden i Sverige är för låg, och därför bör regeringen och berörda myndigheter planera för beredskapslager av bl.a. livsmedel och drivmedel. Vidare bör politiken inriktas på att skapa rimliga och rättvisa villkor för det svenska jordbruket.

Sveriges migrationspolitik har enligt motionärerna lett till ett allt större utanförskap, större fattigdom och större splittring. För svenska folkets bästa menar motionärerna att politiken bör inriktas på att förändra asylinvandringen genom att återgå till principen om första säkra land, stramare regler för asylsökande och anhöriginvandring, att endast högkvalificerad arbetskraft ska kunna få arbetstillstånd och genom att upprätta särskilda transitcenter. För att få del av den svenska välfärden bör ett kvalificeringssystem upprättas för utlänningar som vill bosätta sig i Sverige. Uppehållstillstånd ska alltid vara tillfälliga.

Under den pågående krisen menar motionärerna att politiken bör inriktas på ett kraftfullt agerande. Därefter bör politiken inriktas på att sänka skattetrycket och på att i större utsträckning stödja kommuner och regioner samtidigt som välfärdens kärna och offentliga kärnverksamheter värnas. Sammantaget innebär det enligt motionärerna att staten under de kommande åren bör minska sina utgifter på ett antal områden som migrationspolitik, internationellt bistånd och klimatpolitik.

Motionärerna anser också att det är orimligt att persontransporter beskattas i flera led och förordar en politik som inte höjer skatterna på drivmedel, inte försämrar reseavdraget, avskaffar trängselskatten och säkerställer en fortsatt drift av regionala flygplatser.

Vänsterpartiet

I partimotion 2019/20:3605 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) redovisar Vänsterpartiet sina prioriteringar för den ekonomiska politiken.

Motionärerna efterfrågar ett mer balanserat svar på den ekonomiska krisen som följer av utbrottet av covid-19. Motionärerna framhåller att krispolitiken inte får bidra till ökade klyftor utan bör utformas så att den bidrar till ett mer robust och starkare samhälle: ett robust samhälle med en stark välfärd som garanterar ekonomisk trygghet vid sjukdom och arbetslöshet, med en välfungerande och välfinansierad sjukvård och äldreomsorg som är bättre rustad att möta såväl de direkta som indirekta konsekvenserna av coronavirusets spridning.

Sveriges offentliga finanser är mycket starka. Regeringen bör enligt motionärerna utnyttja detta fullt ut för att rädda företag, uppehålla sysselsättningen och investera i framtiden. När företagens inkomster rasar till följd av att stora delar av samhället och omvärlden är mer eller mindre nedstängda, måste fokus vara att hålla livskraftiga företag levande till dess att ekonomierna öppnar upp igen. De anställda i företagen sitter på avgörande kompetens som annars riskerar att gå förlorad. Motionärerna framhåller samtidigt att företagen har ett eget ansvar att stärka sina balansräkningar när ekonomin går bra, vilket företagen i stor utsträckning har låtit bli.

Regeringens åtgärder med anledning av coronakrisen kan visa sig vara otillräckliga och det kan enligt motionärerna inte uteslutas att staten behöver gå in med rena kapitaltillskott för att rädda vissa strategiskt viktiga företag. Innan staten går in med pengar behöver dock såväl aktieägarnas som skuldägarnas kapital användas enligt motionärerna, och staten ska få ett ägande eller inflytande på annat sätt som står i proportion till kapitaltillskottet. Motionärerna förespråkar att en krismyndighet inrättas för att hantera det stöd som företagen kan behöva, men också för att förvalta den ägarandel som staten får tillbaka. Motionärerna förordar även ett företagspaket som bl.a. innebär att småföretag ska kunna låna pengar räntefritt via Almi Företagspartner.

Motionärerna anför att välfärden länge varit underfinansierad. Under flera år har kommunsektorns resurser inte räckt till, vilket har resulterat i stora besparingar inom sjukvården, skolan, hemtjänsten och barn- och äldreomsorgen. Samtidigt slår den nuvarande ekonomiska krisen hårt mot landets kommuner och regioner, dels i form av fallande skatteunderlag, dels i form av stigande kostnader. Det är nu av yttersta vikt att kommuner och regioner får de resurser som de behöver för att inte förvärra krisen och för att värna kvaliteten i välfärden. Det tillskott som tillförts kommunsektorn i vårändringsbudgeten är långt ifrån tillräckligt för att hindra nya besparingar inom välfärden. Motionärerna förordar att kommunsektorn tillförs ytterligare resurser i form av generella statsbidrag, bl.a. för att de anställda inom välfärden ska få bättre arbetsvillkor, fler kollegor, högre löner och bättre arbetsmiljö. Motionärerna förespråkar också att samordningen av vårdens resurser ska förbättras.

Motionärerna vill att det införs en tillfällig sjukpenning för de timanställda som i dag inte har rätt till sjuklön, framför allt inom äldreomsorgen. Motionärerna förordar även att karensavdraget slopas permanent.

Motionärerna framhåller att stora ansträngningar måste göras inom ramen för arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Arbetsmarknadspolitiken bör inriktas mot bristyrken, och motionärerna vill se en utbildningssatsning för vård- och omsorgspersonal för att tillfälligt kunna öka antalet anställda i vården. Vidare förordar motionärerna höjda anslag till Arbetsförmedlingen för att myndigheten ska kunna hantera den snabbt stigande arbetslösheten och erbjuda de arbetslösa stöd och utbildning. Den planerade privatiseringen av stora delar av arbetsmarknadspolitiken måste stoppas. Krisen visar också att arbetslöshetsförsäkringen har betydande brister enligt motionärerna, även om de förslag om förstärkningar som presenteras i vårandringsbudgeten välkomnas. Det behövs permanenta förbättringar av arbetslöshetsförsäkringen.

Coronakrisen riskerar att påverka ekonomin för civilsamhällets organisationer negativt, vilket försvagar civilsamhället och den idéburna välfärden. Motionärerna förespråkar att civilsamhällets organisationer ska få behålla sina bidrag och anslag 2020 trots inställd eller försenad verksamhet, samt att ytterligare medel ska tillföras som ett akut krisstöd.

Motionärerna vill att staten inrättar en hyresförlustgarantifond. Medlen i fonden ska lämnas till den hyresvärd som drabbas av hyresförluster på grund av att hyresgäster inte har råd att betala hyran i krisens spår. Motionärerna vill också införa lättnader i krav och praxis kring försörjningsstödet under den pågående krisen. För att inga gymnasieelever ska behöva gå hungriga bör också studiebidraget höjas under tiden som gymnasieskolorna är stängda.

Sommaren 2020 kommer fler än vanligt att spendera sin semester i Sverige och i sitt närområde. För att skapa fler anställningstillfällen och ge stöd till förenings- och kulturlivet förordar motionärerna att medel avsätts för ett sommarpaket för ”hemester”.

Motionärerna anför att det utöver krisens mest akuta frågor finns långsiktiga strukturfrågor att ta tag i. Det behövs investeringar i grön omställning, infrastruktur, energieffektivisering och ny teknik för att ställa om ekonomin i en mer klimatvänlig inriktning. I motionen presenteras ramarna för hur ett sådant investeringsprogram bör se ut. Det handlar bl.a. om att öka investeringarna i nattågsfordon, tidigarelägga investeringar i inlandsbanan, stimulera byggandet av hyresrätter och att verkställa planerna för ett fossilfritt Sverige.

Vidare anför motionärerna att det är hög tid att inleda en diskussion om hur krisens bördor ska fördelas och betalas. Företag och kapitalägare, de som främst varit föremål för de olika stödpaketen, måste i större utsträckning vara med och betala för välfärden och de investeringar som måste göras. För att få ett samhälle som håller ihop och för att investera de stora resurstillskott som välfärden behöver och de investeringar som den gröna omställningen kräver behöver skatter på förmögenhet, fastigheter, arv och gåvor samt

kapitalinkomster återinföras och höjas. För att uppnå ett jämlikt samhälle krävs en radikal omläggning av skattepolitiken anför motionärerna.

Kristdemokraterna

I partimotion 2019/20:3604 av Ebba Busch m.fl. (KD) redovisar Kristdemokraterna sina prioriteringar för den ekonomiska politiken.

Coronapandemins snabba framfart över hela världen och i Sverige har satt djupa spår. Omfattande åtgärder krävs för att förhindra konkurser och arbetslöshet. I motionen presenteras reformer som motionärerna anser bör prioriteras 2020 för att rädda jobben, värna personalen i välfärden och stötta civilsamhällets organisationer i en svår ekonomisk situation.

I det korta perspektivet anser motionärerna att politiken ska inriktas på att rädda livskraftiga företag från att gå under i en temporär kris som företagen inte råder över och på att anställningar som under normala omständigheter hade funnits ska få en möjlighet att finnas kvar. Motionärerna förespråkar att ett kostnadsstöd införs under de närmaste månaderna till företag som fått ett kraftigt fall i efterfrågan. Stödet ska inte endast ersätta hyreskostnader, utan också andra fasta kostnader samt inte begränsas till vissa branscher. Härutöver förordas en sänkning av arbetsgivargifterna under 2020 för de branscher som drabbats särskilt hårt i krisens spår. Även korttidspermitteringssystemet bör enligt motionärerna byggas ut så att permittering upp till 90 procent av arbetstiden blir möjlig, att även visstidsanställda skyddas och att lönetaket i systemet höjs från 44 000 kronor till 50 000 kronor i månadslön för att fler yrkesgrupper ska omfattas fullt ut.

Svensk sjukvård och äldreomsorg upplever för närvarande de mest kritiska månaderna någonsin. Motionärerna förespråkar att stimulanser införs för de personer som temporärt går från andra jobb till sjukvården eller äldreomsorgen. Detta bör göras för att ge befintlig personal andrum och öka möjligheterna till vila och ledighet, inte minst under de kommande sommarmånaderna. Inom äldreomsorgen vill motionärerna också temporärt stimulera att timanställda får tillsvidareanställning genom en bonus till de arbetsgivare som väljer att omvandla timanställningar till tillsvidareanställningar. Det ger enligt motionärerna mer stadga åt äldreomsorgen som verksamhet samt ökad trygghet för de som får fasta jobb. Vidare förordas en långsiktig och kraftfull satsning på bl.a. personalkontinuitet och förbättrade villkor för äldreomsorgens personal. Motionärerna framhåller att varsel inom välfärdssektorn i möjligaste mån måste undvikas dels för att säkra verksamheten i sig, dels för att så långt möjligt hålla tillbaka arbetslösheten. Motionärerna förordar därför en ytterligare höjning av statsbidragen till kommunsektorn för 2020.

Civilsamhällets gemenskaper – föreningar, organisationer, trossamfund, sociala företag – spelar en viktig roll för vårt samhälle, och i kristider blir detta särskilt tydligt. För att även dessa organisationer ska klara krisen förordar motionärerna att gränsen för skattereduktion för gåvor till ideella

verksamheter höjs till 100 000 kronor under innevarande år, att ett kostnadsstöd införs för ideella organisationer som snabbt tappat intäkter, att medlen till det samtalsstöd som Bris och Mind tillhandahåller ökas samt att statliga lånegarantier även ska kunna omfatta civilsamhällets organisationer.

Motionärerna framhåller att även om krisen har flyttat fokus så kvarstår flera av de samhällsproblem som fanns före krisen. Det handlar bl.a. om brister i tryggheten genom ett underdimensionerat rättsväsen. Det handlar också om tillgängligheten i vården och omsorgen som försämrats de senaste åren.

Sjukvården är inte jämlik i hela landet, och det finns brister med överbeläggning, patientsäkerhet och vårdköer. Motionärerna förordar att staten tar ansvar för vården för att säkra en god, effektiv och jämlik sjukvård i hela landet. Även tryggheten inom äldreomsorgen behöver öka genom höjd kvalitet, ökad tillgänglighet och ökat inflytande för den enskilde.

Motionärerna betonar att skolan behöver fördjupa sitt kunskapsuppdrag. Samtidigt måste också samhällets insatser stärkas för att vända trenden med barn och unga som mår dåligt och drabbas av psykisk ohälsa. I det arbetet behöver såväl familjer, barn- och ungdomsvården, skolan och den ideella sektorn medverka.

Motionärerna anför att arbetsmarknaden är tudelad med hög arbetslöshet i grupper som befinner sig i en utsatt ställning, men med en god arbetsmarknad för övriga. Enligt motionärerna är många av de som lämnas utanför arbetsmarknaden nyanlända som ofta saknar gymnasieutbildning och har bristande språkkunskaper. Motionärerna ser ett stort behov av mer yrkesutbildning och fler arbeten som kräver lägre kvalifikationer (s.k. enkla jobb). Motionärerna betonar även vikten av att införa en statlig dagpenning för personer som får försörjningsstöd, men som är arbetsföra. Motionärerna förordar dessutom satsningar på anställningsformer som möjliggör lägre lönekostnader för en tid, medan den anställde lär sig jobbet på jobbet. Detta bör kombineras med ytterligare riktade jobbskatteavdrag för grupper som har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden.

Enligt motionärerna skapas jobben huvudsakligen genom att entreprenörer får starta och driva framgångsrika och välmående företag. Det behövs därför en näringspolitik som är inriktad på att underlätta för företag att växa och anställa.

Rekordmånga människor befinner sig på flykt undan förtryck och krig. Motionärerna anför att det är en moralisk plikt och en självklarhet att ta emot människor på flykt. Samtidigt skapas utmaningar för samhället när en stor grupp människor ska integreras. Motionärerna anför att Sverige har ett stort behov av en förbättrad integrationspolitik. Nyanlända behöver t.ex. snabbare få arbete och en hållbar bostadssituation. Motionärerna ser även ett fortsatt stort behov av åtgärder som påskyndar asylprövningen, att asyltiden används bättre när det gäller introduktion och språkkunskaper samt att den motverkar passivitet.

Motionärerna vill bygga ett samhälle där människor kan åldras i trygghet och värdighet. Äldres vård och omsorg måste präglas av självbestämmande

och valfrihet. Äldre har, precis som yngre, individuella behov som inte kan tillgodoses i en mall.

Motionärerna framhåller att den ekonomiska politiken ska tillvarata varje människas förmåga och underlätta för alla att gå från utanförskap till arbete. Den ekonomiska politiken ska skapa förutsättningar för ett samhälle med god ekonomisk tillväxt och ett företagsklimat som står sig starkt i den allt hårdare globala konkurrensen, men också för människor att bygga goda relationer och känna trygghet och tillit. Den ekonomiska politiken ska även stärka familjernas självbestämmande och det civila samhällets ställning, vilket är grunden för ett fungerande samhälle där människor känner tillit till varandra.

Övrig följdmotion

I motion 2019/20:3601 av Amineh Kakabaveh (-) redovisar ledamoten sina prioriteringar för den ekonomiska politiken. I motionen anförs att läget i den svenska ekonomin är mycket dystert i coronakrisens fotspår, men att Sverige även hade problem innan coronaviruset nådde Sverige i form av bostadslösa pensionärer och barnfamiljer samt massarbetslöshet samtidigt som det gjordes omfattande besparingar i skolor, förskolor och inom äldreomsorgen. Motionären anser att det är dags att slå in på en ny väg och förordar en offensiv ekonomisk politik för arbete, trygghet och bostäder åt alla. Målet för den ekonomiska politiken ska vara full sysselsättning och därmed arbete åt alla.

Det finanspolitiska ramverket bör avvecklas och statens budget bör tillåtas gå med stora underskott så att målet om full sysselsättning nås. Som ett komplement till offensiv finanspolitik bör ett program för beredskapsarbeten inrättas inom den offentliga sektorn där alla som inte hittat ett arbete på annat håll ska erbjudas fast anställning på heltid till avtalsenlig lön. Stegvis bör också arbetstiden förkortas till 30 timmar per vecka.

Politiken bör vidare inriktas på att garantera rätten till en bostad genom offentliga investeringar i bostadssektorn där allmännyttan rustas upp och allmännyttiga bostäder nyproduceras. Hyrorna på den svenska bostadsmarknaden bör vara rimliga och hårt reglerade.

Motionären förordar vidare att politiken inriktas på att bygga ut välfärden så att trygghet kan ges till alla genom att öka resurserna till skolan, vården och omsorgen. De sociala trygghetssystemen bör reformeras i grunden så att sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna ger större trygghet än i dag.

Vidare menar motionären att apoteksverksamheten bör övergå i offentlig regi eftersom den inte lämpar sig som en vinstdrivande verksamhet. Skolan, vården och omsorgen är enligt motionären till för folket och inte för storfinansen, och därför bör vinstintresset tas bort ur välfärdsverksamheten som helhet. Skolorna bör förstatligas och religiösa skolor förbjudas.

En god och trygg pension ska vara en självklarhet, och därför bör ett nytt pensionssystem bör utformas.

Politiken bör vidare inriktas på att genomföra ett stort offentligt investeringsprogram där investeringar i bostäder, återställd krisberedskap och

utfasning av fossila bränslen från energi- och transportsektorn bör prioriteras på kort och medellång sikt.

Den inriktning av politiken som förordas bör enligt motionären finansieras genom stora budgetunderskott och inte genom höjda skatter. Skattepolitiken bör i stället inriktas på att öka jämlikheten i samhället, bl.a. genom att öka progressiviteten i inkomstbeskattningen, göra kapitalbeskattningen progressiv samt införa en progressiv beskattning av förmögenhet och av arv och gåvor. Motionären menar också att skatterna har en funktion att fylla i att bekämpa destruktiv spekulation på finansmarknaderna, och därför förordas en skatt på finansiella transaktioner.

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

I motion 2019/20:1098 av Joakim Järrebring (S) anförs att inkomstskillnaderna i Sverige har ökat sedan 1990-talet och att det till största delen beror på politiska beslut. För att bryta denna utveckling anser motionären att tydliga och mätbara mål för hur jämlikheten ska utvecklas bör fastställas. Motionären menar att sådana mål skulle hjälpa till att fokusera arbetet och vara en vägledning när prioriteringar ska göras.

I motion 2019/20:1400 av Hillevi Larsson (S) anförs att det finns ett akut behov av att stärka balansen i världens ekosystem. Motionären konstaterar att en hållbar utveckling består av tre dimensioner som samspelar och stödjer varandra: ekologisk-, social- och ekonomisk hållbarhet. Enligt motionären är BNP ett dåligt mått för välfärd och välstånd, och därför bör målet för den ekonomiska politiken inte ensidigt handla om BNP-tillväxt utan om ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. För att vi ska uppnå långsiktigt välstånd menar motionären att den ekonomin behöver utvecklas på ett hållbart sätt och att regeringen därför i framtiden bör överväga att stimulera ekonomisk tillväxt som är långsiktigt hållbar.

I partimotion 2019/20:2055 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 4 anförs att euron är ett både politiskt och ekonomiskt projekt som underlättar gränsöverskridande handel. Motionärerna menar att svensk handel förlorar på att stå utanför eurosamarbetet. Enligt motionärerna är ingen annan fråga så avgörande för Sveriges ställning i det europeiska samarbetet, och de anser därför att Sverige ska införa euron som valuta.

I kommittémotion 2019/20:2223 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkande 2 anförs att en central del i den ekonomiska politiken är vad man väljer att mäta och vilka nyckeltal man använder sig av. Motionärerna anser att det är bra att regeringen har börjat redovisa kompletterande mått till BNP enligt ett ramverk för välstånd som inkluderar ekonomiska, miljömässiga och sociala indikatorer. Däremot anser motionärerna att regeringens ramverk tar för lite hänsyn till goda relationers betydelse för livskvaliteten, och därför behöver regeringen komplettera redovisningen med fler mått och indikatorer på hur relationerna i samhället utvecklas.

I motion 2019/20:2616 av Erik Ezelius m.fl. (S) anfördes att den socioekonomiska och regionala ojämlikheten har ökat mer i Sverige än i jämförbara länder från 1980-talet och framåt. Motionären konstaterar att ojämlikheten skapar uppdelade samhällen där människor lever med helt olika förutsättningar och att ojämlikheten därför är ett hot mot vår demokrati och samhällsgemenskap som måste bekämpas. Regeringen bör därför driva en politik som motverkar ojämlikheten.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden, bl.a. i betänkande 2017/18:FiU20. När det gäller frågan om att Sverige ska införa euron som valuta framhöll utskottet att Sverige står utanför valutaunionen till dess att riksdagen beslutar annorlunda samt att det svenska folket vid en folkomröstning i september 2003 röstade nej till att införa euron som valuta.

När det gäller frågan om välfärdsmått välkomnade utskottet att regeringen tagit fram kompletterande indikatorer som belyser ekonomiska, miljömässiga och sociala aspekter av livskvalitet och följer upp dem i den ekonomiska vårpropositionen.

När det gäller ojämlikheten och ökade inkomstskillnader delade utskottet regeringens bedömning att politiken ska fortsätta att inriktas på att öka tryggheten, hållbarheten och jämlikheten i hela landet. Genom att föra en politik som minskar skillnader i ekonomiska villkor mellan olika grupper menade utskottet att det skapas förutsättningar för ett fritt och jämlikt samhälle. Reformerna som investeringar som stärker omfördelningen och ger alla möjlighet att delta på arbetsmarknaden menade utskottet minskar klyftorna, ökar tilliten och stärker ekonomin.

Samtliga motionsyrkanden avstyrktes och riksdagen beslutade i enlighet med utskottens förslag.

Skatteutskottets yttrande

I yttrande 2019/20:SkU9y tillstyrker skatteutskottet regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i de delar dessa avser skatteutskottets beredningsområde. Yttrandet finns i sin helhet i bilaga 2 till betänkandet.

Skatteutskottet avstyrker de fyra partimotionerna från Moderaterna, Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet och Kristdemokraterna samt den enskilda motionen 2019/20:3601 (-). I yttrandet finns fyra avvikande meningar där Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet tillstyrker sina respektive förslag till riktlinjer.

Skatteutskottet anför i sitt yttrande att skattepolitiken ska säkra stabila skatteintäkter och skapa förutsättningar för en hållbar tillväxt och en hög sysselsättning. Vidare konstateras att spridningen av coronaviruset har fått mycket stora konsekvenser för det svenska samhället och den ekonomiska

tillväxten och att riksdagen har ställt sig bakom de förslag till åtgärder mot de ekonomiska verkningarna av coronaviruset som regeringen har lämnat i flera extra ändringsbudgetar. Eftersom skatteutskottet delar regeringens bedömningar tillstyrker utskottet regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i de delar som avser utskottets beredningsområde.

Kompletterande information

Nedan redovisas aktuella bedömningar av den ekonomiska utvecklingen och de offentliga finanserna som lämnats efter det att vårpropositionen lämnades till riksdagen den 15 april 2020. Vidare redovisas en sammanfattning av Finanspolitiska rådets rapport 2020, Sveriges Kommuner och Regioners Ekonomirapport 2020 och Europeiska kommissionens landsspecifika rekommendationer. Dessutom redovisas riksdagens behandling av de extra ändringsbudgetar för 2020 som regeringen lämnat till riksdagen i maj och i juni 2020. Information lämnas också om den europeiska stabilitets- och tillväxtpakten och skuldankaret.

Aktuella bedömningar av den ekonomiska utvecklingen

Läget i ekonomin och användningen av regeringens åtgärder

Den 24 april 2020 presenterade finansminister Magdalena Andersson en uppdatering av det makroekonomiska läget och hur de åtgärder regeringen vidtagit för att mildra effekterna för jobb och företag använts. Regeringen bedömer att det ekonomiska läget är allvarligare nu jämfört med den bedömning som gjordes i samband med vårpropositionen. Fallande förtroendeindikatorer pekar enligt regeringen på en djupare nedgång än det huvudscenario som redovisas i vårpropositionen.

De åtgärder som vidtagits bedömer regeringen gör skillnad. När det gäller korttidspermittering konstateras att över 220 000 personer omfattas av stödet och att nästa 12 miljarder kronor betalats ut. Närmare 20 000 företag berörs av tillfälliga anstånd med skatteinbetalningar. Till den statliga företagsakuten har 78 banker ansökt om att ansluta sig och 54 är redan anslutna. Totalt har kreditramar för 39 miljarder kronor delats ut till bankerna.

Den beräknade offentliga finansiella effekten av de åtgärder som vidtagits hittills har uppdaterats från ca 70 miljarder kronor till ca 130 miljarder kronor och avser i huvudsak korttidspermittering.

Läget i ekonomin och uppföljning av regeringens åtgärder

Den 14 maj presenterade finansminister Magdalena Andersson en ny uppdatering av det ekonomiska läget och en uppföljning av hur regeringens åtgärder har använts. Regeringens bedömning är att den övergripande bilden av det ekonomiska läget är oförändrad sedan uppdateringen den 24 april 2020.

När det gäller korttidspermittering konstaterar regeringen att över 420 000 personer omfattas av stödet och att nästan 22 miljarder kronor har betalats ut. Regeringen lämnar en ny prognos för korttidspermittering där antalet personer som omfattas av stödet beräknas uppgå till i genomsnitt 550 000 personer under perioden den 31 mars–31 december 2020. Kostnaden för den prognosen beräknas just nu till 95 miljarder kronor.

I samband med uppdateringen konstaterar regeringen att den vidtar stora stödinsatser även i jämförelse med andra länder.

Läget i ekonomin och uppföljning av regeringens åtgärder

Den 9 juni 2020 presenterade finansminister Magdalena Andersson en ny uppdatering av det ekonomiska läget och hur några av de krisåtgärder regeringen vidtagit används. Utfall och indikatorer tyder enligt regeringen på en viss uppgång i ekonomin, men framhåller samtidigt att det sker ifrån en mycket låg nivå. Osäkerheten bedöms som stor. När det gäller arbetslösheten visar indikatorer på att den fortsätter att stiga.

Av de åtgärder som vidtagits anförs bl.a. att staten beräknas ersätta 5,3 miljarder kronor i sjuklönekostnader under april månad och att ersättning ges till drygt 75 000 arbetsgivare. Ersättning för karensdagen infördes den 11 mars och den 1 juni hade ersättning betalats ut till ca 800 000 anställda och 20 000 egenföretagare. Utbetalningarna uppgår hittills till drygt 1 miljard kronor.

Användningen av korttidspermittering ökar fortsatt.

Riksbankens penningpolitiska rapport, april 2020

I rapporten redovisar Riksbanken sin bedömning av den ekonomiska utvecklingen i Sverige och i omvärlden för åren 2020–2022.

Riksbanken konstaterar att coronapandemin drabbar världen hårt och att restriktioner för att minska smittspridningen leder till omfattande ekonomiska konsekvenser. Hur stora konsekvenserna blir kommer att variera beroende på hur länge smittspridningen pågår och hur länge restriktionerna för att bromsa den tillämpas. Riksbanken bedömer att osäkerheten är stor om hur djup och långvarig nedgången i ekonomin blir. Som en följd av det har Riksbanken valt att beskriva den möjliga ekonomiska utvecklingen för Sverige i ett par scenarier i stället för i en enda detaljerad prognos.

I båda scenarierna faller produktionen inledningsvis kraftigt, och mer än under finanskrisen. I scenario A faller BNP med 6,9 procent 2020 för att åren därefter återhämta sig och växa med 4,6 procent 2021 och med 5,0 procent 2022. Arbetslösheten stiger till 8,8 procent 2020 och till 9,0 procent 2021 för att därefter minska till 8,2 procent 2022.

I scenario B faller BNP med 9,7 procent och växer med 1,7 procent 2021 och med 5,4 procent 2022. Arbetslösheten stiger till 10,1 procent 2021 och till 10,4 procent 2022 för att minska till 9,3 procent 2022.

Kraftigt fallande olje- och elpriser väntas bidra till att inflationen i år blir låg och uppgår till 0,6 procent i båda scenarierna. Bedömningarna av

inflationen är mer osäkra än vanligt, men Riksbanken anser att det är rimligt att anta att inflationen kommer att närma sig målet när ekonomin återhämtar sig.

Internationella valutafondens prognos för världsekonomin, april 2020

Som ett resultat av coronapandemin beräknar Internationella valutafonden (IMF) att BNP i den globala ekonomin minskar med 3 procent 2020, vilket är en nedrevidering med ca 6 procentenheter från den prognos som gjordes i januari 2020. Den beräknade tillväxten 2020 är enligt IMF mycket sämre än under finanskrisen 2008–09. I ett basscenario, som antar att pandemin försvinner under andra halvåret 2020 och att åtgärder gradvis fasas ut, beräknas den globala ekonomin växa med 5,8 procent 2021 när den ekonomiska aktiviteten normaliseras med hjälp av politiskt stöd. Jämfört med januariprognosen är det en upprevidering med ca 2,4 procentenheter. I euroområdet väntas BNP falla med 7,5 procent 2020 och med nära 6 procent i USA.

IMF:s prognos för Sverige är att BNP faller med 6,8 procent 2020 för att sedan växa med 5,2 procent 2021. Arbetslösheten bedömer IMF kommer att stiga till ca 10 procent 2020 och därefter sjunka till ca 8,9 procent 2021.

IMF framhåller att det råder en extrem osäkerhet kring den globala tillväxtprognosen. Den ekonomiska nedgången beror på faktorer som samverkar på ett sätt som är svåra att förutsäga. IMF bedömer att många länder står inför en flerskiktad kris som består av en hälschock, inhemska ekonomiska störningar, en fallande extern efterfrågan, kapitalflödesförändringar och en kollaps i råvarupriserna. Riskerna för ett sämre resultat bedöms dominera.

Uppdatering av konjunkturbilden, Konjunkturinstitutet april 2020

Den 29 april 2020 presenterade KI en uppdatering av den konjunkturbild som redovisades den 1 april 2020. I uppdateringen har inkommande statistik t.o.m. den 27 april beaktats.

Enligt KI tyder utvecklingen under april månad på att coronapandemin kommer att slå betydligt hårdare på den svenska ekonomin än vad som förutsågs i rapporten Konjunkturläget april 2020.

Den globala ekonomin utvecklas sämre än väntat, vilket drabbar de svenska exportföretagen som även hämmas av problem med internationella leveranskedjor. Indikatorer i KI:s företagsbarometer och hushållsbarometer föll i april till bottenivåer och pekar enligt KI på en snabb och kraftig inbromsning, inte minst inom stora delar av tjänstesektorn.

Bedömningen stöds enligt KI av att Tillväxtverket de senaste veckorna fått in ansökningar om korttidspermittering som rör över 350 000 personer. Tillsammans med regeringens andra stödåtgärder väntas permitteringarna bromsa uppgången i arbetslösheten.

BNP faller i KI:s uppdaterade basscenario med 7 procent i år, vilket är en nedrevidering med 3,9 procentenheter jämfört med den bedömning som gjordes i rapporten Konjunkturläget april 2020. Stödåtgärderna bidrar samtidigt till att det offentligfinansiella sparandet minskar till –6 procent som andel av BNP i år, vilket är en nedrevidering med 2,7 procentenheter jämfört med tidigare bedömning. Maastrichtskulden (konsoliderad bruttoskuld i offentlig sektor) beräknas uppgå till 44,7 procent av BNP 2020 och till 44,2 procent av BNP 2021, vilket är en upprevidering med 3,8 respektive 4,5 procentenheter jämfört med tidigare bedömning.

KI bedömer att den i utgångsläget relativt låga Maastrichtskulden gör att det trots detta finns ett stort utrymme att öka stödinsatserna för att mildra konjunkturedgången och förbättra förutsättningarna för den kommande konjunkturåterhämtningen, om så skulle anses motiverat.

Nationalräkenskaperna det första kvartalet 2020, maj 2020

Nationalräkenskaperna för det första kvartalet 2020 visar att BNP minskade med 0,3 procent, säsongrensat, jämfört med fjärde kvartalet 2019. Kalenderkorrigerat och jämfört med första kvartalet 2019 ökade BNP med 0,5 procent. Säsongrensat och jämfört med det fjärde kvartalet 2019 bidrar exporten positivt till BNP medan minskade lager och fasta bruttoinvesteringar tynger utvecklingen. BNP-indikatorn redovisar endast utvecklingen av total BNP, och information om olika delar av ekonomin ska enligt SCB tolkas med försiktighet.

Europeiska kommissionens vårprognos, maj 2020

Europeiska kommissionen konstaterar i sin vårprognos att coronapandemin innebär en allvarlig chock för världens och EU:s ekonomier. Trots snabba politiska insatser på både EU-nivå och nationell nivå bedömer kommissionen att EU:s ekonomi i år kommer att uppleva en recession av historiska mått. Prognosen är att ekonomin i euroområdet krymper med 7,7 procent under 2020 och växer med 6,3 procent 2021. EU:s ekonomi beräknas krympa med 7,5 procent under 2020 och växa med 6,1 procent 2021. Jämfört med den ekonomiska höstprognosen har tillväxtprognoserna för EU och euroområdet reviderats ned med ca 9 procentenheter.

Arbetslösheten väntas komma att öka, men i begränsad omfattning tack vare politiska åtgärder som t.ex. korttidsarbete, lönesubventioner och stöd till företag. I euroområdet beräknas arbetslösheten öka från 7,5 procent 2019 till 9,5 procent 2020, innan den sjunker igen till 8,5 procent 2021. I EU beräknas arbetslösheten öka från 6,7 procent 2019 till 9 procent 2020 och därefter sjunka igen till 8 procent 2021.

En minskad efterfrågan och sjunkande oljepriser förväntas leda till att konsumentpriserna sjunker kraftigt i år. Inflationen i euroområdet, mätt enligt det harmoniserade indexet för konsumentpriser (HIKP), beräknas bli 0,2

procent 2020 och 1,1 procent 2021. För EU väntas inflationen hamna på 0,6 procent 2020 och 1,3 procent 2021.

Kommissionen konstaterar att kraftfulla politiska åtgärder kommer att leda till stigande offentliga underskott och skulder. Det samlade underskottet i den offentliga sektorns finanser inom euroområdet och i EU väntas stiga från 0,6 procent av BNP 2019 till ca 8,5 procent 2020, för att sedan falla tillbaka till ca 3,5 procent 2021.

Efter en nedåtgående trend sedan 2014 beräknas den offentliga sektorns skuldkvot komma att öka. I euroområdet väntas en ökning från 86 procent 2019 till 102,75 procent 2020 och därefter en nedgång till 98,75 procent för 2021. I EU beräknas en ökning från 79,4 procent 2019 till ca 95 procent 2020 innan den sjunker igen till 92 procent 2021.

Osäkerheten i prognosen bedöms vara exceptionellt hög, och det anses finnas nedåtrisker. En allvarigare och mer långvarig pandemi än den som för närvarande förutses skulle kunna medföra en betydligt större BNP-minskning än vad som antas i grundscenariot i denna prognos.

För Sverige bedömer kommissionen att covid-19 kommer att leda till en kraftig nedgång i den ekonomiska aktiviteten, följt av en delvis återhämtning från andra halvåret 2020 och framåt. Betydande politiska åtgärder väntas begränsa fallet i ekonomin och på arbetsmarknaden. Prognosen visar att BNP faller med 6,1 procent 2020 och växer sedan med 4,3 procent 2021. Arbetslösheten uppgår till 9,7 procent 2020 och till 9,3 procent 2021.

Uppdaterad bedömning av det ekonomiska läget, Ekonomistyrningsverket, maj 2020

Ekonomistyrningsverket (ESV) räknar nu med att BNP minskar med 7,5 procent i år. Den kraftigaste nedgången sker under andra kvartalet då BNP beräknas krympa med 11 procent jämfört med kvartalet innan. Nedgången i BNP är bred. I prognosen faller såväl konsumtion som export och investeringar kraftigt. Under andra halvåret i år sker en viss återhämtning, och under nästa år växer BNP med 4,5 procent. Utvecklingen bedöms som mycket osäker och vara beroende av hur långdragen pandemin blir samt hur snabbt restriktionerna dras tillbaka och ekonomierna öppnas upp.

Pandemin konstateras ha gett stora avtryck på arbetsmarknaden. Förutom att många kommer att bli uppsagda från arbetet minskar också antalet nyanställningar. Sammantaget räknar ESV i nuläget med att antalet sysselsatta kommer att ha minskat med ca 250 000 till slutet av sommaren. Arbetslösheten väntas öka kraftigt och då uppgå till runt 11,5 procent. I prognosen minskar antalet arbetade timmar relativt sett mer än antalet sysselsatta eftersom många anställda är korttidspermitterade en del av arbetstiden. Dessutom väntas fler sysselsatta än vanligt vara sjuka och därmed frånvarande från arbetet till följd av pandemin. För helåret 2020 och 2021 bedöms arbetslösheten uppgå till 10,2 respektive 10,8 procent.

Extraundersökning, Konjunkturinstitutet, maj 2020

Från och med den 11 maj tillfrågar Konjunkturinstitutet företag dels hur deras omsättning har påverkats de senaste två veckorna, dels hur de bedömer risken för att deras verksamhet kommer att behöva avvecklas. Anledningen till dessa extraundersökningar är att det råder ett stort behov av ytterligare aktuell information om covid-19-pandemins ekonomiska effekter på näringslivet. Konjunkturinstitutet har beslutat att under perioden maj–juni skicka ut en extraundersökning varannan vecka till de drygt 5 500 företag som ingår i Konjunkturbarometern Företag. Svaren i denna undersökning samlades in under perioden 11–13 maj, och om cirka två veckor redovisas svaren från nästa undersökning.

Undersökningen visar att alla sektorer i näringslivet har drabbats av omsättningstapp, och störst fall rapporterar tjänstesektorn där ungefär ett av tio företag uppger att omsättningen har minskat med mer än 75 procent. Nästan 15 procent av företagen inom tillverkningsindustrin uppger att omsättningen har mer än halverats jämfört med normalt.

Ny prognos för svensk ekonomi, Riksgäldskontoret, maj 2020

Riksgäldskontoret (RGK) konstaterar att den svenska ekonomi bromsat in snabbt och kraftigt till följd av coronaviruset och av de omfattande åtgärder som vidtagits för att förhindra smittspridningen. Fallet i BNP under det andra kvartalet liksom för helåret väntas bli historiskt stort. Som en följd av detta försämras arbetsmarknaden, och arbetslösheten stiger påtagligt. RGK bedömer att ekonomin växer igen i slutet av året men att återhämtningen går långsamt, och BNP återvänder inte till samma nivåer som före krisen. I prognosen faller BNP med 6,5 procent i år och växer med 4,5 procent 2021. Arbetslösheten stiger till 10 procent 2020 och till 10,7 procent 2021. Nedgången i ekonomin och de stödåtgärder som vidtagits väntas leda till ett underskott i statens budget på 402 miljarder kronor 2020 och 76 miljarder kronor 2021. Den offentliga sektorns finansiella sparande uppgår i prognosen till –5,8 procent av BNP 2020 och till –3,3 procent av BNP 2021. Maastrichtskulden väntas öka från ca 35 procent av BNP 2019 till 45 procent av BNP i slutet av 2021.

RGK framhåller att osäkerheten i prognoserna är större än normalt och att det beror både på pandemins förlopp samt på vilka smittbegränsande och ekonomisk-politiska åtgärder som vidtas.

Rapporten tar hänsyn till utvecklingen fram till den 6 maj 2020.

Arbetskraftsundersökning – april 2020

Undersökningen visar på en kraftig nedgång på arbetsmarknaden i april 2020 jämfört med april 2019. Antalet sysselsatta uppgick till 5 005 000 i april 2020, vilket motsvarar en minskning med 99 000 personer jämfört med april 2019. Antalet arbetslösa ökade med 80 000 personer till 449 000 personer i april 2020 jämfört med april 2019. Det motsvarar en arbetslöshet på 8,2 procent, en

ökning med 1,4 procentenheter jämfört med april 2019. Antal arbetade timmar uppgick till i genomsnitt 143,6 miljoner timmar per vecka, vilket kalenderkorrigerat motsvarar en minskning med 11,2 procent. Även säsongrensade och utjämnade data visar på en minskning av sysselsättningen och på en ökning av arbetslösheten jämfört med april 2019. Arbetslösheten uppgick till 7,9 procent i april 2020.

Konsumentprisindex med fast ränta (KPI), april 2020, SCB

Inflationstakten enligt konsumentprisindex med fast ränta (KPIF) uppgick till -0,4 procent i april, vilket är en nedgång jämfört med mars då den uppgick till 0,6 procent. Nedgången förklaras främst av lägre priser på el och drivmedel, men även priser på logi, kläder, rekreationstjänster och teletjänster bidrog till att KPIF sjönk. De lägre priserna motverkades till viss del av högre priser på frukt och grönsaker, inventarier och hushållsvaror samt sport- och friluftsutrustning.

Arbetsförmedlingen

Enligt uppgifter från Arbetsförmedlingen har 82 562 personer varslats om uppsägning under perioden januari 2020 t.o.m. den 22 maj 2020.

Tillväxtverket

Enligt uppgifter från Tillväxtverket hade 58 191 ansökningar beviljats korttidsstöd den 20 maj 2020, och 26,7 miljarder kronor har betalats ut. De beviljade ansökningarna omfattar 485 515 personer.

Nybyggnad av bostäder, maj 2020

Preliminära uppgifter visar enligt SCB:s undersökning på en oförändrad byggtakt under det första kvartalet 2020. Preliminärt påbörjades nybyggnation av totalt cirka 11 900 nya bostadslägenheter under det första kvartalet 2020. Det är nästan lika många som under motsvarande kvartal 2019, då 11 800 bostadslägenheter började byggas.

Av de påbörjade bostadslägenheterna finns 9 600 i flerbostadshus, vilket är 3 procent fler än under 2019. Småhusbyggandet minskar dock mot förra året, 2 300 bostadslägenheter i småhus påbörjades under kvartalet, vilket är cirka 200 färre än under samma period 2019. Utöver nybyggnationen gav även påbörjade ombyggnationer ett tillskott på cirka 550 bostadslägenheter, jämfört med ett tillskott på 623 lägenheter under första kvartalet 2019.

Finansmarknadsstatistik, hushållens skuldsättning, maj 2020

Finansmarknadsstatistiken visar på en oförändrad tillväxttakt för hushållens lån i april. I april 2020 hade hushållens lån från monetära finansinstitut en årlig tillväxttakt på 5,2 procent, vilket innebär att tillväxttakten är oförändrad jämfört med mars.

Totalt uppgick hushållens lån hos monetära finansinstitut (MFI) till 4 272 miljarder kronor i april. Det är en ökning med 17 miljarder jämfört med föregående månad och med 215 miljarder kronor jämfört med motsvarande månad föregående år.

Bostadslånen utgjorde 82 procent av MFI:s totala utlåning till hushållen och uppgick i april till 3 504 miljarder. Det är en ökning med 16 miljarder jämfört med föregående månad och en ökning med 179 miljarder jämfört med motsvarande månad föregående år. Bostadslånen hade en årlig tillväxttakt på 5,4 procent i april 2020.

Hushållens konsumtionslån hade en tillväxttakt på 7,4 procent i april, vilket är en minskning med 0,4 procentenheter jämfört med mars. Tillväxttakten för lån med övriga säkerheter var 3,2 procent i april, vilket är en minskning med 0,4 procentenheter jämfört med mars. Totalt uppgick hushållens konsumtionskrediter och lån med övriga säkerheter till 251 respektive 517 miljarder kronor i april 2020.

Aktivitetsindikatorn för april 2020, SCB juni 2020

Aktiviteten i ekonomin sjönk kraftigt i april jämfört med samma månad förra året, visar SCB:s nya aktivitetsindikator. Den totala minskningen blev 7,3 procent, enligt preliminär statistik. För enskilda branscher var nedgången ännu större. Hushållens konsumtion och export bidrar enligt SCB stort till nedgången. Samtidigt som en minskande import bidrar till att hålla emot nedgången.

Aktivitetsindikatorn för april 2020 publiceras med anledning av det stora intresset för coronakrisens effekter på svensk ekonomi. Publiceringen sker utanför ordinarie statistikproduktion och bygger på SCB:s ekonomiska månadsstatistik. Aktivitetsindikatorn är tänkt att belysa den samlade aktiviteten i den svenska ekonomin på ett sätt som liknar den beskrivning av tillväxten som BNP ger. Den svarar på hur svensk ekonomi har utvecklats på månadsbasis, till skillnad från de kvartalsvisa nationalräkenskaperna.

Aktuella bedömningar av de offentliga finanserna

I propositionen jämför regeringen sin prognos över det finansiella sparandet med motsvarande prognoser från Ekonomistyrningsverket (ESV), Konjunkturinstitutet (KI), Europeiska kommissionen, Riksbanken, OECD och IMF.

Efter det att 2020 års ekonomiska vårproposition lämnades har Riksbanken, Konjunkturinstitutet, Europeiska kommissionen, IMF och ESV under våren publicerat nya prognoser över det finansiella sparandet, se tabell 8.

Tabell 8 Aktuella bedömningar av finansiellt sparande*Procent av BNP respektive potentiell BNP*

	2020	2021	2022	2023
<i>Finansiellt sparande</i>				
Regeringen	-3,8	-1,4	0,1	1,5
Riksbanken	-6,9	-3,2	-1,2	
Konjunkturinstitutet	-6,3	-3,2		
Europeiska kommissionen	-5,6	-2,2		
IMF	-5,3	-1,6		
ESV	-7,3	-2,9		

Anm: Strukturellt sparande är uttryckt i termer av potentiell BNP.

Källa: 2020 års ekonomiska vårproposition, Riksbankens penningpolitiska rapport april 2020, Konjunkturinstitutets uppdatering av konjunkturbilden april 2020, Kommissionens vårprognos maj 2020, IMF World Economic Outlook april 2020 och ESV maj 2020.

Riksbanken och Konjunkturinstitutet bedömer att coronapandemin kommer att slå betydligt hårdare på den svenska ekonomin än vad som tidigare förutsågs. Konjunkturinstitutet antar att ytterligare åtgärder kommer att vidtas för att stötta hushåll, kommuner, regioner och företag, vilket förklarar varför den offentliga sektorns finansiella sparande minskar jämfört med tidigare bedömningar. Som en följd av den kraftiga inbromsningen av ekonomin beräknar KI att skatteinkomsterna faller.

Mot bakgrund av de åtgärder Sverige vidtagit och vidtar beräknar Europeiska kommissionen att det finansiella sparandet går från ett överskott 2019 till ett underskott på 5,6 procent av BNP 2020, vilket förväntas komma att förbättras 2021 om det inte blir någon politisk förändring, och om de åtgärder som vidtagits för att bekämpa pandemin är begränsade till 2020. Den offentliga skuldkvoten beräknas öka från ca 35 procent 2019 till över 42 procent 2020. För 2021 förväntas förbättrade offentliga finanser stabilisera den offentliga skuldkvoten på drygt 42 procent av BNP.

ESV räknar med stora underskott i de offentliga finanserna. Den kraftiga inbromsningen i ekonomin bedöms bidra till att skatteintäkterna minskar och att utgifterna ökar. För att mildra de ekonomiska effekterna av pandemin konstateras att omfattande stöd och stimulanser införts. Sammanlagt beräknas åtgärderna uppgå till nära 200 miljarder kronor i år. Netto är dock beloppet mindre eftersom en del av stöden är skattepliktiga. För att stärka företagens likviditet kan företag få anstånd med skatteinbetalningar. Därutöver har regeringen beviljat Riksgälden, Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredit närmare 230 miljarder kronor i ökat utrymme för statliga garantier för att stötta kreditgivning till företag. Sammantaget bidrar det enligt ESV till att den offentliga sektorns finansiella sparande visar ett underskott på 350 miljarder kronor 2020 och 150 miljarder kronor 2021. Statens budgetsaldo beräknas bli ca -400 miljarder kronor 2020 och ca -100 miljarder 2021. Om någon av de statliga garantierna skulle behöva infrias försvagas budgetsaldot ytterligare. Underskotten medför enligt ESV att Maastrichtskulden stiger från

35 procent av BNP i slutet av förra året till ca 43 procent både i år och 2021. Om garantierna infrias blir skulden högre. ESV konstaterar att skulden ligger över det övre intervallet för skuldankaret, men att den i ett internationellt perspektiv fortfarande är låg. ESV anför att det finanspolitiska ramverket tillåter avsteg från överskottsmålet när ekonomin drabbas av en kris. ESV bedömer att det därmed finns utrymme att öka stödinsatserna ytterligare om pandemin skulle bli än mer utdragen.

Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2020

Finanspolitiska rådet ska bedöma om finanspolitiken är förenlig med långsiktigt hållbara offentliga finanser och de budgetpolitiska målen, särskilt överskottsmålet och utgiftstaket, men också skuldankaret och vid behov det kommunala balanskravet. Rådet ska även bedöma om finanspolitiken är i linje med konjunkturutvecklingen, långsiktigt uthållig tillväxt och långsiktigt hållbar hög sysselsättning samt utvärdera regeringens prognoser för ekonomins utveckling. Rådets uppgifter fullföljs framför allt genom rapporten Svensk finanspolitik som lämnas till regeringen i maj varje år. Rapporten ska bl.a. kunna användas som ett underlag för riksdagens bedömning av regeringens politik.

Den 13 maj publicerades Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2020. Med anledningen av rapporten håller finansutskottet varje år en utfrågning. Vid utfrågningen, där även finansministern deltar, ligger tyngdpunkten på det finanspolitiska ramverket. Med anledning av det exceptionella läge som råder som en följd av bekämpningen av smittspridningen och effekterna av det nya coronaviruset har utskottet beslutat att för närvarande avvakta med utfrågningen.

Nedan redogörs för huvuddragen av relevanta delar av rådets bedömningar och rekommendationer.

Det ekonomiska läget och stabiliseringspolitiken

Rådet konstaterar att coronapandemin har medfört kraftiga fall i den ekonomiska aktiviteten världen över och stora öknings av offentliga utgifter. Osäkerheten om den ekonomiska utvecklingen bedöms vara betydande och nya smittspridningsvågor kan göra krisen utdragen och skapa svåra ekonomiska problem. Rådet bedömer att Sveriges internationellt sett låga skuldbörda ger Sverige ett förhållandevis stort handlingsutrymme för att möta krisen.

Rådet ser vidare en risk för eskalerande handelskonflikter som en följd av krisen, vilket är negativt för en liten öppen ekonomi som den svenska.

De temporära åtgärder som regeringen vidtagit för att skydda företag och hushåll mot pandemins ekonomiska konsekvenser bedömer rådet som generellt sätt ändamålsenliga. Däremot anser rådet att det är svårt att avgöra nu om omfattningen av de hittills beslutade åtgärderna är tillräcklig.

Rådet rekommenderar regeringen att tillsätta en utredning med uppgift att föreslå ändamålsenliga, effektiva, snabba och administrativt enkla åtgärder, med liten risk för missbruk, som ska kunna aktiveras vid ett drastiskt fall i aktiviteten i delar av eller hela ekonomin. En sådan utredning bör även klarlägga statens ekonomiska ansvar för konsekvenserna av extraordinära händelser som en pandemi. Vidare menar rådet att krisens hastiga förlopp tydliggör behovet av någon form av snabbindikator som gör det möjligt för regeringen och andra beslutsfattare att i realtid få en uppfattning om hur mycket den ekonomiska aktiviteten förändras.

Enligt rådet finns det sannolikt ett offentligfinansiellt utrymme för ytterligare krisåtgärder och även en mer traditionell stabiliseringspolitik när ekonomin inte längre hämmas av coronarelaterade restriktioner. Samtidigt tror rådet att aktiv finanspolitik inte fullt ut kan neutralisera konsekvenserna av pandemin. Det framhålls som centralt att de åtgärder som genomförs är samhällsekonomiskt effektiva.

Sysselsättningen och arbetslösheten

I rapporten konstateras att arbetsmarknaden drastiskt har försämrats på grund av coronapandemin. Arbetslösheten har ökat snabbt samtidigt som antalet varsel och permitteringar har nått rekordnivåer. Rådets bedömning är att den nya lagen om stöd vid korttidsarbete verkar fungera förhållandevis väl för att minska antalet uppsägningar. Samtidigt framhålls att korttidspermitteringar inte hjälper personer med tidsbegränsade anställningar eller behovsanställningar, som är vanliga inom t.ex. hotell- och restaurangnäringen och handeln.

Om den ekonomiska återhämtningen blir utdragen kommer många arbetslösa att få svårt att hitta nya jobb, och inträdet på arbetsmarknaden riskerar enligt rådet att bli besvärligt för unga och nyanlända samtidigt som omställningsproblem kan komma att drabba många arbetstagare. Sammantaget bedöms det kunna resultera i en stigande långtidsarbetslöshet.

Överskottsmålet och utgiftstaket

Rådets bedömning är att den finanspolitik som låg i budgetpropositionen för 2020 inte innebar någon tydlig avvikelse från överskottsmålet, men att coronakrisen kommer att leda till en stor avvikelse från överskottsmålet. Rådet betonar att det inte är ett brott mot ramverket. Avvikelsen är enligt rådet väl motiverad och rymms inom den flexibilitet som ramverket medger.

Med tanke på krisförloppets snabbhet och oförutsägbarhet är det enligt rådets mening fortfarande för tidigt att ha en klar uppfattning om hur djupa spår coronakrisen kommer att lämna i de offentliga finanserna. Rådet anser därför att det inte är rimligt att begära att regeringen redan nu ska redovisa en plan med åtgärder för hur man avser att återgå till överskottsmålet. Rådet betonar dock att finanspolitisk disciplin, långsiktigt hållbara offentliga

finanser och en finansiell buffert kommer att vara lika viktiga efter coronakrisen som före.

Rådet konstaterar liksom tidigare att överskottsmålet inte har nåtts i ett bakåtblickande perspektiv och anser att det är angeläget att finanspolitiken utformas utan att systematiskt leda till ett för lågt finansiellt sparande i förhållande till överskottsmålet.

Den föreslagna höjningen av utgiftstaket för 2020 på 350 miljarder kronor menar rådet är unik och stor men måste ses i ljuset av den exceptionella ekonomiska nedgången och att fler åtgärder kan komma att bli nödvändiga. Mot den bakgrunden menar rådet att höjningen är befogad. Bruttoskulden bedöms komma att hamna utanför toleransintervallet för skuldankaret.

Budgetprocessen

I februari 2020 tog finansutskottet för första gången initiativ till att ändra budgeten för innevarande år. Även om detta inte stod i strid med budgetreglerna menar rådet att det innebar ett avsteg från principen om en sammanhållen budgetbehandling som enligt rådets mening innebär en försvagning av budgetprocessen.

Långsiktigt hållbara offentliga finanser

Den demografiska utvecklingen sätter press på de offentliga finanserna de kommande decennierna. Rådet pekar på att Konjunkturinstitutets beräkningar redan före coronapandemin visade att de offentliga finanserna inte var långsiktigt hållbara men att det endast behövdes en mindre förstärkning för att de skulle bli hållbara.

Rådets känslighetsberäkningar visar emellertid att hållbarheten försämras betydligt med rimliga antaganden om något högre arbetslöshet eller högre relativlöner i välfärdssektorn.

Regeringen antar i sina hållbarhetsberäkningar att det inte sker någon standardhöjning i den offentliga sektorn. Enligt rådet är det ett orealistiskt antagande som riskerar att måla en alltför ljus bild av hållbarheten i de offentliga finanserna på lång sikt.

Prognosutvärdering

Enligt rådets bedömning gör regeringen generellt sett inte större prognosfel för BNP-tillväxt och arbetslöshet än andra bedömare. Prognosfelen för det offentliga sparandet är emellertid relativt stora. Rådet menar att regeringen även bör inkludera de egna prognoserna av offentligt sparande i sin prognosutvärdering.

Regeringens beräkning av bruttoskuldens utveckling på två och tre års sikt är enligt rådet missvisande eftersom den baseras på framskrivningar med oförändrade regler.

I regeringens prognoser av det finansiella sparandet har enligt rådet genomslaget av konjunkturen underskattats, vilket innebär att regeringen har

tenderat att underskatta sparandet i högkonjunktur och överskatta det i lågkonjunktur.

Teknisk utveckling och svensk arbetsmarknad

Den tekniska utvecklingen med ökande robotisering och användning av s.k. artificiell intelligens kommer enligt rådets bedömning att leda till förändringar på arbetsmarknaden. Rådet bedömer att det i dagsläget inte finns några starka skäl att tro att automatiseringen generellt sett skulle drabba löner eller sysselsättning. Den tekniska utvecklingen kan dock – liksom tidigare – påverka löneskillnader mellan yrkesgrupper och sektorer samt regionala skillnader.

Sveriges Kommuner och Regioners ekonomirapport, maj 2020

I rapporten konstateras att såväl sysselsättning som produktion går ned extremt snabbt i världsekonomin till följd av coronapandemin och att den svenska ekonomin drabbas av både sjunkande inhemsk efterfrågan och fallande export. Osäkerhetsfaktorerna bedöms vara så pass många och stora att det i nuläget knappast är möjligt att göra sedvanliga konjunkturprognoser, och därför väljer Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) att göra en kalkyl i stället för den sedvanliga prognosen. Kalkylen baserar sig enligt SKR på ett relativt positivt scenario, som innebär att smittspridningen i landet antas kulminera i mitten av sommaren för att sedan mattas av mot slutet av sommaren. Den svenska ekonomin krymper i år, och BNP beräknas falla med 6 procent under det andra kvartalet 2020. Sammantaget för 2020 beräknas BNP falla med 3,9 procent.

I rapporten framhålls att redan under 2019 präglades svensk arbetsmarknad av en försvagad konjunktur med en minskning av antalet arbetade timmar, som är basen i kommunernas och regionernas skatteunderlag. Under 2020 räknar SKR med att antalet arbetade timmar faller med över 3 procent och att arbetslösheten ökar med 2 procentenheter till knappt 9 procent, där den beräknas ligga kvar även under 2021. Lågkonjunkturen väntas dröja sig kvar, och arbetsmarknaden väntas vara i balans igen först 2023.

Den minskande sysselsättningen gör enligt SKR att hela summan av utbetalda löner i riket blir lägre 2020 än 2019, något som inte har inträffat sedan 1990-talskrisen. Effekten blir att skatteunderlaget ökar ytterst långsamt 2020, med 0,9 procent, vilket kan jämföras med 2009, under finanskrisen, då skatteunderlaget ökade med 1,2 procent. Ökningen av skatteunderlaget ska täcka kostnaderna för både ökade priser och löner samt en växande befolkning med ökade välfärdsbehov. Skatteunderlagets långsamma ökning innebär enligt SKR en real urholkning av skatteintäkterna per invånare.

Det bedöms som för tidigt att ge en samlad bild av coronapandemins ekonomiska konsekvenser för kommunerna, men både kostnader och intäkter i verksamheterna påverkas. För kommunerna är de stora kostnaderna främst relaterade till äldreomsorgen. Därutöver beräknas det ekonomiska biståndet komma att öka till följd av att arbetslösheten stiger snabbt, och många kommer

inte att vara kvalificerade till den inkomstrelaterade arbetslöshetsersättningen. SKR bedömer att det utbetalda biståndet kommer att öka med mellan 15 och 20 procent i år och med ytterligare mellan 5 och 10 procent nästa år. Utbetalningarna skulle då bli närmare 30 procent, eller ca 3 miljarder kronor högre 2021 jämfört med 2018.

SKR räknar med att kommunernas överskott för 2020 landar på 13 miljarder kronor under förutsättning att staten täcker merkostnader för hanteringen av coronapandemin inom vård och omsorg. Trots ett sammantaget relativt starkt resultat väntas ändå många kommuner få ett underskott i år. Enligt SKR krävs det 3,2 miljarder kronor nästa år i åtgärder eller ökade statsbidrag för att kommunerna ska klara ett resultat på 1 procent som andel av skatter och statsbidrag.

Sammantaget bedömer SKR att kommuner och regioner står inför ännu större ekonomiska utmaningar än vad som tidigare har gått att förutspå. Sverige har gått in i en lågkonjunktur samtidigt som både arbetslösheten och välfärdsbehoven ökar. För att säkra en välfärd med fortsatt goda resultat menar SKR att framför allt följande åtgärder behöver vidtas:

- Staten har lovat full kostnadstäckning för hälso- och sjukvårdskostnader med anledning av coronapandemin. Detta måste även garanteras i en ny förordning.
- Underskotten i kollektivtrafiken motsvarande ca 1 miljard kronor per månad med nuvarande rekommendationer bör finansieras.
- För att undvika att kommuner och regioner gör besparingar, som ytterligare riskerar att fördjupa lågkonjunkturen inför 2021 bör de generella statsbidragen öka med ytterligare 8 miljarder kronor, och dessutom behövs ytterligare tillskott för att hantera vårdskulden.
- Ett sätt att stödja både näringsliv och kommunsektor kan vara ett investeringsstöd.
- Staten bör underlätta genom att betala ut riktade statsbidrag mer generellt enligt SKR:s förslag i hemställan och ta bort redovisnings- samt återbetalningskrav på överenskommelser som är beslutade för 2020.
- Staten bör garantera att även kommunala bolag med stora intäktstapp kan använda reglerna om korttidspermission.
- Funktionen inom arbetsmarknadsområdet bör förbättras genom att erbjuda feriejobb även utanför kommuner, säkra fler platser till yrkesvux, utvidga studiestartsmedel, förlänga etableringstiden för nyanlända och att nya arbetslösa ska kunna gå direkt till matchning.

I rapporten konstateras vidare att staten har lagt fram ett krispaket för att motverka krisen som fram till den 8 maj hade en beräknad påverkan på statens budget med ca 185 miljarder kronor. Detta, samt andra effekter av krisen beräknas innebära att statens finansiella sparande kommer att vara negativt under flera år. Statsskulden beräknas komma att passera ramverkets intervall om en offentlig bruttoskuld på 35 procent plus minus 5 procentenheter.

Samtidigt framhåller SKR att Sverige fortfarande har en låg skuld i ett internationellt perspektiv.

Europeiska kommissionens landsspecifika rekommendationer

Den 20 maj 2020 presenterade kommissionen förslag till landsspecifika rekommendationer med ekonomiskpolitisk vägledning till alla medlemsländer mot bakgrund av covid-19-pandemin. Rekommendationerna fokuserar på de mest akuta utmaningarna till följd av pandemin och en nystart för hållbar tillväxt.

Rekommendationerna är uppbyggda kring två mål: att på kort sikt minska de allvarliga samhällsekonomiska följderna av covid-19-pandemin och att på kort till medellång sikt uppnå en hållbar tillväxt för alla, som underlättar den gröna och digitala omställningen.

Sverige rekommenderas 2020 och 2021 att vidta alla nödvändiga åtgärder för att effektivt hantera pandemin, upprätthålla ekonomin och stödja den efterföljande återhämtningen. När de ekonomiska förhållandena tillåter det bör finanspolitiken inriktas på att uppnå ansvarsfulla offentliga finanser på medellång sikt och på att säkerställa en hållbar skuldsättning, samtidigt som investeringarna stärks. Sverige rekommenderas att se till att hälsosystemet är motståndskraftigt, vilket inkluderar tillräcklig leverans av kritiska medicinska produkter, infrastruktur och arbetskraft, samt att främja innovation och stödja utbildning och kompetensutveckling. Vidare rekommenderas Sverige att tidigarelägga offentliga investeringsprojekt och främja privata investeringar för att stödja den ekonomiska återhämtningen. Investeringar bör inriktas på den gröna och digitala omställningen, särskilt på ren och effektiv produktion och användning av energi, högteknologiska och innovativa sektorer, 5G-nätverk och hållbar transport. Sverige rekommenderas också att förbättra effektiviteten i övervakningen av penningtvätt och att tillämpa regelverket mot penningtvätt effektivt.

Kommissionen framhåller att de finanspolitiska landsspecifika rekommendationerna i år är kvalitativa och att de avviker från de budgetkrav som normalt gäller. Rekommendationerna återspeglar att den allmänna undantagsklausulen har aktiverats, och medlemsländerna rekommenderas vidta alla nödvändiga åtgärder för att hantera pandemin på ett effektivt sätt, upprätthålla ekonomin och stödja den efterföljande återhämtningen.

En samordnad ekonomisk EU-insats bedöms som avgörande för att få fart på den ekonomiska verksamheten igen, begränsa skadorna på den ekonomiska och sociala strukturen och minska skillnader och obalanser. Den europeiska planeringsterminen för samordning av den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken utgör därför en viktig del av återhämtningsstrategin.

Kommissionen uppmanar därför rådet att anta de landsspecifika rekommendationerna och uppmanar medlemsländerna att genomföra dem fullt ut och utan dröjsmål.

Nyligen avlämnade propositioner

Proposition 2019/20:166 Extra ändringsbudget för 2020 – Fler kraftfulla åtgärder med anledning av coronaviruset

Propositionen behandlas i betänkande 2019/20:FiU59. I betänkandet föreslår finansutskottet att riksdagen ska anta regeringens förslag. Den 27 maj debatterade kammaren förslaget och beslutade därefter i enlighet med utskottets förslag. Beslutet innebär att de takbegränsade utgifterna för 2020 ökar med ca 76 miljarder kronor.

Proposition 2019/20:167 Extra ändringsbudget för 2020 – Stöd till hälso- och sjukvården, utbildningsinsatser och andra åtgärder med anledning av coronaviruset

Propositionen behandlas i betänkande 2019/20:FiU60. I betänkandet föreslår finansutskottet att riksdagen ska anta regeringens förslag. Den 3 juni debatterade kammaren förslaget och beslutade därefter i enlighet med utskottets förslag. Beslutet innebär att de takbegränsade utgifterna för 2020 ökar med ca 23,7 miljarder kronor.

De nyligen avlämnade och beslutade propositionerna innebär sammantaget att de takbegränsade utgifterna ökar med ca 100 miljarder kronor 2020 jämfört med vårpropositionen.

Proposition 2019/20:181 Extra ändringsbudget för 2020 – Förstärkt stöd till välfärd och företag, insatser mot smittspridning och andra åtgärder med anledning av coronaviruset

Propositionen lämnades till riksdagen den 10 juni 2020 och kommer att behandlas i betänkande 2019/20:FiU61. Ärendet planeras komma att debatteras och beslutas i kammaren den 17 juni 2020. Ändringarna föreslås träda i kraft den 22 juni 2020. Förslaget innebär att de takbegränsade utgifterna för 2020 ökar med ca 51,2 miljarder kronor.

Den europeiska stabilitets- och tillväxtpakten

Som medlem i Europeiska unionen ska Sverige leva upp till stabilitets- och tillväxtpaktens regelverk för de offentliga finanserna. Bestämmelserna anger att underskottet i de offentliga finanserna inte får vara större än 3 procent av BNP och att den offentliga skulden inte får överstiga 60 procent av BNP. Varje medlemsstat har också ett medelfristigt budgetmål för det strukturella sparandet, dvs. den offentliga sektorns konjunkturjusterade finansiella sparande, rensat från engångseffekter. Målet nivå bestäms av respektive medlemsstat, men måste vara förenlig med en miniminivå som beräknas av Europeiska kommissionen. Sveriges medelfristiga budgetmål är –1 procent av potentiell BNP.

I propositionen beräknar regeringen att de offentliga finanserna kommer att uppvisa ett underskott på –3,8 procent av BNP 2020. Underskottet väntas minska till –1,4 procent av BNP 2021. Den offentliga skulden beräknas till 39,9 procent av BNP 2020 och till 38,3 procent 2021. Det strukturella sparandet beräknar regeringen till –0,9 procent av BNP 2020 och till 0,6 procent av BNP 2021.

De uppdateringar som gjorts av den ekonomiska utvecklingen visar på ett större underskott i de offentliga finanserna och en högre offentlig skuld än den bedömning som görs i propositionen.

Till följd av coronaviruspandemin 2019–2020 föreslog Europeiska kommissionen den 13 mars 2020 att den allmänna undantagsbestämmelsen i stabilitets- och tillväxtpakten skulle aktiveras. Det gör det möjligt för medlemsstaterna att tillfälligt frångå paktens bestämmelser. Syftet är att tillåta medlemsstaterna att utan begränsningar stödja sina ekonomier i spåren av pandemin. Förslaget fick stöd av medlemsstaterna den 23 mars 2020.¹

Skuldankaret

Sedan 2019 innehåller det finanspolitiska ramverket ett skuldankare. Skuldankaret innebär att den offentliga sektorns bruttoskuld, Maastrichtskulden, på medellång sikt ska uppgå till 35 procent av BNP med ett intervall på plus minus 5 procentenheter. I vårpropositionen bedömer regeringen att Maastrichtskulden i år blir 39,9 procent av BNP. Om Maastrichtskulden överstiger 40 procent av BNP ska regeringen lämna en särskild skrivelse till riksdagen i anslutning till den ekonomiska vårpropositionen om vad som föranlett utvecklingen och hur den hanteras. Den 24 februari 2020 presenterade regeringen en uppdatering av det makroekonomiska läget där regeringen gör bedömningen att situationen är allvarligare nu jämfört med den bedömning som gjordes i samband med vårpropositionen. I regeringens alternativa scenario som presenteras i propositionen bedöms krisen bli djupare och längre och i det scenariot beräknas Maastrichtskulden till 49 procent 2020 och till 53 procent 2021. Även andra bedömare som t.ex. Konjunkturinstitutet gör bedömningen att skulden kommer att överstiga 40 procent av BNP 2020 och 2021, vilket myndigheten redovisar i sin uppdaterade konjunkturbild från den 28 april 2020.

Utskottets ställningstagande

Den ekonomiska utvecklingen

Utbrottet av det nya coronaviruset har fått mycket allvarliga ekonomiska konsekvenser för den globala ekonomin. Utskottet noterar att bl.a. IMF

¹ consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2020/03/23/statement-of-eu-ministers-of-finance-on-the-stability-and-growth-pact-in-light-of-the-covid-19-crisis/

bedömer att världshandeln minskar med 11 procent 2020 och att BNP faller med 3 procent i den globala ekonomin och med 7,5 procent i euroområdet. Samtidigt framhåller IMF att det råder en extrem osäkerhet kring tillväxtprognoserna där riskerna för en ännu sämre utveckling dominerar.

Utskottet kan konstatera att utbrottet av coronaviruset även kommer att få stora negativa effekter på Sveriges ekonomi. BNP väntas minska påtagligt 2020. De åtgärder som hittills vidtagits för att minska smittspridningen har kraftigt påverkat den inhemska efterfrågan. Samtidigt har svenska exportföretag påverkats av den minskade efterfrågan i omvärlden. Regeringen bedömer att efterfrågan på svenska varor och tjänster kommer att minska kraftigt under första halvåret 2020 för att sedan successivt återhämta sig. Som följd av den minskade efterfrågan väntas resursutnyttjandet bli betydligt lägre än normalt och svensk ekonomi bedöms vara i en lågkonjunktur 2020 och 2021.

Utskottet noterar också att det plötsliga fallet i efterfrågan väntas ge stora effekter på svensk arbetsmarknad. Sysselsättningen väntas falla kraftigt när många företag tvingas säga upp personal och arbetslösheten väntas stiga snabbt.

Som regeringen framhåller går det i dagsläget inte att veta hur stora effekter pandemin får. Osäkerheten är stor om i vilken omfattning viruset sprids och hur allvarliga konsekvenserna blir för ekonomin. Regeringen bedömer dock att det ekonomiska läget är allvarligare nu jämfört med den bedömning som gjordes i samband med vårpropositionen. Som regeringen anför pekar förtroendeindikatorer på en djupare nedgång än det huvudscenario som redovisas i propositionen. Det innebär att BNP kan väntas falla med mellan 4 och 10 procent 2020 för att sedan växa med mellan 3,5 och 4 procent 2021.

Som regeringen framhåller är det viktigt att följa den långsiktiga samhällsutvecklingen även i kristider. Sedan 2017 kompletteras redovisningen av BNP-måttet med andra indikatorer som visar ekonomiska, miljömässiga och sociala hållbarhetsaspekter inom ett antal nyckelområden och utvecklingen över tid. Utskottet noterar att regeringen har utökat antalet indikatorer i den kompletterande redovisningen av BNP-måttet, vilket utskottet välkomnar.

Offentliga finanser och budgetpolitiska mål

Utskottet konstaterar att den svenska ekonomin är stark och att Sverige har goda finansiella förutsättningar att hantera den lågkonjunktur som följer av pandemin. De offentliga finanserna har redovisat balans eller överskott sedan 2015 och statsskulden är den lägsta sedan 1977.

Utskottet noterar att den kraftiga konjunkturnedgången och de åtgärder som vidtagits med anledning av coronaviruset medför en betydande försvagning av de offentliga finanserna 2020. Jämfört med budgetpropositionen för 2020 har den offentliga sektorns finansiella sparande 2020 i vårpropositionen reviderats från 17 miljarder kronor till -184 miljarder kronor, vilket förklaras av de

åtgärder som vidtagits och som innebär minskade inkomster från skatter och ökade utgifter. Den expansiva finanspolitik som regeringen bedriver för att dämpa de akuta ekonomiska effekter som utbrottet medfört bedöms även försvaga det strukturella sparandet 2020, och regeringen bedömer att en tydlig avvikelser från överskotts målet föreligger. Utskottet instämmer i regeringens bedömning och anser i likhet med regeringen att denna avvikelse är motiverad av stabiliseringspolitiska skäl och förenlig med det finanspolitiska ramverket. Utskottet noterar att sparandet väntas vara i nivå med målet redan 2021 men att bedömningen är behäftad med stor osäkerhet. Som regeringen framhåller är den enligt budgetlagen skyldig att redovisa en plan för en återgång till målet. Enligt ramverket för finanspolitiken bör en sådan plan vara tidssatt och i normalfallet inledas under budgetåret, vanligtvis genom förslag i budgetpropositionen för nästkommande år.

Försvagningen av den offentliga sektorns finanser väntas leda till en konsoliderad bruttoskuld på 39,9 procent av BNP 2020 som minskar till 32,4 procent av BNP 2023. Regeringen bedömer att skulden 2020 ligger precis inom skuldankarets toleransintervall. Mot bakgrund av de bedömningar som bl.a. regeringen gjort efter det att vårpropositionen lämnades kan utskottet notera att skulden kan komma att överstiga skuldankarets toleransintervall och att regeringen i sådana fall ska lämna en skrivelse till riksdagen samtidigt som den ekonomiska vårpropositionen lämnas.

När det gäller stabilitets- och tillväxtpaktens regelverk för de offentliga finanserna kan utskottet notera att Sveriges beräknade underskott i de offentliga finanserna överstiger gränsvärdet om 3 procent av BNP. Även det strukturella sparandet ligger på gränsen för Sveriges medelfristiga mål om – 1 procent av potentiell BNP. Samtidigt kan utskottet notera att en särskild undantagsklausul har aktiverats med anledning av den ekonomiska situation som uppstått till följd av coronakrisen.

I likhet med regeringen anser utskottet att de mycket allvarliga samhällsekonomiska konsekvenserna av coronavirusets utbrott utgör skäl för stabiliseringspolitiska åtgärder i en omfattning som inte ryms under den av riksdagen fastställda nivån på utgiftstaket för 2020. Utskottet konstaterar att regeringen i vårändringsbudgeten för 2020 föreslår att nivån på utgiftstaket för 2020 höjs av finanspolitiska skäl. Den höjda nivån innebär en budgeteringsmarginal på 300 miljarder kronor eller 20,8 procent av de takbegränsade utgifterna 2020, vilket kan anses som rimligt med beaktande av den exceptionella tid som råder. Utskottet kan också konstatera att riksdagen har beslutat två extra ändringsbudgetar (prop. 2019/20:166, bet. 2019/20:FiU59 rskr. 2019/20:276–279 och prop. 2019/20:167, bet. 2019/20:FiU60 rskr. 2019/20:293–299) efter det att vårpropositionen lämnats som innebär att de takbegränsade utgifterna ökar med ytterligare ca 100 miljarder kronor 2020 utöver det som redovisades i vårpropositionen, vilket ökar statens lånebehov med motsvarande belopp.

Utskottet noterar vidare att budgeteringsmarginalen för 2021 och 2022 är över de miniminivåer som uttalas i skrivelsen Ramverk för finanspolitiken.

Som regeringen framhåller kan virusutbrottet få en större negativ effekt på ekonomin och krisen kan bli mer utdragen och därmed föranleda större förändringar på både inkomst- och utgiftssidan i statens budget, vilket motiverar budgeteringsmarginalerna. Utskottet noterar också att regeringen avser att återkomma till utgiftstakets nivåer för 2021 och 2022 i budgetpropositionen för 2021 om det bedöms som nödvändigt.

Utskottet noterar vidare att regeringen i enlighet med praxis gör en bedömning av utgiftstakets nivå för 2023. Enligt budgetlagen är det inte förrän i höstens budgetproposition som regeringen måste lämna förslag till utgiftstak för det tredje tillkommande året. Utskottet har inte för avsikt att föregripa den politiska diskussion som då ska föras om olika alternativ för utgiftstakets nivå men konstaterar att budgeteringsmarginalen som andel av de takbegränsade utgifterna även för 2023 är större än den miniminivå som uttalas i skrivelsen Ramverk för finanspolitiken. Utskottet håller med regeringen om att ett ledigt utrymme under utgiftstaket inte i sig betyder att det finns utrymme för reformer som ökar de takbegränsade utgifterna. Reformerna på utgiftssidan kan genomföras om det bedöms vara förenligt med överskottsmålet. Utskottet konstaterar att utgiftstakets nivå 2019 uppgår till 27,1 procent av potentiell BNP och att den andelen ökar till 33,9 procent av potentiell BNP 2020 till följd av den höjning av utgiftstakets nivå som regeringen föreslår i vårändringsbudgeten för 2020. Utskottet noterar att nivån för 2021 bedöms återgå till 27 procent av potentiell BNP, vilket också den bedömda nivån för 2023 gör.

Utskottet noterar att regeringen bedömer att finanspolitiken är långsiktigt hållbar. Det innebär att de regler som styr de offentliga inkomsterna och utgifterna kan vara oförändrade på lång sikt utan att det resulterar i växande underskott och en alltför stor offentlig skuldsättning. Samtidigt noterar utskottet att Finanspolitiska rådet i sin rapport konstaterar att den demografiska utvecklingen sätter press på de offentliga finanserna de kommande åren och att rådets känslighetsberäkningar visar på att hållbarheten försämras med antaganden om något högre arbetslöshet eller högre relativlöner i välfärdssektorn. Utskottet noterar att även regeringen framhåller att eventuella långsiktiga negativa effekter på sysselsättningen kommer att vara avgörande för utvecklingen av de offentliga finanserna. Däremot bedöms inte den försvagning som sker 2020 äventyra de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet.

På uppdrag av riksdagen lämnar regeringen sedan 1994 en fördelningspolitisk redogörelse (bet. 1992/93:FiU30, rskr. 1992/93:447). I redogörelsen analyseras inkomstfördelningen i ett historiskt och internationellt perspektiv. Utskottet noterar emellertid att den fördelningspolitiska redogörelsen har utelämnats i den aktuella propositionen. Utskottet förutsätter att regeringen framöver kommer att fortsätta lämna en fördelningspolitisk redogörelse.

När det gäller frågan om att Sverige ska närma sig euroområdet konstaterar utskottet att utredningen om ett eventuellt svenskt deltagande i den europeiska

bankunionen överlämnade sitt betänkande till regeringen den 9 december 2019 (Sverige och Bankunionen SOU 2019:52). Utredningens uppdrag har varit att göra en genomgripande analys av innebörden av ett eventuellt svenskt deltagande i den europeiska bankunionen. Förslaget har varit ute på remiss och tiden för att lämna yttrande gick ut den 24 april 2020. I fråga om ett svenskt deltagande vill utskottet inte föregripa det beredningsarbete som pågår inom Regeringskansliet med utredningens förslag och remissinstansernas yttranden.

Inriktningen på den ekonomiska politiken

Utskottet delar regeringens bedömning att politiken ska inriktas på att begränsa spridningen av covid-19 med alla nödvändiga åtgärder och resurser. De allvarliga ekonomiska konsekvenser som krisen medför för företag, jobb och samhällsekonomin ska tryckas tillbaka. Som regeringen framhåller är det viktigt att rätt åtgärd sätts in vid rätt tillfälle för att få så stor effekt som möjligt.

Smittspridningen ska begränsas

För att hantera den omedelbara krisen och begränsa smittspridningen har omfattande åtgärder vidtagits. Utskottet kan också notera att regeringen noga följer utvecklingen av coronaviruset och dess konsekvenser, vilket utskottet välkomnar.

Konsekvenserna för svenska jobb och företag ska tryckas tillbaka

I likhet med regeringen gör utskottet bedömningen att staten måste vidta kraftfulla åtgärder för att rädda svenska jobb och företag. Den ekonomiska krisen har slagit snabbt och brett och antalet anställda som riskerar att förlora sina jobb ökar liksom antalet företag som kan komma att gå i konkurs. Utskottet konstaterar att flera åtgärder vidtagits för att rädda svenska jobb och företag, t.ex. stöd vid korttidspermittering, nedsättning av arbetsgivaravgifter och egenavgifter samt hyresstöd. Utskottet noterar också att regeringen avser att införa ett särskilt omställningsstöd för företag som förlorat kraftigt i omsättning på grund av pandemin. Liksom regeringen anser utskottet att de omfattande åtgärderna för att motverka arbetslöshet och upprätthålla verksamheten i livskraftiga företag är nödvändiga och väl avvägda.

Trygghet och anställning för den som blir arbetslös

Arbetslöshet har stora sociala och hälsomässiga konsekvenser och påverkar både den enskildes ekonomi liksom samhällsekonomin i stort. Jobben måste värnas för att så få som möjligt ska bli arbetslösa. Utskottet delar regeringens bedömning att många arbetstagare kommer att förlora sina jobb till följd av krisen, trots de omfattande åtgärder som vidtagits för att stötta livskraftiga företag. Flera arbetsmarknadspolitiska åtgärder har därför också vidtagits, t.ex. tillfälliga förändringar i arbetslöshetsförsäkringen. I likhet med regeringen anser utskottet att en av Sveriges främsta konkurrensfördelar är ett

innovativt och kunskapsintensivt näringsliv som har förmåga att ställa om till nya jobb när gamla försvinner. Utskottet välkomnar därför regeringens inriktning på politiken med fler utbildningsplatser så att fler kan vidareutveckla sin kompetens eller ställa om till ett nytt yrke.

Fortsatt kamp mot samhällsproblemen

Utskottet delar regeringens bedömning om att krisen kan få allvarliga konsekvenser för Sverige under lång tid, men att politiken ska inriktas på att stödja en snabb återhämtning så snart kampen mot smittspridningen tillåter. I likhet med regeringen anser utskottet att politiken ska inriktas på att fortsätta reformarbetet när det gäller arbetslösheten, klimatförändringarna, de växande behoven i välfärden, klyftan mellan stad och land, den bristande integrationen, kunskapsresultaten i skolan och brottsligheten.

Som regeringen framhåller är en väl utformad generell och skattefinansierad välfärd viktig för att jämna ut människors livsvillkor och bidra till jämlikhet och jämställdhet. Samtidigt noterar utskottet att välfärden står inför stora utmaningar. Som regeringen framhåller behöver kommuner och regioner ett permanent tillskott av resurser för att klara det ekonomiskt ansträngda läget. Utskottet noterar också att kommunsektorn i vårändringsbudgeten för 2020 tillförs 20 miljarder kronor, varav 12,5 miljarder kronor som ett permanent tillskott, samt att ytterligare 6 miljarder kronor har aviserats för 2020, vilket utskottet välkomnar.

Utskottet kan också notera att regeringen noga följer utvecklingen inom kommunsektorn och att den har för avsikt att återkomma i höstens budgetproposition med en bedömning av vilket resursbehov som finns i kommuner och regioner framöver.

Utskottet delar vidare regeringens bedömning om att takten i klimatomställningen måste öka. Som regeringen framhåller ska Sverige bli världens första fossilfria välfärdsland. Sverige ska fortsätta ta en ledande roll både nationellt och internationellt för att genomföra Parisavtalet och Agenda 2030.

I likhet med regeringen anser utskottet att kampen mot brottsligheten måste fortsätta och att inriktningen ska vara att fortsätta stärka resurserna till rättsväsendet.

Civilsamhällets organisationer bidrar med ett viktigt arbete och utskottet välkomnar därför regeringens inriktning på politiken med att stötta organisationer som arbetar för utsatta kvinnor och barn.

Vidare står utskottet bakom regeringens bedömning om betydelsen av att, vid sidan av den akuta krisen, fortsätta reformarbetet i enlighet med den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna.

När det gäller frågan om inkomstskillnader och jämlikhet noterar utskottet att regeringen i augusti 2018 tillsatte en jämlikhetskommission som fick i uppdrag att lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska

jämlikheten och öka möjligheterna till social rörlighet. Kommissionens arbete skulle ha slutredovisats till regeringen senast den 31 maj 2020, men genom ett tilläggsdirektiv i maj 2020 förlängdes utredningstiden till den 31 juli 2020. Utskottet vill invänta utredningens betänkande innan eventuella åtgärder övervägs.

Finansutskottet tillstyrker propositionens riktlinjer

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet propositionens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. De alternativa förslagen till riktlinjer i följd motioner avstyrks. När det gäller motionsyrkandena från den allmänna motionstiden 2019/20 konstaterar utskottet att riksdagen tidigare avslagit liknande motionsyrkanden. Utskottet konstaterar också att vissa frågor för närvarande såväl utreds som bereds inom Regeringskansliet. Utskottet anser att dessa motionsyrkanden bör avstyrkas.

Reservationer

1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (M)

av Elisabeth Svantesson (M), Sofia Westergren (M), Josefin Malmqvist (M) och Ida Drougge (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3602 av Ulf Kristersson m.fl. (M) och
avslår proposition 2019/20:100 punkt 1 och motionerna
2019/20:1098 av Joakim Järrebring (S),
2019/20:1400 av Hillevi Larsson (S),
2019/20:2055 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 4,
2019/20:2223 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkande 2,
2019/20:2616 av Erik Ezelius m.fl. (S),
2019/20:3601 av Amineh Kakabaveh (-),
2019/20:3603 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD),
2019/20:3604 av Ebba Busch m.fl. (KD) och
2019/20:3605 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V).

Ställningstagande

Den ekonomiska krisen har slagit snabbt, hårt och brett. Många har blivit arbetslösa eller varslats om uppsägning och många företag har gått i konkurs. Vi menar att det behövs ett strategibyte för att rädda jobben så att ekonomins återhämtning kan ske snabbare.

I ett första steg bör politiken inriktas på att motverka det fria fallet i ekonomin, rädda jobb, förhindra konkurser och säkerställa att det finns resurser för att utöka vård- och testkapaciteten. Därefter bör politiken fortsätta att motverka arbetslöshet och hålla uppe sysselsättningen samt återstarta ekonomin genom stimulanspaket. Åtgärder som vidtas bör vara strukturellt riktiga och tillväxtdrivande för att lägga grunden för en stabil återhämtning. Reformerna som kan vara aktuella och som politiken därför bör inriktas på är att genomföra strukturellt riktiga förstärkningar av hushållens ekonomi, att underlätta omställningen och att tidigarelägga genomförbara infrastrukturinvesteringar. Även ytterligare resurser till kommuner och regioner bör troligtvis prioriteras.

Därefter bör politiken inriktas på att säkerställa en långsiktig hög tillväxtbana. Reformerna som politiken bör inriktas på är att höja kvaliteten i

utbildningsväsendet, förbättra Sverige som investeringsland och hantera integrationsproblemen.

Den viktigast uppgiften här och nu är emellertid att hindra smittspridningen och att ge sjukvården de bästa förutsättningarna för att vårda sjuka. Samtidigt bör politiken inriktas på göra allt för att rädda svenska jobb, annars riskerar vi massarbetslöshet och att Sverige går in i en djup och långvarig recession. Även före krisen hade Sverige stora problem på arbetsmarknaden. Dessa problem förvärras nu och riskerar att bestå under lång tid. Stora ansträngningar bör därför göras för att svenska industri- och tjänsteföretag ska komma så oskadda ur krisen som möjligt. Staten bör ta en betydligt större del av de kostnader som krisen ger upphov till än vad som görs i dag genom att införa en ny strategi där staten går in med tydligare direkta stöd under den akuta fasen för att överbrygga krisen. Politiken bör inriktas på att helt slopa arbetsgivaravgifter och egenavgifter under två månader, utvidga stödet till korttidsarbete så att det blir möjligt att korttidspermittera på heltid och där staten står för 75 procent av kostnaden samt på att staten ska betala de fasta kostnaderna för företag som sett inkomsterna rasa.

För att förhindra och bryta utanförskap är det viktigt att åtgärderna är kraftfulla, och en viktig grundprincip för de integrationsåtgärder som bör vidtas efter den akuta krisen är att ta sikte på självförsörjning. Politiken bör därför inriktas på att förbättra integrationspolitiken, med språkkrav och förändringar av bidragssystemen som viktiga hörnstenar.

Det är i dag omöjligt att sätta ett datum för när den akuta fasen av krisen är över, men det är möjligt och nödvändigt att bygga upp en exitstrategi som tydliggör vad som behöver vara uppfyllt för att över tid kunna öppna upp den svenska ekonomin. En sådan strategi bör utgå från internationella rekommendationer från t.ex. Världshälsoorganisationen, EU-kommissionen och Europeiska rådet.

Vi anser att regeringen behöver bli tydligare i hur den ekonomiska krisbekämpningen samordnas med den övergripande smittskyddstrategin. En svensk exitstrategi förordas därför med tydliga kriterier för när smittspridningen är tillräckligt kontrollerad så att ekonomin kan öppna upp, med utökad testkapacitet och med en utbyggd vårdkapacitet.

De samhällsproblem i svensk välfärd som fanns redan innan krisen har dessutom på flera sätt förvärrats. Kraftigt minskade skatteintäkter kombinerat med en enorm press på sjukvården till följd av pandemin gör att välfärdens finansiering inte räcker till. De resurser som regeringen presenterat räcker troligtvis endast för att täcka upp för minskade skatteintäkter, varför politiken bör inriktas på att prioritera ytterligare resurser till välfärden.

När det gäller brottsligheten har den på vissa sätt ändrat karaktär i krisen – rånen har minskat medan våld i hemmet har ökat. Samtidigt har antalet dödsskjutningar och skjutningar ökat jämfört med samma period i fjol och rekordmånga platser står tomma på polisutbildningen. Det krävs en politisk mobilisering mot det grova våldet för att Sverige ska bli ett tryggare land att bo och leva i och politiken bör därför inriktas på att göra polisyrket mer

attraktivt genom höjda polislöner och betald utbildning, förstärkningar av hela rättsväsendet – Åklagarmyndigheten, domstolarna och kriminalvården – samt starka resurser och åtgärder mot våld i hemmet.

Sverige har bland EU:s starkaste offentliga finanser och det starka utgångsläget indikerar att Sverige kommer att ha råd med de åtgärder som krävs för att motverka coronakrisens effekter, utan att säkerhetsmarginalerna uttraderas eller att förtroendet för uthålligheten i de offentliga finanserna ifrågasätts. Samtidigt är det inte oproblematiskt att öka skulden. Det är inte heller givet att högre skuldnivåer inte kommer att få negativa effekter på tillväxten och möjligheten att bedriva en aktiv stabiliseringspolitik i nästa kris. En högre skuld är dock en oundviklig kostnad för att motverka den historiskt snabba ekonomiska nedgången. Därför bör krispolitiken utformas med två villkor: att de akuta krispaketen har en tydlig tidsgräns eller tydliga avstämningpunkter och följs upp så att krispolitiken anpassas till rådande läge samt att en tydlig bana utarbetas för hur ekonomin ska komma i balans när den akuta fasen är över.

2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD), Charlotte Quensel (SD) och Magnus Persson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3603 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) och
avslår proposition 2019/20:100 punkt 1 och motionerna
2019/20:1098 av Joakim Järrebring (S),
2019/20:1400 av Hillevi Larsson (S),
2019/20:2055 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 4,
2019/20:2223 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkande 2,
2019/20:2616 av Erik Ezelius m.fl. (S),
2019/20:3601 av Amineh Kakabaveh (-),
2019/20:3602 av Ulf Kristersson m.fl. (M),
2019/20:3604 av Ebba Busch m.fl. (KD) och
2019/20:3605 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V).

Ställningstagande

Detta år har hittills dominerats av en världsomspännande pandemi som med kraft har slagit mot det svenska samhället. Vi anser att de åtgärder som regeringen vidtagit för att dämpa krisens effekter är otillräckliga, varför

politiken i närtid bör inriktas på att vidta ytterligare åtgärder som ett omställningsstöd till företag, att helt slopa arbetsgivaravgifter och egenavgifter under ett kvartal, att förstärka systemet med korttidspermittering under ett kvartal, att sänka räntan på statliga krediter och att justera riskfördelningen i den statliga garantin avseende de medel Riksbanken avsatt för utlåning.

När restriktionerna för att hindra smittspridning börjar lätta bör politiken inriktas på att göra vad som krävs för att få igång ekonomin; t.ex. kan mervärdesskatten sänkas under en period.

Många av de problem som blivit alltmer framträdande i Sverige har förstärks av pandemin. I och med att världsekonomin och därmed Sverige är på väg in i en recession så menar vi att Sveriges problem med en dysfunktionell migrationspolitik, segregation, utanförskap, långtidsarbetslöshet, bidragsberoende och sviktande välfärd i kommuner och regioner kommer att förvärras. Politiken kommer därför att behöva hantera detta parallellt med att krisberedskap och robusta samhällsinstitutioner säkras, en situation som manar till mycket noggranna överväganden.

När det gäller krisberedskap bör Sverige som nationalstat fokusera på sina egna behov. Civilförsvaret och MSB:s inriktning, ambitionsnivå och finansiering av verksamheten bör ses över så att krisberedskap är just krisberedskap och inte en plattform för finansiering av vänsterliberala projekt.

Även sjukvårdens finansiering och kompetensförsörjning bör ses över. Svenska medborgares behov av sjukvård och grundläggande välfärd är ett offentligt ansvar och måste prioriteras högre i framtiden, bl.a. genom ett statligt finansierat kompetenslyft, med full lön till sjuksköterskor som vill vidareutbilda sig. En trygg sjukförsäkring ska inte bara gälla under coronakrisen utan den bör vara mer generös även framgent. Politiken bör också inriktas på att i större utsträckning skydda riskgrupper genom att karensavdraget slopas fullt ut och genom att arbetsgivaren helt kompenseras för kostnaden.

Allt tyder på att kommuner och regioner står inför mycket smärtsamma prioriteringar de kommande åren. Politiken bör därför inriktas på att vidta åtgärder för att stabilisera kommunernas och regionernas ekonomiska situation genom att stärka det kommunala utjämningsystemet och öka intäkterna för regionerna genom att överföra den statliga fastighetsskatten på industrifastigheter och elproduktionsenheter till regionerna. Samtidigt är det viktigt att se över utgifterna och föra en diskussion om vad som ska vara ett offentligt åtagande. Reformerna som bör prioriteras är bl.a. slopat krav på modersmålsundervisning, slopat tredje år på praktiska gymnasier och skärpt migrationspolitik.

Sveriges problem med en tilltagande brottslighet är fortfarande högaktuell, och politiken bör därför inriktas på att stärka rättskedjan med lämpliga resurser men också på en kombination av åtgärder inom utbildning, socialpolitik och nationell sammanhållning och en mer verklighetsförankrad migrationspolitik.

Som ett led i att rusta samhället inför kommande kriser bör också beredskapspoliserna återupprättas.

Målsättningen med försvarspolitiken bör vara att skapa en försvarsmakt som åter kan försvara hela riket mot ett väpnat angrepp. Politiken bör inriktas på att prioritera en successiv höjning av försvarsanslagen så att nivån 2030 är uppe i minst 2 procent av BNP. En bestämmelse om nivån på anslagen bör införas i grundlagen.

När det gäller arbetsmarknaden bör politiken inriktas på att se till att alla löntagare har tillgång till grundläggande trygghet vid sjukdom och arbetslöshet, bl.a. genom att staten tar över finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen och genom att avveckla Arbetsförmedlingen i sin nuvarande form till förmån för privata aktörer.

Vidare anser vi att självförsörjningsgraden i Sverige är för låg, varför regeringen och berörda myndigheter bör planera för beredskapslager av bl.a. livsmedel och drivmedel. Politiken bör vidare inriktas på att skapa rimliga och rättvisa villkor för det svenska jordbruket.

Sveriges migrationspolitik har lett till ett allt större utanförskap, större fattigdom och större splittring. För svenska folkets bästa bör politiken inriktas på att förändra asylinvandringen genom att återgå till principen om första säkra land, stramare regler för asylsökande och anhöriginvandring, arbetstillstånd endast för högkvalificerad arbetskraft och genom att upprätta särskilda transitcenter. För att få del av den svenska välfärden bör ett kvalificeringssystem upprättas för utlänningar som vill bosätta sig i Sverige. Upphållstillstånd ska alltid vara tillfälliga.

Under den pågående krisen bör politiken inriktas på ett kraftfullt agerande. Därefter bör politiken inriktas på att sänka skattetrycket och på att i större utsträckning stödja kommuner och regioner samtidigt som välfärdens kärna och offentliga kärnverksamheter värnas. Sammantaget innebär det att staten under de kommande åren bör minska sina utgifter på ett antal områden som migrationspolitik, internationellt bistånd och klimatpolitik.

Vi anser också att det är orimligt att persontransporter beskattas i flera led, varför politiken bör inriktas på att inte höja skatterna på drivmedel, inte försämra reseavdraget, avskaffa trängselskatten och säkerställa en fortsatt drift av regionala flygplatser.

3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3605 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) och avslår proposition 2019/20:100 punkt 1 och motionerna 2019/20:1098 av Joakim Järrebring (S), 2019/20:1400 av Hillevi Larsson (S), 2019/20:2055 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 4, 2019/20:2223 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkande 2, 2019/20:2616 av Erik Ezelius m.fl. (S), 2019/20:3601 av Amineh Kakabaveh (-), 2019/20:3602 av Ulf Kristersson m.fl. (M), 2019/20:3603 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) och 2019/20:3604 av Ebba Busch m.fl. (KD).

Ställningstagande

Vi efterfrågar ett mer balanserat svar på den ekonomiska kris som följer av covid-19. Krispolitiken får inte bidra till ökade klyftor utan bör utformas så att den bidrar till ett mer robust och starkare samhälle. Företagen har fått stora omfattande stöd samtidigt som sjukvården, äldreomsorgen och Arbetsförmedlingen har otillräckliga resurser.

Den ekonomiska krisen slår hårt mot landets kommuner och regioner, dels i form av fallande skatteunderlag, dels i form av stigande kostnader. De anställda inom välfärden ska inte mötas av ytterligare nedskärningar när krisen är över. Kommunsektorn bör tillföras 25 miljarder kronor i form av generella statsbidrag 2020.

Stora ansträngningar måste göras inom ramen för arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Arbetsmarknadspolitiken bör inriktas mot bristyrken och många av de som nu förlorar jobben bör ges tillfälle till utbildning för yrken inom sjukvården och äldreomsorgen. För att möta behoven av personal och omskolning bör bl.a. en utbildningssatsning på totalt 4,3 miljarder kronor för vård- och omsorgspersonal genomföras så att antalet anställda i vården tillfälligt kan öka.

Arbetsförmedlingens anslag bör öka med 2 miljarder kronor för att ge myndigheten förutsättningar att hantera den snabbt stigande arbetslösheten och erbjuda arbetslösa stöd och utbildning. Den planerade privatiseringen av stora delar av arbetsmarknadspolitiken bör dessutom stoppas.

Många inom framför allt äldreomsorgen är timanställda. En tillfällig sjukpenning bör inrättas för de timanställda som i dag inte har rätt till sjuklön. För att möjliggöra detta bör 430 miljoner kronor avsättas. Härutöver bör karensavdraget slopas permanent.

Sommaren 2020 kommer inte att bli som vanliga somrar. Fler än vanligt kommer att tillbringa sin semester i Sverige och i sitt närområde, i många fall med en betydligt mindre semesterkassa än normalt. För att skapa fler välbehövliga anställningstillfällen samt stöd till förenings- och kulturlivet bör 1,3 miljarder kronor avsättas för ett sommarpaket för ”hemester”.

Det organiserade civilsamhället spelar en viktig roll både för enskilda personer och för samhället i stort men coronakrisen riskerar att påverka civilsamhällets ekonomi negativt. Civilsamhällesorganisationerna bör därför få behålla de bidrag och anslag som beslutats för 2020 trots inställd och försenad verksamhet, och dessutom tilldelas 500 miljoner kronor som ett akut krisstöd.

Studiebidraget för landets gymnasieelever bör höjas med 700 kronor per månad under tiden gymnasieskolorna är stängda. För detta ändamål bör 747 miljarder kronor avsättas. Det utökade studiebidraget bör betalas ut retroaktivt för den period som gymnasierna är stängda.

Sveriges offentliga finanser är mycket starka. Detta bör utnyttjas fullt ut för att rädda företag, upprätthålla sysselsättningen och investera i framtiden. Livskraftiga företag måste hållas levande tills smittspridningen minskar och ekonomierna öppnar upp igen. De anställda i dessa företag sitter på avgörande kompetens som annars går förlorad.

Regeringens åtgärder med anledning av coronakrisen kan visa sig vara otillräckliga och det kan inte uteslutas att staten behöver gå in med rena kapitaltillskott för att rädda vissa strategiskt viktiga företag. Innan staten går in med pengar bör dock såväl aktie- som skuldägarnas kapital användas. Staten bör även få ägande eller inflytande på ett sätt som står i proportion till kapitaltillskottet. En krismyndighet bör inrättas för att hantera det stöd som företagen kan behöva, men också för att förvalta den ägarandel som staten får tillbaka. Vi har även tagit fram ett förslag till företagspaket som bl.a. innebär att småföretag räntefritt ska kunna låna pengar via Almi Företagspartner.

Det är hög tid att inleda en diskussion om hur krisens bördor ska fördelas och betalas. Företag och kapitalägare – de som främst varit föremål för de olika stödpaketerna – måste i större utsträckning vara med och betala för välfärden och de investeringar som måste göras. Sverige har det minst omfördelade skattesystemet bland EU:s kärnländer. Den främsta förklaringen till detta är våra obefintliga eller mycket låga skatter på förmögenheter, fastigheter, arv och gåvor samt kapitalinkomster. För att få ett samhälle som håller ihop och för att finansiera de stora resurstillskott som välfärden behöver och de investeringar som den gröna omställningen kräver behöver dessa skatter återinföras och höjas. Genom höjda skatter omfördelar vi från privat konsumtion till offentlig konsumtion. På så sätt omfördelar vi också makt och resurser, och ökar det gemensamma del av ekonomin. För att uppnå ett jämlikt samhälle krävs en radikal omläggning av skattepolitiken.

Utöver krisens mest akuta frågor finns långsiktiga strukturella frågor att ta tag i. Det behövs investeringar i grön omställning, infrastruktur, energieffektivisering och ny teknik för att ställa om ekonomin i en mer klimatvänlig riktning. Vi presenterar ramarna för hur ett sådant investeringsprogram bör se ut. Det handlar t.ex. om att öka investeringarna i nattågsfordon, tidigarelägga investeringar i Inlandsbanan, stimulera byggande av hyresrätter, och att verkställa planerna för ett fossilfritt Sverige.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2019/20:100 2020 års ekonomiska vårproposition:

1. Riksdagen godkänner förslaget till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (avsnitt 3).

Följdmotionerna

2019/20:3601 av Amineh Kakabaveh (-):

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.

2019/20:3602 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

Riksdagen godkänner de förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

2019/20:3603 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD):

Riksdagen godkänner förslaget till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

2019/20:3604 av Ebba Busch m.fl. (KD):

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.

2019/20:3605 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

Riksdagen godkänner förslaget till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (avsnitt 6–9 i motionen).

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:1098 av Joakim Järrebring (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fastställa mål för hur jämlikheten ska utvecklas och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1400 av Hillevi Larsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hållbar ekonomisk tillväxt och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2055 av Johan Pehrson m.fl. (L):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska införa euron som valuta och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2223 av Jakob Forssmed m.fl. (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att komplettera regeringens ramverk för välbefinningsutveckling med den officiella statistiken och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2616 av Erik Ezelius m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att driva en politik som motverkar ojämlikheten och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Skatteutskottets yttrande 2019/20:SkU9y

2020 års ekonomiska vårproposition

Till finansutskottet

Skatteutskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i de delar dessa avser skatteutskottets beredningsområde.

I fyra avvikande meningar tillstyrker Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet de förslag till riktlinjer som lagts fram av respektive parti.

Innehållsförteckning

Utskottets överväganden	3
Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken	3
Regeringen	3
Moderaterna	5
Sverigedemokraterna	6
Vänsterpartiet	8
Kristdemokraterna	8
Enskild motion	10
Utskottets ställningstagande	11
Avvikande meningar	13
1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (M)	13
2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (SD)	14
3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (V)	16
4. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (KD)	17

Utskottets överväganden

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns i de delar de avser skatteutskottets beredningsområde och att samtliga motioner med förslag om en annan inriktning avslås.

Jämför avvikande mening 1 (M), 2 (SD), 3 (V) och 4 (KD).

Regeringen

De ekonomiska konsekvenserna av coronaviruset drabbar näringslivet mycket hårt. Många företagare upplever stor osäkerhet och vet inte om deras verksamhet kommer att överleva och hur det ska gå för deras anställda. För att stötta livskraftiga företag och minska antalet förlorade arbetstillfällen har regeringen presenterat flera krispaket med åtgärder för minskade kostnader, stärkt likviditet och bättre finansieringsmöjligheter.

Ett system för stöd vid korttidspermittering har införts för att lyfta av lönekostnader för företag. Syftet är att fler företag ska överleva och färre anställda ska bli av med jobbet. En tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för de första 30 anställda under fyra månader är på plats. Även egenavgifterna har satts ned. Staten kommer tillfälligt att ersätta arbetsgivarnas sjuklönekostnader, och egenföretagare med F-skattsedel ersätts genom sjukpenning under dag 1 till 14 i sjukfallet.

Möjligheterna till anstånd med betalning av skatter och avgifter har utökats och reglerna för egenföretagares avsättningar till periodiseringsfonder har ändrats tillfälligt. För att underlätta kreditgivningen till i första hand små och medelstora företag har bankerna getts möjlighet till utlåning med stöd av statliga kreditgarantier. Almi Företagspartner tillförs kapitaltillskott för att öka sin utlåning till små och medelstora företag. Svensk Exportkredits låneram och Exportkreditnämndens kreditgarantiram föreslås utökas. Regeringen har även skapat förutsättningar för kreditgarantier till flygföretag.

I propositionerna Vårändringsbudget för 2020 (prop. 2019/20:99), Extra ändringsbudget för 2020 – Åtgärder med anledning av coronaviruset (prop. 2019/20:132) och Extra ändringsbudget för 2020 – Ytterligare åtgärder på skatteområdet med anledning av coronaviruset (prop. 2019/20:146) föreslår regeringen ett flertal förändringar på skatteområdet.

År 2020 väntas den offentliga sektorns skatteintäkter minska med 3,3 procent. Den kraftiga konjunkturedgången medför en inbromsning av viktiga

skattebaser såsom lönesumma och hushållens konsumtion och bidrar även till att hushållens kapitalvinster och företagens vinster minskar.

År 2021 och de efterföljande prognosåren förväntas en gradvis återhämtning i svensk ekonomi. Skatteintäkterna bedöms då öka med drygt 5 procent per år. Samtliga skattebaser väntas bidra till ökningen men återhämtningen är särskilt stark för kapitalskatterna.

Skattekvoten, dvs. skatteintäkterna som andel av BNP, uppgår 2020 till 42,7 procent, vilket är på samma nivå som året före. Under prognosperioden ökar skattekvoten något till 42,9 procent.

I förhållande till budgetpropositionen för 2020 har prognosen för den offentliga sektorns skatteintäkter reviderats ned med 135 miljarder kronor för 2020 men mindre för de efterföljande prognosåren.

I propositionen Vårändringsbudget för 2020 föreslår regeringen att utformningen av investeraravdraget ändras för att det ska vara förenligt med villkoren i den allmänna gruppundantagsförordningen och att beskattning för kemikalieskatten införs för utländska säljare som säljer direkt till svenska konsumenter och som idag är undantagna beskattning. Sammantaget bedöms dessa förslag innebära att skatteintäkterna ökar med 20 miljoner kronor 2020 och 50 miljoner kronor 2021–2023.

Efter förslag i propositionen Extra ändringsbudget för 2020 – Åtgärder med anledning av coronaviruset har riksdagen beslutat att införa en tidsbegränsad möjlighet till anstånd med inbetalning av skatter och avgifter under perioden januari–september 2020 (prop. 2019/20:132, bet. 2019/20:FiU51, rskr. 2019/20:199–202). Den offentligfinansiella brutto- och nettoeffekten beräknas till –170 miljoner kronor 2020. Åtgärden har därefter ingen offentligfinansiell effekt. Finansdepartementets beräkningskonventioner beskriver beräkningen och tolkningen av de offentligfinansiella effekterna vid ändrade regler för uppbörd, betalningsförskjutningar eller uppskov med inbetalning av skatt. Anstånd är en betalningsförskjutning av redan fastställda skatter. I dessa fall beräknas den offentligfinansiella bruttoeffekten som skillnaden mellan nuvärdet av betalningsströmmen av intäkten för ett visst inkomstår om betalningarna sker i enlighet med de föreslagna reglerna och nuvärdet om betalningarna sker i enlighet med de befintliga reglerna. Den offentligfinansiella nettoeffekten utgörs av statens förändrade upplåningskostnader. Den offentligfinansiella effekten av förändrade regler för uppbörd, betalningsförskjutningar eller uppskov med inbetalning av skatt är oftast liten i förhållande till den intäkt som berörs av förändringen.

Efter förslag i propositionen Extra ändringsbudget för 2020 – Ytterligare åtgärder på skatteområdet med anledning av coronaviruset har riksdagen beslutat att arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna tillfälligt sätts ned (prop. 2019/20:151, bet. 2019/20:FiU55, rskr. 2019/20:204). Den offentligfinansiella bruttoeffekten uppgår till –30,5 respektive –2,18 miljarder kronor 2020 och nettoeffekten till –24 respektive –1,53 miljarder kronor.

Riksdagen beslutade också att enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag ska ha möjlighet att sätta av upp till 100 procent av den

skattepliktiga vinsten 2019 till periodiseringsfond. Det beräknas minska skatteintäkterna med 9 miljarder kronor 2019. Avsättningarna återförs därefter till beskattning under en sexårsperiod. Slutligen beslutades att ett företag ska kunna få anstånd med skattebetalningar under ett år även för mervärdesskatt som redovisas helårsvis. Förslaget påverkar statens lånebehov men har en försumbar offentligfinansiell effekt.

Moderaterna

I partimotion 2019/20:3602 av Ulf Kristersson m.fl. (M) föreslås att riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

Motionärerna anför att man är ödmjuka inför att det är en svår kris och en ny situation Sverige nu står inför. Moderaternas utgångspunkt när det gäller att rädda svenska jobb är att hellre göra för mycket än för lite. Man är därför redo att gå betydligt längre för att rädda jobb än regeringen. Görs inte tillräckligt nu riskerar enligt motionärerna både människor, företag och hela branscher att slås ut och Sverige skulle då få massarbetslöshet och gå in en djup och långvarig recession. En extrem situation kräver enligt motionärerna en helt annan strategi än vad som använts vid tidigare kriser. I Moderaternas vårmotion presenteras en ny strategi som innebär att staten går in med tydligare direkta stöd under den akuta fasen för att överbrygga den akuta krisen. Det innefattar bl.a. helt slopade arbetsgivaravgifter och egenavgifter, att korttidspermittering på heltid möjliggörs och att staten betalar de fasta kostnaderna för de företag som sett inkomsterna rasa.

Motionärerna anför vidare att det de senaste veckorna har fattats många viktiga beslut i riksdagen för att rädda jobb. Att företagen får uppskov med betalningar av arbetsgivaravgifter, källskatt och moms förbättrar många företags likviditetssituation. För många företag är dock detta enligt motionärerna inte tillräckligt. Svenska företag betalar varje månad ca 100 miljarder kronor i löneutgifter och utöver dessa och utgifter för insatsvaror såsom råvaror och handelsvaror betalas ytterligare omkring 160 miljarder kronor varje månad i externa kostnader. Eftersom uppskoven ska betalats tillbaka med ränta om ett år kommer företag enligt motionärerna t.ex. inte att kunna behålla anställda om framtiden är så osäker som nu. Vidare anför man att det inte heller är självklart, eller ens troligt, att intäkstappet under det första halvåret kommer att kompenseras med en tillräckligt stor uppgång under det andra halvåret. För dessa företag kommer återbetalningen att bli mycket svår att klara av. För ett stort antal företag är problemet inte bara likviditet utan i allt större utsträckning soliditet, alltså företagets långsiktiga överlevnadsförmåga. Dessutom ökar bolagets skulder till staten. Eftersom skatteskulder har högst prioritet i en konkurs kan dessa lån också göra det svårare att få andra lån, eftersom andra långgivare är efterställda staten.

Det behövs därför enligt Moderaterna också åtgärder för att minska företagens förluster om det omfattande antalet uppsägningar ska kunna

begränsas. Eftersom krisen drabbar näringslivet brett och åtgärderna behöver komma på plats snabbt bör dessa åtgärder i huvudsak vara generella. Intäktsbortfallet för många företag är nu så stort att stödet för att hantera lönekostnaderna behöver kompletteras med ett stöd som täcker de fasta kostnaderna. Moderaterna föreslår därför i sin vårmotion att företag ska kunna få ersättning för att täcka sina fasta kostnader under tre månader. Via ett automatiskt system där företagens bokföring görs tillgänglig för Skatteverket räknas en ersättning ut för varje företag. Överföringen sker via skattekontot. En mer genomarbetad coronaredovisning kommer att krävas när krisen väl är slut för att undvika fusk och överutnyttjande, men först när krisen är över. En omfattande granskning kommer att genomföras av Skatteverket för att identifiera fusk.

Sverigedemokraterna

I partimotion 2019/20:3603 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) föreslås att riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

Sverigedemokraterna anför att företagens ränta på vissa uppskjutna skattebetalningar i regeringens ursprungliga förslag låg på häpnadsväckande 6,6 procent. I teorin hade det rentav kunnat utvecklas till en vinstaffär för staten på företagens bekostnad. Räntan bör enligt Sverigedemokraterna sänkas ytterligare, till 1,25 procent.

Motionärerna vill att det överförs inkomster från den statliga fastighetsskatten på industrifastigheter och elproduktionsenheter (sammanlagt 3,4 miljarder kronor) till regionerna. Sjukvårdens finansiering faller väsentligen tillbaka på regionerna, vars ekonomi var pressad redan före coronakrisen. Sverigedemokraterna anför vidare att situationen just nu är svår att överblicka, men behoven är avsevärda, samtidigt som höjningar av regionalskatten riskerar att ytterligare förvärra situationen genom att familjer och företag flyttar. Lägg därtill att regionerna kan ha svårt att behålla sin personal, som vänder ryggen åt de hårda arbetsförhållandena. Orsakerna är många och komplexa, men bristen på resurser går inte att negligera. Enligt motionärerna gagnar deras förslag samtliga regioner. Samtidigt finns en nord-sydlig dimension och en skillnad mellan stad och landsbygd.

Klimatpolitiken kan och bör enligt motionärerna ifrågasättas. Det handlar inte om att motsätta sig ambitionen att minska utsläppen av växthusgaser. Detta når Sverige enligt Sverigedemokraterna genom långsiktiga satsningar på teknik och utveckling. Det motionärerna motsätter sig är symbolåtgärder med ringa eller ingen effekt på utsläppen. Därför bör det som i regeringens höstbudget kallas ”klimatåtgärder” och ”bonus–malus” (som har fått kritik av Riksrevisionen och Konjunkturinstitutet) enligt motionärerna läggas ned, vilket enligt dem skulle frigöra flera miljarder kronor per år.

Sverigedemokraterna anför vidare att för att ett samhälle ska kunna fungera måste transporterna fungera effektivt till en rimlig kostnad. Det kan enligt

motionärerna inte nog betonas att detta gäller alla transportslag. Den nuvarande regeringen betraktar enligt Sverigedemokraterna i synnerhet privatbilister, men även flygresenärer, som en aldrig sinande källa till nya skatteintäkter. De sjunkande oljepriserna har redan medfört lägre bensin- och dieselpriser, vilket är en ljusglimt för svenska bilister. Lägre oljepriser har enligt motionärerna tidigare använts som en förevändning att höja skatten på drivmedel, medan högre oljepriser inte på motsvarande sätt brukar bana väg för lägre skatter. Sverigedemokraterna anför att man uppmärksammar det orimliga i att persontransporter beskattas i flera led. För redan skattade pengar (sociala avgifter och skatt på inkomst) betalar bilister skatt på drivmedel, moms på skatt på drivmedel och i förekommande fall också trängselskatt. Samtidigt pågår en diskussion om att kraftigt försämra det s.k. reseavdraget för den som pendlar längre sträckor till sitt arbete. Med tanke på de låga oljepriserna låter Sverigedemokraterna diskussionen om sänkt skatt på drivmedel anstå tills vidare, men man avvisar på förhand kommande förslag om höjd skatt. Motionärerna motsätter sig även den s.k. indexhöjningen och förordar i stället fryst skatt på drivmedel inför 2021. Reseavdraget ska enligt motionärerna inte försämrats. Coronakrisen har utlöst en diskussion om trängselskatten. Den som vill skydda sig mot smitta och transportera sig med egen bil till Stockholms respektive Göteborgs innerstad ska enligt motionärerna inte behöva betala trängselskatt.

Motionärerna anför att Skatteverket 2017 rapporterade att 30–50 procent av nyanlända migranter hade uppgett mer än en identitet. Detta gör man enligt Sverigedemokraterna sannolikt för att på något sätt manipulera systemet. Enligt Delegationen för korrekta utbetalningar betalas 18 miljarder kronor per år ut felaktigt, och det finns enligt motionärerna skäl att misstänka ännu större felaktigheter. Det förekommer att den som tar emot bidrag felaktigt anger Sverige som sin adress, medan man bor utomlands utan myndigheternas vetskap. Omfattningen av detta problem är inte känd; kontrollen är enligt motionärerna alltför dålig. Den bristande kontrollen underlättar enligt Sverigedemokraterna för ljusskygga verksamheter i allmänhet, vilket indirekt kan bana väg för grövre brottslighet. Precis före coronakrisen pågick en debatt om systemet med samordningsnummer, som enligt motionärerna har uppenbara brister. Luckor i systemet utnyttjas av kriminella nätverk, vilket bl.a. utmynnar i missbruk av transfereringssystemen. Därför föreslår Sverigedemokraterna bl.a. följande konkreta åtgärder:

- Nuvarande samordningsnummer avskaffas, ett nytt system tas fram som ger myndigheterna kontroll över vilka som vistas i Sverige. Samordningsnummer ska utfärdas temporärt så att de automatiskt förfaller efter en tid.
- Systemen ses över så att möjligheten att leva med mer än en identitet i Sverige elimineras.
- Myndigheterna kontrollerar aktivt (stickprov) att bidragstagare folkbokförda i Sverige också bor i landet på riktigt, om detta har betydelse för utbetalningarna.

Sammantaget genomförs över tid en ”folkräkning”. I korthet innebär det att myndigheterna ges i uppdrag och ges befogenheter att ta reda på vilka som uppehåller sig i landet och av vilken orsak.

Vänsterpartiet

I partimotion 2019/20:3605 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) föreslås att riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

Vänsterpartiet tycker att det är hög tid att inleda en diskussion om hur krisens bördor ska fördelas och betalas. Företag och kapitalägare, de som främst varit föremål för de olika stödpaketen, måste enligt motionärerna i större utsträckning vara med och betala för välfärden och de investeringar som måste göras. Sverige har det minst omfördelande skattesystemet bland EU:s kärnländer. Den främsta förklaringen till detta är enligt Vänsterpartiet våra obefintliga eller mycket låga skatter på förmögenheter, fastigheter, arv och gåvor samt kapitalinkomster. För att få ett samhälle som håller ihop och för att finansiera de stora resurstillskott som välfärden behöver och de investeringar som den gröna omställningen kräver behöver dessa skatter enligt motionärerna återinföras och höjas. Genom höjda skatter omfördelas privat konsumtion till offentlig konsumtion. På så sätt omfördelar Vänsterpartiet också makt och resurser och ökar det gemensamma del av ekonomin. För att uppnå ett jämlikt samhälle krävs enligt motionärerna en radikal omläggning av skattepolitiken.

Vänsterpartiet föreslår en radikal omläggning av skattepolitiken. Företag och kapitalägare, de som främst varit föremål för de olika stödpaketen, måste enligt motionärerna i större utsträckning vara med och betala för välfärden och de investeringar som måste göras. Motionärerna föreslår höjd skatt på höga inkomster och sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare. Skatt på förmögenheter, arv och gåvor ska införas samtidigt som miljöskatterna skärps. Skatten på stora aktieutdelningar och kapitalvinster bör enligt motionärerna höjas samtidigt som ränteavdragen trappas ned. Det totala skatteuttaget behöver enligt Vänsterpartiet öka för att finansiera nödvändiga satsningar på välfärden och grön omställning. Vänsterpartiet återkommer enligt motionärerna med den konkreta utformningen av skattepolitiken i höstens budgetmotion.

Kristdemokraterna

I partimotion 2019/20:3604 av Ebba Busch m.fl. (KD) föreslås att riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

Kristdemokraterna föreslår i sin motion ökade utgifter för att värna företag, jobb, vård- och omsorg samt civilsamhälle till en totalt beräknad kostnad på 103 miljarder kronor 2020. Det handlar enligt motionärerna om utgiftsnivåer som aldrig tidigare diskuterats i svensk politik i samband med en

vårproposition men situationen är enligt dem extraordinär. Kristdemokraterna bedömer ändå att statens utgifter skulle ligga långt under det nya utgiftstaket med de ytterligare utgifterna.

Kommande budgetar behöver enligt motionärerna också ta sikte på att på olika sätt stimulera ekonomin. Det är därför enligt dem rimligt att kommande ändringsbudgetar har mer tonvikt på sänkta skatter så att arbetsutbud och konsumtion stimuleras, dvs. statens inkomstsida och inte endast nya takbegränsade utgifter. Samtidigt kan offentliga investeringar behöva tidigareläggas och resurser tillföras för att värna välfärden.

Jobben skapas huvudsakligen genom att entreprenörer får starta och driva framgångsrika och välmående företag. Ett gott företagsklimat är nyckeln till att kunna möta framtida utmaningar och öka resurserna till vår gemensamma välfärd. Därför behövs enligt motionärerna en näringspolitik som är inriktad på att underlätta för företag att växa och anställa. Kristdemokraterna och Moderaterna såg därför till att underlätta en generationsväxling i företag i den budget som riksdagen antog för 2019.

Mot bakgrund av den relativt sett svaga utvecklingen av barnfamiljernas disponibla inkomst under de senaste 20 åren anser Kristdemokraterna att barnfamiljernas ekonomi behöver förstärkas. Det behöver ske på ett sätt som ökar flexibiliteten för småbarnsföräldrar och samtidigt stärker incitamenten för arbete. Man föreslår därför ett jobbskatteavdrag för föräldrar som stegvis byggs ut till 150 kronor per förälder och månad. För föräldrar till barn som är noll till tre år ska skattereduktionen även omfatta andra inkomster såsom föräldrapenning eller a-kassa.

För att sänka trösklarna för de som vill förverkliga sin företagsidé vill Kristdemokraterna minska regelkrånglet, begränsa företrädaransvaret och säkerställa att företagen bara behöver lämna en och samma uppgift en gång till myndigheterna ("En dörr in"). Man vill även minska förekomsten av personalliggare, som enligt motionärerna innebär regelkrångel och en oro hos företagaren för att små misstag ska leda till stora bötesbelopp. Det finns dock skäl att ha kvar personalliggare i särskilda riskbranscher, såsom byggsektorn.

För att skapa ett gott företagsklimat vill motionärerna säkerställa att företag har råd och möjlighet att anställa. För att stärka framväxten av nya företag och fler jobb vill Kristdemokraterna sänka skatten på arbete, förenkla reglerna kring att starta och driva företag samt skapa en möjlighet för företag att finnas och verka i hela landet.

Enligt motionärerna får många nyanlända och unga sitt första jobb inom någon del av tjänstesektorn. RUT-avdragen som Alliansregeringen införde har enligt motionärerna öppnat nya marknader och skapat förutsättningar för nya företag och jobb. Kristdemokraterna vill framöver även bredda möjligheterna att använda RUT-avdraget till fler tjänster.

Kristdemokraterna har efterfrågat en bred uppgörelse och inom det tidigare allianssamarbetet framfördes fler än 30 förslag som fokuserar på grundproblemet: att det tar för lång tid och är för komplicerat att bygga. Man vill förenkla och snabba på byggandet, öka tillgången till byggklar mark och

öka rörligheten i – och nyttjandet av – det befintliga bostadsbeståndet, exempelvis genom förändrade flyttskatter och förenklad andrahandsuthyrning. Därtill vill motionärerna underlätta ett ökat småhusbyggande i Sverige, som under många släpat efter jämfört med byggandet av hyresrätter.

Kristdemokraterna vill utreda och införa ett förmånligt bosparande som förval för alla unga mellan 18 och 34 år med inkomst av tjänst, där ett skatteavdrag ingår de första 60 månaderna då personen tjänar 12 000 kronor eller mer månad. Systemet fungerar som så att 500 kronor av lönen efter skatt avsätts till ett bosparande och staten kompenserar med ett skatteavdrag på 20 procent, vilket gör att den disponibla inkomsten kompenseras.

Kristdemokraterna eftersträvar en blocköverskridande överenskommelse om en långsam nedtrappning av ränteavdragen, växlat mot sänkta inkomstskatter.

För att ytterligare förstärka äldres ekonomi vill motionärerna även ge de som är 69 år eller äldre och som fortsätter att arbeta ytterligare en skattelättnad, utöver det redan förhöjda jobbskatteavdraget. Kristdemokraternas ambition är att hela skillnaden i beskattning av förvärvsinkomst och pensionsinkomst ska slopas.

Kristdemokraterna anför att man är pådrivande för att minska jordbrukarnas regelkrångel. För att stärka det svenska jordbrukets konkurrenskraft har man föreslagit att skatten på den diesel som används inom jordbruket sänks i motsvarande grad som för inblandning av biodrivmedel.

Motionärerna föreslår att taket i gåvoskatteavdraget höjs till 100 000 kronor.

Enskild motion

I motion 2019/20:3601 av Amineh Kakabaveh (-) föreslås att riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

Stor restriktivitet ska enligt motionären gälla i fråga om höjning av punktskatter och andra skatteförändringar som inte tar hänsyn till skattebetalarens inkomst och därför har en negativ fördelningsprofil. Mervärdesskatten ska inte höjas, särskilt inte på mat och andra dagligvaror. Skatten på bensin bör i nuläget inte höjas ytterligare. Enligt motionären ska klimatpolitiken omorienteras så att klimatmålen uppfylls genom offentliga investeringar och hårdare miljökrav på verksamhetsutövare snarare än genom punktskatter som slår stenhårt mot vanliga människors köpkraft och vardagsekonomi. Vidare ska ränteavdragen för bolån som huvudregel inte tas bort. I de allra högsta inkomstskikten ska dock ränteavdragen fasas ut.

Progressiviteten i inkomstbeskattningen ska stegras i de högsta inkomstskikten. En bra riktning enligt motionären är att årsinkomster över 50 prisbasbelopp (för närvarande ca 2,4 miljoner kronor per år eller ca 200 000 kronor per månad) ska vara förenade med 75 procents inkomstskatt och årsinkomster över 100 prisbasbelopp (för närvarande drygt 4,7 miljoner

per år eller knappt 400 000 kronor per månad) ska vara förenade med 100 procents inkomstskatt. Skatten på inkomst av kapital ska utformas på motsvarande sätt som skatten på inkomst av arbete. Det betyder att skatten ska vara kraftigt progressiv i de högsta inkomstskikten. Däremot ska skatten inte höjas för kapitalinkomster som kan uppkomma bland bredare folklager, t.ex. till följd av en bostadsförsäljning.

En förmögenhetsskatt ska införas, och arvs- och gåvoskatt ska införas. Den ska, liksom förmögenhetsskatten, riktas mot gåvor och arv som förekommer i samhällets högsta inkomstskikt. Skatterna har också en funktion att fylla i bekämpandet av destruktiv spekulation på finansmarknaderna. En skatt på finansiella transaktioner ska därför införas (en s.k. Tobinskatt) för att motverka kortsiktig spekulation som inte är till nytta för samhället.

Utskottets ställningstagande

Skattepolitiken ska säkra stabila skatteintäkter och skapa förutsättningar för en hållbar tillväxt och en hög sysselsättning. Utskottet konstaterar att spridningen av coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19 har fått mycket stora konsekvenser för det svenska samhället och den ekonomiska tillväxten.

Riksdagen har ställt sig bakom de förslag till åtgärder som regeringen i flera extra ändringsbudgetar har lämnat mot de ekonomiska verkningarna av coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19, bl.a. möjligheten att under en viss period få anstånd med inbetalning av mervärdesskatt och att enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i svenska handelsbolag kan öka avsättningen till periodiseringsfond för beskattningsår 2019.

Eftersom utskottet delar regeringens bedömningar tillstyrker utskottet regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i de delar som avser utskottets beredningsområde.

Utskottet avstyrker partimotionerna 2019/20:3602 (M), 2019/20:3603 (SD), 2019/20:3605 (V) och 2019/20:3604 (KD), samt enskilda motionen 2019/20:3601 (-) i de delar som är aktuella nu.

Stockholm den 26 maj 2020

På skatteutskottets vägnar

Jörgen Hellman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jörgen Hellman (S), Niklas Wykman (M), Tony Haddou (V), David Lång (SD), Anna Vikström (S), Joar Forssell (L), Rebecka Le Moine (MP), Sultan Kayhan (S), Helena Vilhelmsson (C), Andreas Carlson (KD), Louise Meijer (M), Jessika Roswall (M), Magdalena Schröder (M), Azadeh Rojhan Gustafsson (S), Leif Nysmed (S), Katja Nyberg (SD) och Martin Kinnunen (SD).

Avvikande meningar

1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (M)

Niklas Wykman (M), Louise Meijer (M), Jessika Roswall (M) och Magdalena Schröder (M) anför:

De politiska beslut som fattas under våren kommer att prägla hela det svenska 2020-talet. Vilken framtid ska de som i dag går i skolan kunna se fram emot? Hur ska de integrationsproblem som var stora redan före coronapandemin lösas om hela branscher nu slås ut? Hur ska Sverige, som hade lägst tillväxt per person i hela EU redan före krisen, kunna finansiera den välfärd vi alla vill ska finnas där när vi som mest behöver den? Moderaterna föreslår ett strategibyte för att rädda jobben – så att ekonomin kan återhämta sig snabbare.

Den ekonomiska krisen har slagit snabbt, hårt och brett. Mellan den 1 mars och 24 april blev över 100 000 svenskar arbetslösa. Under samma period varslades även fler än 60 000 personer om uppsägning, vilket är de högsta varselalen någonsin. April månad innebär också rekord i antal konkurser för hela 2000-talet. Familjeföretag som funnits i flera generationer har fått se alla intäkter försvinna över en natt. Det är inte deras fel. Det är inte dåliga investeringar eller smartare konkurrenter som slår ut dem. I vanliga fall skulle deras tjänster och produkter efterfrågas. Men det här är ingen vanlig kris, det är en pandemi. Och därför krävs ett helt annat angreppssätt. Vi moderater tänker inte ge oss när det gäller detta. Vi vill gå längre än regeringen. Vårt förslag till strategibyte innebär satsningar på 100 miljarder kronor per månad – för att rädda de svenska jobben.

Utgångspunkten är att åtgärderna ska vara rejäla och lösningarna enkla. Moderaternas strategi för att rädda jobben innebär helt slopade arbetsgivaravgifter och egenavgifter i två månader. Den innebär att företagen ges möjlighet till korttidspermittering på heltid och att staten går in och täcker fasta kostnader för företag med inkomstbortfall som uppstår till följd av coronakrisen.

Det är omöjligt att sätta ett datum för när den akuta fasen av krisen är över. Det är dock inte bara möjligt utan helt nödvändigt att redan nu bygga upp en exitstrategi för vad som behöver göras för att vi ska kunna öppna den svenska ekonomin.

Trots den långvariga högkonjunkturen med rekordhög sysselsättning bland många grupper har antalet långtidsarbetslösa ökat i Sverige. Under hösten 2019 hade närmare 150 000 arbetslösa varit utan arbete i mer än ett år. Även antalet arbetslösa som varit utan arbete ännu längre tid ökade. Prognoser visar också att antalet långtidsarbetslösa väntades öka till de klart högsta uppmätta

nivåerna efter millennieskiftet redan innan coronakrisen var ett faktum. Sammantaget visar detta att Sverige även före krisen hade stora problem på arbetsmarknaden, problem som nu förvärras och riskerar att bestå under lång tid. De flesta bedömare tycks eniga om att arbetslösheten når 10 procent under sommaren. Regeringens prognoser visar också att arbetslösheten riskerar att stiga till 13,5 procent i år om pandemins effekter blir utdragna. Inbromsningen på arbetsmarknaden är tydlig.

Den minskade efterfrågan på arbetskraft innebär att den långvariga arbetslösheten framför allt riskerar att öka bland dem som är nya på arbetsmarknaden och bland dem som stått utanför den under lång tid. Många av de jobb som kan komma att försvinna finns exempelvis i branscher med viktiga instegsjobb för invandrare, men också för ungdomar. Det stora antalet personer som redan före krisen varit arbetslösa kommer nu att få det ännu svårare i konkurrensen om jobben och riskerar att hamna i ett permanent utanförskap.

Moderaterna har under lång tid velat sänka skatten för dem som arbetar. Vi gör det för att det ökar sysselsättningen. De samlade skatterna i Sverige är fortfarande höga för personer med låga inkomster, och för ensamstående är de bland de högsta inom Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD). Skatterna behöver därför bli lägre särskilt för dem som har låga inkomster. Såväl svenska som internationella erfarenheter visar att en politik som gör det mer lönsamt att arbeta är viktig för att varaktigt höja sysselsättningen och minska frånvaron på arbetsmarknaden. Jobbskatteavdraget har bl.a. utvärderats av Finansdepartementet, och resultaten indikerar att sysselsättningseffekterna av reformen är betydande. Lägre skatt på arbetsinkomster ökar därtill individernas självbestämmande över den egna inkomsten och gör att fler kan försörja sig på sin lön. Moderaterna har därför i budgetmotionen för 2020 föreslagit en förstärkning av jobbskatteavdraget som innebär sänkt skatt för alla som jobbar, men som blir särskilt märkbar för dem som tar steget in på arbetsmarknaden från utanförskap.

Vi tillstyrker att Moderaternas riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns i de delar dessa berör skattepolitiken.

2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (SD)

David Lång (SD), Katja Nyberg (SD) och Martin Kinnunen (SD) anför:

Företagens ränta på vissa uppskjutna skattebetalningar låg i regeringens ursprungliga förslag på häpnadsväckande 6,6 procent. I teorin hade det rentav kunnat utvecklas till en vinstaffär för staten på företagets bekostnad. Räntan bör sänkas ytterligare, till 1,25 procent.

Överför inkomster från den statliga fastighetsskatten på industrifastigheter och elproduktionsenheter (sammanlagt 3,4 miljarder kronor) till regionerna. Sjukvårdens finansiering faller väsentligen tillbaka på regionerna, vars

ekonomi var pressad redan före coronakrisen. Situationen är just nu svår att överblicka, men behoven är avsevärda, samtidigt som höjningar av regionalskatten riskerar att ytterligare förvärra situationen genom att familjer och företag flyttar. Lägg därtill att regionerna kan ha svårt att behålla sin personal, som vänder ryggen åt de hårda arbetsförhållandena. Orsakerna är många och komplexa, men bristen på resurser går inte att negligera. Förslaget gagnar samtliga regioner. Samtidigt finns en nord-sydlig dimension och en skillnad mellan stad och landsbygd. Södra Sverige och storstadsregionerna får ett tillskott på mellan 150 och 310 kronor per person och år, medan exempelvis Jämtland får 1 350 kronor per person och år.

Även klimatpolitiken kan och bör ifrågasättas. Det handlar inte om att motsätta sig ambitionen att minska utsläppen av växthusgaser. Detta når Sverige genom långsiktiga satsningar på teknik och utveckling. Det Sverigedemokraterna motsätter sig är symbolåtgärder med ringa eller ingen effekt på utsläppen. Därför bör det som i regeringens höstbudget kallas ”klimatåtgärder” och ”bonus-malus” (som har fått kritik av Riksrevisionen och Konjunkturinstitutet) läggas ned, vilket skulle frigöra flera miljarder kronor per år.

För att ett samhälle ska kunna fungera måste transporter fungera effektivt till en rimlig kostnad. Det kan inte nog betonas att detta gäller alla transportslag. Den nuvarande regeringen betraktar i synnerhet privatbilister, men även flygresenärer, som en aldrig sinande källa till nya skatteintäkter. De sjunkande oljepriserna har redan medfört lägre bensin- och dieselpriiser, vilket är en ljusglimt för svenska bilister. Lägre oljepriser har tidigare använts som en förevändning att höja skatten på drivmedel, medan högre oljepriser inte på motsvarande sätt brukar bana väg för lägre skatter. Sverigedemokraterna uppmärksammar det orimliga i att persontransporter beskattas i flera led. För redan skattade pengar (sociala avgifter och skatt på inkomst) betalar bilister skatt på drivmedel, moms på skatt på drivmedel och i förekommande fall också trängselskatt. Samtidigt pågår en diskussion om att kraftigt försämra det s.k. reseavdraget för den som pendlar längre sträckor till sitt arbete. Med tanke på de låga oljepriserna låter vi diskussionen om sänkt skatt på drivmedel anstå tills vidare, men vi avvisar på förhand kommande förslag om höjd skatt. Vi motsätter oss även den s.k. indexhöjningen och förordar i stället fryst skatt på drivmedel inför 2021. Reseavdraget ska inte försämrats. Coronakrisen har utlöst en diskussion om trängselskatten. Den som vill skydda sig mot smitta och transportera sig med egen bil till Stockholms respektive Göteborgs innerstad ska inte behöva betala trängselskatt. Sverigedemokraternas linje, att trängselskatten ska avskaffas permanent, slogs fast vid landsdagarna 2019.

År 2017 rapporterade Skatteverket att 30–50 procent av nyanlända migranter hade uppgett mer än en identitet. Detta gör man sannolikt för att på något sätt manipulera systemet. Enligt Delegationen för korrekta utbetalningar betalas 18 miljarder kronor per år ut felaktigt, och det finns skäl att misstänka ännu större felaktigheter. Det förekommer att den som tar emot bidrag felaktigt anger Sverige som sin adress, medan man bor utomlands utan myndigheternas

vetskap. Omfattningen av detta problem är inte känd; kontrollen är alltför dålig. Det har också kommit till allmänhetens kännedom att över hundra personer kan ha samma adress, vilket indikerar att man av lika anledningar vilseleder myndigheterna. Under ytan döljer sig ett omfattande missbruk av transfereringssystemen och andra former av bidrag. Den bristande kontrollen underlättar också för ljusskygga verksamheter i allmänhet, vilket indirekt kan bana väg för grövre brottslighet. Precis före coronakrisen pågick en debatt om systemet med samordningsnummer, som har uppenbara brister. Luckor i systemet utnyttjats av kriminella nätverk, vilket bl.a. utmynnar i missbruk av transfereringssystemen. Det är inte i samklang med det allmänna rättsmedvetandet att storskaliga bedrägerier ska kunna fortgå. Därför föreslår Sverigedemokraterna bl.a. följande konkreta åtgärder:

- Nuvarande samordningsnummer avskaffas, och ett nytt system tas fram som ger myndigheterna kontroll över vilka som vistas i Sverige. Samordningsnummer ska utfärdas temporärt så att de automatiskt förfaller efter en tid.
- Systemen ses över så att möjligheten att leva med mer än en identitet i Sverige elimineras.
- Myndigheterna kontrollerar aktivt (stickprov) att bidragstagare folkbokförda i Sverige också bor i landet på riktigt, om detta har betydelse för utbetalningarna.

Sammantaget genomförs över tid en ”folkräkning”. I korthet innebär det att myndigheterna ges i uppdrag och ges befogenheter att ta reda på vilka som uppehåller sig i landet och av vilken orsak.

Vi tillstyrker att Sverigedemokraternas riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns i de delar dessa berör skattepolitiken.

3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (V)

Tony Haddou (V) anför:

Vänsterpartiet tycker att det är hög tid att inleda en diskussion om hur krisens bördor ska fördelas och betalas. Företag och kapitalägare, de som främst varit föremål för de olika stödpaketen, måste i större utsträckning vara med och betala för välfärden och de investeringar som måste göras. Sverige har det minst omfördelande skattesystemet bland EU:s kärnländer. Den främsta förklaringen till detta är våra obefintliga eller mycket låga skatter på förmögenheter, fastigheter, arv och gåvor samt kapitalinkomster. För att få ett samhälle som håller ihop och för att finansiera de stora resurstillskott som välfärden behöver och de investeringar som den gröna omställningen kräver behöver dessa skatter återinföras och höjas. Genom höjda skatter omfördelar vi privat konsumtion till offentlig konsumtion. På så sätt omfördelar vi också

makt och resurser och ökar det gemensamma del av ekonomin. För att uppnå ett jämlikt samhälle krävs en radikal omläggning av skattepolitiken.

Vänsterpartiet föreslår en radikal omläggning av skattepolitiken. Företag och kapitalägare, de som främst varit föremål för de olika stödpaketen, måste i större utsträckning vara med och betala för välfärden och de investeringar som måste göras. Jag och mitt parti föreslår höjd skatt på höga inkomster och sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare. Skatt på förmögenheter, arv och gåvor ska införas samtidigt som miljöskatterna skärps. Skatten på stora aktieutdelningar och kapitalvinster bör höjas samtidigt som ränteavdragen trappas ned. Det totala skatteuttaget behöver öka för att finansiera nödvändiga satsningar på välfärden och på grön omställning. Genom höjda skatter omfördelar vi privat konsumtion till offentlig konsumtion. På så sätt omfördelar vi också makt och resurser och ökar det gemensamma del av ekonomin. Vänsterpartiet återkommer med den konkreta utformningen av skattepolitiken i höstens budgetmotion.

Jag tillstyrker att Vänsterpartiets riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns i de delar dessa berör skattepolitiken.

4. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (KD)

Andreas Carlson (KD) anför:

Kristdemokraterna föreslår ökade utgifter för att värna företag, jobb, vård och omsorg samt civilsamhälle till en totalt beräknad kostnad på 103 miljarder kronor 2020. Det handlar om utgiftsnivåer som aldrig tidigare diskuterats i svensk politik i samband med en vårproposition, men situationen är extraordinär. Jag och mitt parti bedömer ändå att statens utgifter skulle ligga långt under det nya utgiftstaket med de ytterligare utgifterna.

Kommande budgetar behöver också ta sikte på att på olika sätt stimulera ekonomin. Det är därför rimligt att kommande ändringsbudgetar har mer tonvikt på sänkta skatter så att arbetsutbud och konsumtion stimuleras, dvs. statens inkomstsida och inte endast nya takbegränsade utgifter. Samtidigt kan offentliga investeringar behöva tidigareläggas och resurser tillföras för att värna välfärden.

Jobben skapas huvudsakligen genom att entreprenörer får starta och driva framgångsrika och välmående företag. Ett gott företagsklimat är nyckeln till att kunna möta framtida utmaningar och öka resurserna till vår gemensamma välfärd. Därför behövs en näringspolitik som är inriktad på att underlätta för företag att växa och anställa. Kristdemokraterna och Moderaterna såg därför till att underlätta en generationsväxling i företag i den budget som riksdagen antog för 2019.

Mot bakgrund av den relativt sett svaga utvecklingen av barnfamiljernas disponibla inkomst under de senaste 20 åren anser jag och Kristdemokraterna att barnfamiljernas ekonomi behöver förstärkas. Det behöver ske på ett sätt

som ökar flexibiliteten för småbarnsföräldrar och samtidigt stärker incitamenten för arbete. Vi föreslår därför ett jobbskatteavdrag för föräldrar som stegvis byggs ut till 150 kronor per förälder och månad. För föräldrar till barn som är noll till tre år ska skattereduktionen även omfatta andra inkomster såsom föräldrapenning eller a-kassa.

För att sänka trösklarna för de som vill förverkliga sin företagsidé vill vi minska regelkrånglet, begränsa företrädaransvaret och säkerställa att företagen bara behöver lämna en och samma uppgift en gång till myndigheterna ("En dörr in"). Vi vill även minska förekomsten av personalliggare, som innebär regelkrångel och en oro hos företagaren för att små misstag ska leda till stora bötesbelopp. Det finns dock skäl att ha kvar personalliggare i särskilda riskbranscher, såsom byggsektorn.

För att skapa ett gott företagsklimat vill vi säkerställa att företag har råd och möjlighet att anställa. För att stärka framväxten av nya företag och fler jobb vill Kristdemokraterna sänka skatten på arbete, förenkla reglerna för att starta och driva företag samt skapa en möjlighet för företag att finnas och verka i hela landet.

Många nyanlända och unga får sitt första jobb inom någon del av tjänstesektorn. RUT-avdraget som alliansregeringen införde har öppnat nya marknader och skapat förutsättningar för nya företag och jobb. Samtidigt har dessa avdrag gjort att såväl barnfamiljer som äldre haft råd och möjlighet att få avlastning med vardagssysslorna. Därför såg Kristdemokraterna och Moderaterna till att höja taket för RUT-avdraget till 50 000 kronor i den budget som riksdagen antog i december 2018. Kristdemokraterna vill framöver även bredda möjligheterna att använda RUT-avdraget till fler tjänster.

Kristdemokraterna har efterfrågat en bred uppgörelse, och inom det tidigare allianssamarbetet framfördes fler än 30 förslag som fokuserar på grundproblemet: att det tar för lång tid och är för komplicerat att bygga. Vi vill förenkla och snabba på byggandet, öka tillgången till byggklar mark och öka rörligheten i – och nyttjandet av – det befintliga bostadsbeståndet, exempelvis genom förändrade flyttskatter och förenklad andrahandsuthyrning. Därtill vill vi underlätta ett ökat småhusbyggande i Sverige, som under många år släpat efter jämfört med byggandet av hyresrätter.

Kristdemokraterna vill utreda och införa ett förmånligt bosparande som förval för alla unga mellan 18 och 34 år med inkomst av tjänst, där ett skatteavdrag ingår de första 60 månaderna då personen tjänar 12 000 kronor eller mer per månad. Systemet fungerar som så att 500 kronor av lönen efter skatt avsätts till ett bosparande och staten kompenserar med ett skatteavdrag på 20 procent, vilket gör att den disponibla inkomsten kompenseras.

Vi eftersträvar en blocköverskridande överenskommelse om en långsam nedtrappning av ränteavdragen, växlat mot sänkta inkomstskatter.

För att ytterligare förstärka äldres ekonomi vill vi även ge de som är 69 år eller äldre och som fortsätter att arbeta ytterligare en skattelättnad, utöver det

redan förhöjda jobbskatteavdraget. Kristdemokraternas ambition är att hela skillnaden i beskattning av förvärvsinkomst och pensionsinkomst ska slopas.

Kristdemokraterna är pådrivande för att minska jordbrukarnas regelkrångel. För att stärka det svenska jordbrukets konkurrenskraft har vi föreslagit att skatten på den diesel som används inom jordbruket sänks i motsvarande grad som för inblandning av biodrivmedel.

Jag och mitt parti anser vidare att taket i gåvoskatteavdraget bör höjas till 100 000 kronor.

Jag tillstyrker att Kristdemokraternas riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns i de delar dessa berör skattepolitiken.